

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EĞİTİM KURUMLARI İDARECİLERİNİN KRİZ ANINDA AFET VE ACİL
DURUMLARA YÖNELİK YETERLİLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
GÜMÜŞHANE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Lokman ODABAŞ

OCAK – 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EĞİTİM KURUMLARI İDARECİLERİNİN KRİZ ANINDA AFET VE ACİL
DURUMLARA YÖNELİK YETERLİLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
GÜMÜŞHANE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Lokman ODABAŞ

OCAK – 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EĞİTİM KURUMLARI İDARECİLERİNİN KRİZ ANINDA AFET VE ACİL
DURUMLARA YÖNELİK YETERLİLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
GÜMÜŞHANE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Lokman ODABAŞ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sevil CENGİZ

**OCAK – 2021
GÜMÜŞHANE**

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “Eğitim Kurumları İdarecilerinin Kriz Anında Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi: Gümüşhane İli Örneği” isimli bu çalışmanın, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve alıntı yaptığım tüm çalışmaların kaynakçada yer aldığını taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

04/02/2021

.....
Lokman ODABAŞ

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının gerçekleştirilmesinde, bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sevil CENGİZ 'e, çalışmamda kendisine ne zaman danışsam bana zamanını ayırıp büyük bir ilgiyle bana faydalı olabilmek için elinden geleni sunan ve gelecekteki mesleki hayatımda da bana verdiği değerli bilgilerden faydalanacağımı düşündüğüm kıymetli hocam Öğr. Gör. Melikşah TURAN 'a teşekkürü borç bilirim.

Tez sürecinde her zaman desteğini ve bana olan güvenini arkamda hissettiğim Öznur ÇİNAR 'a ve beni bu günlere sevgi ve saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren ve benden hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürler.

Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'nce desteklenmiştir. Proje no:20.E6902.07.01

Gümüşhane- 2021
Lokman ODABAŞ

ÖZET

ODABAŞ Lokman, Eğitim Kurumları İdarecilerinin Kriz Anında Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi: Gümüşhane İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, 2021, (XV+108)

Türkiye, konum itibariyle deprem kuşağında yer alan ülkelerden biridir. Bu nedenle kamu kurumlarında bulunan yöneticiler ve üst kademe kişiler toplumun yaşam alanlarını tasarlarırken daha güvenli hale getirmek için çalışması gerekir. Bu yerlerin başında bireysel koruma sağlayamayan küçük yaş grubundaki çocukların bulunduğu eğitim kurumları gelmektedir. Okulların afetlere hazırlıklı olmalarında ve hızlı bir şekilde olaylara karşı cevap vermek için okul yöneticileri önemli rol oynar. Okul yöneticilerinin kriz anındaki yaklaşımlarını daha iyi bir konuma getirmek için risk yönetiminde yapılan planlama, tatbikat, koordinasyon ve alınan eğitimler önem arz etmektedir. Çalışmanın amacı da eğitim kurumlarında bulunan yöneticilerin afet ve acil durumlara hazırlık bilgisi ve afetin neden olduğu kriz durumunda, planlama, koordinasyon, iletişim yeterliliklerinin belirlenmesi ve bu yeterliklere ilişkin hazırlıkları bireysel değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda ilgili literatür taranmış olup elde edilen bilgiler doğrultusunda anket formu oluşturulmuştur. Ankette demografik soruların yanı sıra yöneticilerin kişisel becerilerini ölçen 66 soru bulunmaktadır. Yapılmasına izin verilen bu anket formu eğitim kurumlarında bulunan çalışmaya katılmak isteyen yöneticiler tarafından doldurulmuştur. Elde edilen veriler SPSS 22 veri programı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda okullarda yapısal olmayan tehlikeleri azaltmaya yönelik sabitleme çalışmaları değerlendirildiğinde yöneticilerin %8,9'unun böyle bir çalışma olup olmadığı konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir. Yöneticilerin kriz yönetimi konusundaki çalışmalarının başarı ile sonuçlanması için eğitim kurumlarında yaşanabilecek krizler tanınmalıdır. Aynı zamanda yöneticilerin kriz yönetimi sürecine sistematik olarak yaklaşabilmesi için gerekli olan hizmet içi eğitim çalışmalarına önem verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Acil Müdahale, Kriz, Hazırlıklı olma, Okul Güvenliği

ABSTRACT

ODABAŞ Lokman, Evaluation of the competence of the administrators of educational institutions for disaster and emergency situations in the event of crisis: The case of Gümüşhane province, Master Thesis, 2021, (XV+108)

Turkey is one of the countries in the earthquake zone. For this reason, managers and upper echelons in public institutions need to work to make society safer when designing their living spaces. At the beginning of these places are educational institutions where children in the young age group who cannot provide individual protection. School administrators play an important role in helping schools prepare for disasters and respond quickly to incidents. Planning, exercises, coordination and training in risk management are important in order to better position the approaches of school administrators in crisis. The aim of the study is to determine the planning, coordination, communication competencies of managers in educational institutions in the event of disaster and Emergency Preparedness and crisis caused by disaster, and to determine whether their preparation for these competencies differs according to individual variables. For this purpose, the relevant literature was scanned and a questionnaire was created in accordance with the information obtained. The survey includes 66 questions that measure the personal skills of managers as well as demographic questions. This survey form, which is allowed to be made, was filled out by managers who want to participate in the study in educational institutions. The data obtained were analyzed using the SPSS 22 Data Program. As a result of the study, 8.9% of administrators were undecided about whether such a study was possible when fixing efforts to reduce non-structural hazards in schools were evaluated. In order for managers ' work on Crisis Management to be successful, crises that may occur in educational institutions should be recognized. At the same time, attention should be paid to the in-service training activities necessary for managers to approach the crisis management process systematically.

Keywords: Disaster, Emergency Response, Crisis, Preparedness, School Safety

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL VE ONAY ..... HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.

BİLDİRİM IV

ÖNSÖZ..... V

ÖZET.....VI

ABSTRACT VII

İÇİNDEKİLER VIII

TABLolar LİSTESİ..... XII

ŞEKİLLER LİSTESİ.....XIV

GRAFİKLER LİSTESİ..... XV

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TEMEL KAVRAMLAR 3-20

1.1 Afet Kavramı..... 3

1.1.1 Afet Türleri 5

1.1.1.1 Doğal Afetler 6

1.1.1.2 Teknolojik Afetler 6

1.2 Acil Durum..... 7

1.3 Tehlike..... 7

1.4 Risk	8
1.5 Kriz.....	9
1.5.1 Kriz Süreci	11
1.6 Afet Yönetimi.....	11
1.6.1 Afet Risk Yönetimi.....	14
1.6.1.1 Zarar Azaltma	15
1.6.1.2 Hazırlık	16
1.6.2 Afet Kriz Yönetimi	17
1.6.2.1 Müdahale	18
1.6.2.2 İyileştirme	19

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	21-36
2.1 Eğitim Kurumlarında Kriz Kavramı	21
2.1.1 Kriz Gelişimi	21
2.2 Eğitim Kurumlarında Krize Neden Olan Faktörler.....	22
2.3 Eğitim Kurumlarında Kriz Durumuna Hazırlık	24
2.4 Kriz Yönetiminde Liderlik.....	25
2.5 Eğitim Kurumlarında Kriz Yönetimi	26
2.5.1 Kriz Yönetiminde Okul Yöneticisi	26
2.6 Eğitim Kurumlarında Kriz Yönetim Planlaması.....	29
2.6.1 Planlaması Sürecinde Gerçekleştirilmesi Beklenen Çalışmalar	32
2.7 Eğitim Kurumlarında Kriz Yönetim Ekibi.....	33
2.8 Eğitim Kurumlarında Eğitim ve Tatbikatlar	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	37-84
3.1 Problemin Durumu.....	37

3.2 Evren ve Örneklem	37
3.3 Araştırmanın Sınırlılıkları	38
3.4 Araştırmanın Amacı	38
3.5 Araştırmanın Konusu	39
3.6 Araştırmanın Kapsamı	39
3.7 Araştırmanın Hipotezleri.....	40
3.8 Verilerin Toplanması	40
3.8.1 Veri Toplama Araçları.....	40
3.8.1.1 Güvenilirlik Analizi.....	41
3.9 Verilerin Analizi.....	41
3.10 Bulgular.....	42
3.10.1 Araştırma Grubuna İlişkin Tanımlayıcı Bulgular.....	42
3.10.2 Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerine İlişkin Bulgular	45
3.10.3 Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerini Değerlendirme Ölçeği Sonuçlarını	51
3.10.4 İstatiksel Analizler	52
3.10.5 Sosyo Demografik Değişkenlerle Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği Sonuçlarının Karşılaştırılması	53
3.10.5.1 Cinsiyete Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular	53
3.10.5.2 Yaş Durumuna Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular	54
3.10.5.3 Okul Türü Durumuna Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular	56
3.10.5.4 Yöneticilerin Görev Durumlarına Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular.....	61
3.10.5.5 Yöneticilerin Mesleki Kıdemine Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular	64
3.10.5.6 Yöneticilerin Yöneticilik Kıdemine Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular.....	65
3.10.5.7 Yöneticilerin Kriz Yönetimi Eğitim Alma Durumlarına Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular	67

3.10.5.8 Yöneticilerin İlk Yardım, Yangın Deprem ve Doğal Afetlerle Mücadele Eğitimi Alma Durumlarına Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular	71
3.10.5.9 Eğitim Kurumları Binalarının Yaşına Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular.....	72
3.10.5.10 Okulların Bulunduğu İlçeye Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular	73
3.10.5.11 Alt Grupların Friedman Testi Sonuçları	76
3.10.5.12 Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon	77
3.11 Tartışma.....	78
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
KAYNAKÇA	89
EKLER	
EK 1. Anket Formu	98
EK 2. Enstitü Dilekçe ve İzin Yazıları	103
EK 3. Etik Kurulu Onay Formu.....	105
ÖZGEÇMİŞ.....	108

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Krize Neden Olan Etkenler ve Örnekleri.....	22
Tablo 2. İlçelere Göre Örnekleme Alınan Okular ve Yönetici Sayıları.....	38
Tablo 3. Ölçeğin Güvenilirlik Analizi	41
Tablo 4. Demografik Verilere Ait Frekans Tablosu	42
Tablo 5. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği Frekans Dağılımı.....	45
Tablo 6. Eğitim Kurumlarında Yapılan Tatbikatlara Katılan Kurum ve Kişilere İlişkin Bulgular.....	51
Tablo 7. Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerini Değerlendirme Ölçeği Alt Grupların Ortalama Değerleri	52
Tablo 8. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Cinsiyet Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular	53
Tablo 9. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yaş Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular.....	55
Tablo 10. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Okul Türü Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular	56
Tablo 11. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin Görevi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular.....	61
Tablo 12. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin Mesleki Kıdemi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular.....	64
Tablo 13. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin Yönetici Kıdemi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular	65
Tablo 14. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin Kriz Eğitimi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular.....	67
Tablo 15. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin İlk Yardım, Yangın Deprem ve Doğal Afetlerle Mücadele Eğitimi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular	71
Tablo 16. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Eğitim Kurumları Binalarının Yaşı Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular....	72

Tablo 17. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Okulların Bulunduğu İlçe Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular.....	73
Tablo 18. Eğitim Kurumları İdarecilerinin Yeterlilikleri Alt Faktörleri Test Statistics(a).....	76
Tablo 19. Eğitim Kurumları İdarecilerinin Yeterlilikleri Alt Faktörleri Friedman test..	76
Tablo 20. Ölçek ile Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon.....	77

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Afet Yönetim Döngüsü	12
Şekil 2. Okul Afet Planında Görevli Birimler.....	31

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Kriz Gelişim Eğrisi	21
-------------------------------------	----

GİRİŞ

Afetler, toplumda yaralanmalara, ölümlere ve ciddi aksamalara yol açmaktadır. Küresel toplumda, afetlerin bu kaçınılmaz etkilerini ele almak ve toplum üzerindeki etkilerini azaltmak için sert adımların atılması gerekmektedir. Öğrenciler, zamanlarının çoğunu okullarda geçirdikleri ve doğal tehlikelerin kolay kurbanları oldukları için sürekli olarak risklerle karşı karşıya kalmaktadır (Shah vd., 2020: 1-2). Bu nedenle hükümet, okullarda bulunan personelin ve öğrencilerin afete hazırlık konusundaki farkındalıklarını ve uygulamalarını güçlendirmek adına ders müfredatına afet riskini azaltmayı entegre etmelidir (Ventura ve Madrigal, 2020: 45).

Okullarda kriz olaylarının her zaman olma ihtimali vardır ve ne yazık ki, birçok devlet okulu, yönergelere rağmen krizlere gerektiği gibi yanıt vermeye hazır olmayabilir. Bu da doğrudan öğrencileri, öğretmenleri, yöneticileri ve toplumu tehdit etmektedir. Okullarda, afet ve acil durumlarına karşı ilgi son yıllarda artmış olmasına rağmen, okulların sıkça karşılaştıkları olaylar, olası afetlere karşı hazırlıklı olma adına attıkları adımları ya da hazırlıkları konusunda yeterli bilgi yoktur. Böyle bilgiler, afet hazırlıklarına ilişkin en iyi uygulama ve ihtiyaçları belirlemek için gereklidir (Goldman, 2008).

Son zamanlarda yaşanan olaylar ve gelişmeler, okul görevlileri, öğrenciler ve aileler arasında büyük endişe yaratmaktadır. Gümüşhane il nüfusunun yaklaşık sekizde birini okullardaki öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durum kamu görevlilerinin nüfusun çokluğu nedeniyle alınması gereken önlemler ve risk unsurları konusunda harekete geçme gereksinimini doğurmaktadır.

Gümüşhane ilinde meydana gelecek bir afet veya acil durumun, aktif nüfusun bulunduğu okullarda ciddi hasarlara ve can kayıplarına yol açması kaçınılmazdır. Beklenen potansiyel tehlikelerden, okul toplumunu korumak, ülke afet yönetim sistemi içinde yer alan eğitim kurumlarının üzerine düşen önemli bir görevdir. Okulların, normal dönemlerinin dışında, olağanüstü durumlarda da topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmesi, çağdaş bir kurum olma gereğinin yanında, yasal olarak da bir zorunluluktur. Bu nedenle kentte göz ardı edilemez bir nüfus yoğunluğunu oluşturan, 19 yaş altındaki çocukların günlerinin büyük bir bölümünü geçirdikleri okullarda, yetkililerin afet ve acil

durumlara karşı kapsamlı bir afet yönetimi oluşturmaları, müdahale yöntemleri belirlemeleri, önceden hazırlık yapmaları, çocukları, personelleri, öğretmenleri ve yöneticileri eğiterek gerekli tedbirleri almaları gerekmektedir.

Bu doğrultuda, etkin bir afet ve acil durum yönetimi gerçekleştirilebilmesi için koruyucu tedbirlerin, risk yönetimi dönemlerinde alınarak multi disiplinli bir planlama ve hazırlık yapılması, toplumun geleceğini oluşturan çocukların korunması ve bilinçlendirilmesi, okullarda güvenliğin sağlanması, sağlıklı nesiller ve sağlıklı bir gelecek yaratılabilmesi açısından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TEMEL KAVRAMLAR

1.1 Afet Kavramı

Afet, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran ve yahut kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar olarak tanımlanmaktadır (5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun: Madde 2).

Kelime kökeni olarak Arapça kökenli olan afet sözcüğü, Türk Dil Kurumu tarafınca ise “Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım” olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tdk.gov.tr/>). Etkilenen topluluğun kendi kaynaklarını kullanarak başa çıkma yeteneğini aşan, ekonomik veya çevresel kayıp etkileri içeren bir toplumun işleyişinin ciddi şekilde aksaması veya durmasıdır. Bir tehlikeye karşı maruziyet yaşama ile mevcut zarar görülebilirlik koşullarının oluşabilecek potansiyel olumsuz sonuçlarını azaltmak veya bunlarla başa çıkabilmek için yetersiz kapasiteye sahip olma, afetleri doğuran kombinasyonlardır. Afetlerin başlıca sonuçları arasında can kaybı, yaralanma, hastalık ve insan için bedensel, zihinsel ve sosyal refah üzerindeki diğer olumsuz etkiler, maddi hasar, varlıkların imhası, hizmetlerin kaybı, sosyal ve ekonomik bozulma ve çevresel bozulma olabilir (www.unisdr.org, 2009).

Afetler, toplumun normal işleyişini bozan ve yaygın insan kaynakları ile yerel olarak mevcut kaynaklar tarafından kontrol edilemeyen ve önlenemeyen ekonomik kayıplara neden olan durumlardır. Afetler insanlara sefalet getirmekte ve toplumun gelişim sürecini ciddi şekilde etkilemektedir. Ancak, bazen insani uyum ve gelişim sürecine yardımcı olan değişiklikleri teşvik ederler ve bu yüzden krizleri fırsata dönüştürmek için olanak sağlayabilir. Bir ön uyarı sistemi geliştirilirse ve geçmişte yaşanan felaketlerden edinilen tecrübelerden öğrenerek eylem planı hazırlarsak, acil kurtarma, yardım, rehabilitasyon ve yeniden yapılandırma hizmetleri sunarak ölüm ve finansal kayıpları azaltarak bu tehditlerin üstesinden gelebiliriz.

Bu, her seviyede tüm felaketlerin ve yardım hizmetlerinin zaman, süre, etkilenen alanlar, nüfus, etkilerin türü, etkilerin büyüklüğü, topluluk ve Devlet müdahaleleri ve sonuçları ile afet hazırlık planları ve yardım hizmetleri açısından belgelenmesi gerektiği anlamına gelir. Eksiklikleri anlamak ve daha etkili ve gerçekçi hazırlık planını güncellemek ve hazırlamak için değerlendirilmelidir (Patel, 2003: 16).

Bir afetten kaynaklanan hasarın kapsamı şunlara bağlıdır:

1. Olayın etkisi, yoğunluğu ve özellikleri

2. İnsan, çevre ve altyapının olan olaydan nasıl etkilendiği (Patel, 2003: 18).

Afet, etkilenmemiş toplumun veya toplumun kendi kaynaklarıyla başa çıkma yeteneğini aşan yaygın hasar, yıkım ve insanın acı çekmesine neden olan öngörülemeyen ani olay veya durum olarak tanımlanmaktadır. Afet doğal veya insan kaynaklı olabilir. Zarar görülebilirlik veya tehlike olmadan afet yoktur. Tehlike, toplumda veya sistemde afete neden olabilecek bir tehdit oluşturan bir fenomen olarak tanımlanmaktadır. Zarar görülebilirlik ise topluluğun veya sistemin, tehlike güçlerine direnme yeteneği olarak tanımlanır. Afet, tehlike ve zarar görülebilirlik arasındaki ilişki şöyle temsil edilir:

Afet Riski = Tehlikeler x Zarar Görülebilirlik (Udanı, 2009:1).

Görüldüğü üzere afetin birçok farklı tanımı mevcuttur. Tanımlara bağlı olarak aşağıdaki kriterler ortaya çıkmaktadır;

- Normal yaşam düzeninde bozulma. Bu tür bir bozulma genellikle ağır ve ayrıca ani, beklenmedik anda ortaya çıkması,
- Yaşam kaybı, yaralanma, zorluk ve yan etkiler gibi insan etkileri sağlık üzerine etkisi,
- İmha veya hasar gibi sosyal yapı üzerindeki etkiler (hükümet sistemleri, binalar, iletişim ve temel hizmetler),
- Barınma, yiyecek, giyecek, tıbbi yardım gibi toplum ihtiyaçları,
- Büyük derece maddi hasara veya zarara sebep olması.

Afet riski bulunan yerleşim alanlarının genişlemesi ve riskli bulunan yerlere toplum tarafından kullanılan yapıların yapılması ile söz konusu olan bu afet riski taşıyan yerleşim alanlarının nüfusunun sayısı ve yoğunluk açısından artması kentsel büyümenin olumsuz sonucu olarak karşımıza çıkar ve bu nedenle günümüzdeki afetler nedeniyle

oluşan can ve mal kayıpları geçmişe göre daha fazla zarara uğratmaktadır (Olguner, 1997).

1.1.1 Afet Türleri

Doğal afetler “akut” başlangıçlı olarak sınıflandırılır ve coğrafi bölgelerde kümelenmiş olup tahmin edilebilir kapasiteleri yüksektir. Bunun yanı sıra doğal tehlikeler çoğunlukla önlenemez ve kontrol edilemez olarak değerlendirilir. Hızlı iyileşme olsa bile, doğal afetler uzun vadeli etkilere neden olabilir. Akut başlangıçlı doğal afetler arasında deprem, sel, tayfun, kasırga, yangın, tsunami, çığ, volkanik patlama, aşırı soğuk veya kar fırtınası ve sıcak hava dalgası gibi olaylar bulunur. Yavaş ya da kademeli olarak başlayan doğal tehlikeler arasında kuraklık, kıtlık, çölleşme, ormansızlaşma ve haşere istilası sayılabilir. Oluşabilecek mevcut doğal afetler ve çevresel etkilerinin örnekleri Tablo 1'de listelenmiştir. Teknolojik veya insan kaynaklı afetler arasında nükleer kazalar, bombalamalar ve biyo-terörizm vardır. Giderek artan bir şekilde, afetlerin yönetimine katılan kurumlar, afetleri ağırlaştırabilecek doğa ve doğa etkileşimleriyle ilgilenmektedirler. Doğal veya teknolojik afetlerin yol açtığı hasarın boyutu, afet eğilimli bölgelerdeki nüfus yoğunluğundan, yerel inşaat kurallarına, toplumu afetlere hazırlıklı olmasından ve kamu güvenliğinin kullanılmasına kadar her türlü faktörden etkilenmekte olup, ilk tehlike belirtilerine nasıl doğru şekilde müdahale edileceği konusunda bilgilendirmeler ve eğitimler kurumlarca belirlenmektedir. Bir afetten sonra yapılan geri kazanım, halkın ilgili bilgilere (örneğin; hükümet ve yardım kaynakları) erişimine, kırılganlığı artıran veya azaltan önceden var olan koşullara (örneğin; ekonomik veya biyolojik faktörler), stresli durumlarla ilgili önceki deneyime göre değişir (Landesman, 2005: 2-4).

Tüm dünyada, yakın geçmişte her iki tür de afetler olmuştur. Afetlerin zorluklarıyla etkili bir şekilde yüzleşmek için, toplumun bu tür durumlara uygun anlayışla hazır olması gerekir. Doğal çevrenin dengesizliği nedeniyle, bazı durumlarda dolaylı olarak insan kaynaklı faaliyetlerle ilişkili olan doğal afetler artmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte teknolojinin daha fazla kullanılmasına paralel olarak teknolojik kriz de artmıştır. Açıktır ki, bu tür afetlerin nedenlerinin çoğu insanın kontrolü dışında olduğu için durdurulamaz niteliktedir. Böylelikle afetlerden kaynaklanan bu zararlar giderilemeyecektir fakat olası afet durumlarını yöneterek, zararlardan kaynaklanan

kayıpları azaltmak mümkündür. Bu nedenle Afet Yönetimi, modern toplumun her alanında kritik bir konu alanı olarak kabul edilmektedir (Adikaram, 2018: 919).

1.1.1.1 Doğal Afetler

Doğal afetler yaşamın ilk anından günümüze kadar toplumda ölümlere, yaralanmalara, çevre sorunlarına, ekonomik kayıplar gibi birçok olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Kamu ya da özel sektör olsun tüm örgütleri etkileyen krizler deprem, sel ve büyük çapta yangınlar gibi doğal afetlerden sonra kaynaklanmaktadır. Toplum üzerinde oluşan bu kötü sonuçlardan dolayı doğal afetlere karşı ilginin sürekli canlı tutulmasını gerektiği savunulmaktadır. Bu şekilde oluşacak yeni yaşam tarzı insanların doğal afetlerle birlikte yaşama gerekliliğini kabul edilmesi ile ilgilidir. Diğer yandan dünyada büyük çapta değişim ve gelişim olmaktadır. Bu değişim, afet yönetimi stratejisinde de etkili olmuştur. Bu toplum merkezli ve gönüllülük esaslı stratejiler afet yönetiminin ve insanlar üzerinde oluşacak bilinç konusunda ve toplumda afet kültürü oluşturulması konusunda önem arz etmektedir. İnsanlar tehlikeleri, riskleri ve bu gibi olayları toplumu tehdit etmeden önce nasıl önlenbilir olduğunu bilmesi gerekmektedir. Bu tür yaklaşımların etkili olabilmesi için tüm toplumun katılımıyla oluşabilecek bir yönetim süreci gereklidir (Yavaş, 2005).

1.1.1.2 Teknolojik Afetler

Teknolojik kaynaklı tehlikeler (karmaşık acil durumlar veya çatışmalar, kıtlık, yerinden edilmiş nüfus, endüstriyel kazalar ve ulaşım kazaları) insanların neden olduğu ve insan yerleşim yerlerinde veya yakınında meydana gelen olaylardır. Teknolojik afetler çevresel bozulmayı, kirliliği ve kazaları içerebilir (Adikaram, 2018: 918).

Teknolojik afetlere katkıda bulunan pek çok faktör vardır, bunlardan bazıları kolayca gözlemlenirken bazıları kısmen gizlidir. Geçmişte önemli olduğu kanıtlanan ana faktörler şu şekilde özetlenmiştir (Shaluf, 2003: 513-514):

- İnsan faktörü,
- Örgütsel faktör,
- Teknolojik faktör.

1.2 Acil Durum

Meydana gelmeden önce anlaşılamayan, beklenmedik bir anda gerçekleşen, hızlı ve etkin müdahalenin olması gerektirdiği hadiselerin tümü olarak ifade edilen acil durum yönetimi kaynakçasında “beklenmeyen ve ön görülmeyen olaylar” biçiminde tanımlanmıştır. Acil durum olarak nitelendirilen hadiseler, genel olarak yerel yönetimin yeterli müdahaleyi yapabileceği olaylardır ve afetlere oranla daha az etkileyip önem arz eden durumlardır (Çakır, 2007; Yılmaz, 2003).

Genel itibarı ile acil durum yönetimi, meydana gelebilecek bütün tehlikelerin etkilerine karşı önceden hazırlık yapmış olmak, tehlikelerin etkilerini en aza indirmek veya meydana gelmesini önlemek, müdahale ve iyileştirme aşamasında mevcut kaynakların etkili bir şekilde harcanması, değerlendirilmesi, planlaması ve uygulanması sürecidir. Acil durum yönetiminin hedefi, acil durumun meydana gelmesi durumunda can kayıplarının önüne geçmek, yaralanmaların meydana gelmemesi için mücadele etmek, maddi kaynakları ve çevreyi korumaktır (FEMA 19952’den aktaran, Balcı ve Çelik 2004:15).

1.3 Tehlike

Her afet bilinen veya bilinmeyen bir tehlike ile başlar. Tehlikeleri nitelemek için birçok yol vardır. Doğal, teknik, insan yapımı, nükleer, ekolojik etkenler örnek olarak verilebilir. Kategoriler muhtemelen ilgili disiplinler ve sektörler kadar çeşitlidir. Fakat hepsinin ortak noktası, acil durum, afet ve afetin dibinde yatan ciddi olumsuz etkilere neden olma potansiyeline sahip olmasıdır. Tehlikenin önemli bir diğer özelliği ise olasılık veya oluşma ihtimaline sahip olmasıdır. Tehlike asıl olay değil, bir tehdittir. Herhangi bir tehlike gerçek bir zararlı olayda kendini gösterebilir. Başka bir deyişle, gerçek hasar veya zarar ile ölçülebilirse, artık bir tehlike değil, bir olay, afet veya afet haline gelmiştir (Thywissen, 2006: 35).

Can ve mal kaybına ya da hasara, günlük yaşamı sekteye uğratmakla birlikte insanlar için gerekli hizmetlerin yerine getirilememesi sosyal, fiziksel, çevresel ve ekonomik kaynaklara zarar verme potansiyeline sahip olan olaylar bütünüdür. Bir bölgede tehlikenin meydana gelme olasılığı arttıkça o alanda tehlikelerin risk boyutuna ulaşma olasılığı da artar (Gündoğdu, 2014; UNISDR, 2009).

Doğal ve insan kaynaklı tehlikeler, okul çalışanlarının ve öğrencilerin sağlığı ve güvenliği için büyük risk oluşturmaktadır. Bu gibi risklerle karşılaştıklarında, toplum kadar öğrenciler ve okul çalışanlarının da oluşabilecek fiziksel ve psikolojik travmaları en aza indirmek ya da oluşumunu engellemek için acil durumları yönetmek adına eğitilmesi, hazırlanması gerekmektedir.

1.4 Risk

Risk, belirli bir tehlike seviyesinin bir sonucu olarak belirli bir dizi element tarafından belirli bir zarar seviyesinin korunma olasılığı veya daha resmi olarak mümkün olma olasılığı olarak tanımlanabilir (Alexander, 2000). Risk, bir kayıp olasılığıdır ve bu üç unsura; tehlike, zarar görebilirlik ve maruz kalma durumuna bağlıdır. Risk altındaki bu üç unsurdan herhangi biri artar veya azalırsa, risk artar veya azalır (Crichton, 1999).

Risk her zaman oluşma olasılığı kavramını içerir. Dolayısıyla “ne zaman” veya “ne sıklıkla” hakkında bilgi riskten bahsettiğimizi gösterir. Bu, sürekli bir hasar-sıklık ilişkisinde ya da belirli bir olay senaryosunun sadece geri dönüş sresinin tanımında yakalanabilir. Zarar görebilirlik, olası olayların sonuçları hakkında bilgi verirken, risk ayrıca bu senaryoların ne kadar beklenebileceği veya ne ihtimalde olacağı konusunda bilgi verir. Özetlemek gerekirse, risk, tehlikenin, kırılganlığın, maruz kalmanın ve esnekliğin bir fonksiyonu olarak anlaşılmaktadır.

Risk = (Tehlike, zarar görebilirlik, maruz kalma, esneklik) (Thywissen, 2006: 23). Bu ifadeden de görüleceği üzere, afet riskinin saptanması için ilk olarak; var olan tehlikelerin yerlerini, oluş sıklıkları, tekrarlanma sıklıkları, büyüklükleri ve etkileyeceği alanlar saptanmalıdır. Zarar görebilirlik olarak tehlikelerin oluşabileceği alanlar ve bu alanlarda yaşayan nüfus ve nüfusun içinde bulunan hassas gruplar bilinmelidir. Ayrıca olay karşısında gösterilecek eylem planları da önemli yer tutmaktadır. Genel olarak risk kavramı; insanların can güvenliğine, mülk kaybına ve kamu güvenliğinin tehdit edilmesine ve ekonomik faaliyetlerin ve çevresel yıkımın parçalanması gibi olumsuz sonuçların veya muhtemel kayıpların ihtimaline zarar verme olasılığı olan durumdur (Zhang, 2013: 2).

1.5 Kriz

Kriz durumlarına hazırlıklı olunması ve olası bir kriz durumunda nasıl davranılması gerektiği bilinmelidir. Kriz durumun tekrarlamaması için gerekli önlemler alınmalı ve kriz durumlarından haberdar olmak için erken uyarı sistemleri geliştirilmelidir. Ayrıca, kriz durumlarına hazırlıklı olmak ve krizden kaçınmak için yöneticinin dış çevreyi sürekli takip etmeli ve analiz etmesi gerekmektedir. Krizden en az kayıpla çıkabilmesi hatta örgüte yarar sağlanabilmesi için; kriz sebeplerinin, boyutlarının, etki alanları iyi analiz edilmesi, gerekli önlemlerin yerinde, zamanında ve etkin bir biçimde alınmalıdır. Önceden okullardaki kriz planlarında okullarda sadece gaz sızıntısı veya yangın olduğunda okulun nasıl tahliye edileceği ile ilgili olurdu. Günümüzde okullar biyolojik, kimyasal, radyolojik atakların yanı sıra araba bombalanmasına, intihar girişimlerine ve silahlı baskınlara karşı da hazırlıklı olmak zorundadır (Brickman vd., 2004: 29).

Genellikle kriz ile stres karıştırılır. Kriz kendi kendini sınırlar ve bu nedenle kriz yönetimi ve kriz müdahalesine ihtiyaç vardır. Yönetim, bir krizin çözümlene kadar geçen sürece atıfta bulunur. Kriz durumlarından sonra hem tehlike hem de fırsat durumları ortaya çıkabilir.

Okullarda krizin tanımına bakacak olursak, okulda eğitim ve öğretimi durduran tüm olayları kapsamaktadır. Şiddet, ölüm, acil durumlar veya kaza tehditlerinin tümü okuldaki öğrenme süreçlerini aksatabilecek olaylardır. Eğitim kurumlarında oluşabilecek çeşitli kriz durumları intihar, doğal afetler, acil durumlar, terörizm ve diğer güvenlik konuları gibi durumlar bu listeye eklene bilinir (Allen vd., 2002: 3). Krizler çok çeşitli olduğundan belli bir kategorilerde sınırlandırmak oldukça güçtür. Her kriz durumlarının içerisinde başarının veya başarısızlığın kilit yerleri bulunmaktadır. Günümüzde meydana gelen kriz durumlarının ilerledikçe çeşitlilik göstermeye başlamış ve bunun yanında krizlerin öngörülebilirliği de azalmaktadır (Öztürk, 2010: 24).

Durumsal krizler nispeten nadir, beklenmedik, öngörülemeyen, ani başlayan olaylardır. Ayrıca tüm okul topluluğunu etkileme potansiyeline sahipler (Brock ve Polonya, 2002: 273). Yaşanılan birçok durum bize tekrar kriz olasılığının olabileceğini hatırlatır. Kriz durumlarının çoğunlukla tahmin edilemediği dolayısıyla toplumun ve bir kuruluşun tahmin etme ve önleme mekanizmaları yetersiz kalmaktadır. Bu durumların

olmaması için, okulların sürekli krize hazırlıklı olması ani reaksiyon vermesi gerektiğini sürekli olarak hatırlanmalıdır.

Hızlı bir şekilde gelişmekte olan şu dünyada sık sık kriz durumları ile karşı karşıya kalmak olası bir durumdur. Bu doğrultuda sıradan bir planlama ve yönetim anlayışı ile kriz durumları ile başa çıkmak mümkün olmayacaktır. Krizlere yol açan birçok sebep bulunmaktadır. Krizlere sebep olan durumlardan biri de afetlerdir. Detaylı bir afet yönetimi planlamasında oluşabilecek tüm krizlere yönelik kapsamlı bir plan hazırlanmalıdır. Afet yönetimi ile kriz yönetimi birbirine yakın tanımlar olmasına rağmen farklı anlamlar içermektedir. Afetler, eldeki imkanların yetersiz kalması ile büyük oranda hasara ve çok sayıda can kayıplarına sebep olan olaylar iken krizler, süreç itibari ile tehlikeli noktalara ulaşabilecek bir durumdur. Bu sebepten dolayı bir afet meydana geldiğinde öncelikli olarak afet yönetimi yapılmalı eğer ki durum daha kritik seviyeye ulaşırsa kriz yönetimine geçilmelidir (Alağaçlı, 2006: 12).

Krizin tanımı sıklıkla tartışılmaktadır. Kabul görülen tanımlardan birinde krizi hem tehlike hem de fırsat sunan ciddi bir fırsat ya da dönüm noktası olarak tanımlamıştır. Bir kriz sırasında bireyler psikolojik dengesizlik durumundadır ve eldeki problemden kaçamaz veya etkin bir şekilde baş edemezler (Fleishauer, 2002: 6-8).

Bir örgütün varlığını tehlikeye sokan ve örgütün işleyişini bozan her sorunu kriz durumu olarak nitelendirmek doğru değildir. Bir olayın kriz olarak adlandırmak için belli kriterler vardır:

- Kriz durumunun en önemli kriteri beklenmeyen tehlikelerin üstesinden gelme zorunluluğu ve bunu hemen gerçekleştirme zorunluluğu bulunmaktadır,
- Kriz durumundan söz edebilmek için olağan üstü gelişmelerin örgütün temel işleyişini ve genel anlamda varlığını önemli derecede tehdit etmesi gerekir,
- Krizin başka bir özelliği krizden etkilenen örgütün kriz durumunun üstesinden gelmek için mücadele konusunda yetersiz durumda kalmalıdır,
- Kriz, kişiler tarafından beklenmeyen ve sezilmeyen bir durumdur,
- Krizin bir diğer özelliği ise krizler her zaman örgüt için tehdit unsuru değil, bazı durumlarda ise örgütün gelişimini ve değişimini hatta yeniden yapılanmasına fırsat verebilir (Can vd., 2011).

Yapılan tanımlarda krizin bir gelişim veya değişim olarak aniden ortaya çıkmasıyla, örgüt içinde işleyişin bozulmasına neden olan olumsuz bir durum olmakla birlikte fırsatında ortaya çıkabileceği mümkündür.

1.5.1 Kriz Süreci

Krizin ilk olduğu andan itibaren başlayan ve kriz bitene kadar geçen süreye kriz süreci denir. Bu süreç üç safhada incelenir. İlki krizin başlangıç dönemi, ikinci safha olarak kriz dönemi ve son evresi olarak kriz sonrası dönemi oluşturmaktadır (Öztürk, 2010: 25). Krizler çoğunlukla afetler gibi ani ve beklenmedik bir anda ortaya çıksa da afetlere bağlı oluşan krizlerin dışında kalanların tamamında oluşmadan önce bazı sinyallerin verdiğini kabul edilmelidir. Gösterilen bu tepkilerin farkına varılamaması veya yeterli derecede önemsememesi sonucunda krizlerin doğuracağı sonuçlar büyümektedir (Tağraf ve Arslan, 2003: 151).

1.6 Afet Yönetimi

Afet yönetimi doğal ve teknolojik afetlere ilişkin süreçtir. Türkiye’de afet yönetiminin gelişmesi noktasında doğal kaynaklı afetler başta sebep olmuştur. Ülkemizin yer aldığı coğrafyada önemli derecede fay hatları mevcuttur. Buna karşı masif arazi dediğimiz alanlar çok az sayıdadır. İnsan yaşamını ciddi derecede tehdit edici deprem, sel, kaya düşmesi, heyelan, çığ vb. jeolojik ve meteorolojik afetler oluşmaktadır. Yüzyıllar boyunca birçok yıkıcı deprem ile çok sayıda can kayıpları olmuştur. Bu gibi afetlere karşı ilk olarak mevzuatla ilgili bir çalışma yapılmış ancak bunlar dar kapsamlı ve olay sonrasında oluşan kriz anına yönelik olmuştur. 1944 yılında sadece depremlere yönelik kanun çıkarılmıştır. Daha sonra 1959 yılında “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirler Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” ve devamında kanunlar çıkarılarak afet yönetimi süreci kapsamlı olarak değişmiştir. Afet yönetimi; öncesi, sırası ve sonrası olarak faaliyet gösteren bir bütün olarak ele alınması gereken bir süreç olmalıdır (Alağaçlı, 2006: 14).

Deprem aşamalarını deprem öncesi, sırası ve sonrası olarak açıklar. Deprem öncesi aşamada, riskin reddedilmesi bir hükümetin etkili önleme programları tasarlamasını ve uygulamasını zorlaştırmaktadır. Deprem sırasında yaralanmalar, ölümler ve çeşitli psikolojik reaksiyonlar meydana gelir. Depremden sonra birçok sorun ortaya

çıkır ve yetersiz hazırlık nedeniyle bu sorunlar kaçınılmazdır. Ancak yeterli hazırlık ile, olası veya mantıksız şeyler meydana gelir. Depremden sonra ortaya çıkan bir diğer yaygın şey söylentilerin yayılmasıdır. Söylenti, olumsuz ya da olumlu olabilir. Söylentilerin olumsuz etkisini önlemek için, güvenilir kaynaklar kurtulanlara bilgi vermelidir. Depremler önemlidir çünkü bireyleri, aileleri, toplulukları ve hükümet organizasyonlarını etkiler. Deprem deneyimlerinin kişi ve kuruluşun eğitimini geliştirmek için depremlerin bireyleri ve toplulukları nasıl etkilediğine dair temel kavramları anlamak önemlidir. Bu nedenle, topluluk üyeleri ve sorumlu eğitim liderleri olarak okul müdürleri, deprem meydana gelmeden önce, sırasında ve sonrasında nasıl başa çıkılacağını bilmelidir (McCaughey vd., 1994: 142).

Şekil 1. Afet Yönetim Döngüsü

Kaynak: Khan, 2008; Bang, 2009

Şekil 1’de görüldüğü gibi afet yönetimi, afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılacakları içine alan bir bütündür. Afet öncesinde yapılan planlama ve hazırlık çalışmaları en az afet sırası ve afet sonrasında yapılacak işler kadar önemlidir. Bu durum

dikkate alındığında kapsamlı bir afet yönetimi safhalarında yapılacakları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

Afet Öncesinde;

- Meydana gelebilecek bir olaylarda toplumun minimum zararlar ve kayıplarla kurtulabilmesi için gerekli olan önlemleri olaydan önce almak,
- Mevcut tehlikeleri belirlemek ve mümkün olduğu kadar bu tehlikelerin oluşmasını önlemek ya da oluşma olasılığını en aza indirmek,
- Sürdürülebilir bir kalkınma sağlamak için afet yönetiminin her aşamasında risk azaltma çalışmaları yaparak afet zararlarını azaltmak,
- Toplumun tamamında olay karşısında zarar görülebilirliği düşürmek için insanlara gerekli bilgilerle ve uygulamalar anlatılarak afet kültürü oluşturmak.

Afet Sırasında;

- Kriz masasının oluşturulması,
- Haber alma ve müdahale planını devreye sokmak,
- Arama- kurtarma çalışmalarının başlatmak,
- Mevcut tehlikede olan kazazedelerin tahliyesini gerçekleştirme,
- Planda belirlenen geçici barınma alanlarını belirlemek veya yeni alanlar oluşturmak,
- Kazazedelerin yiyecek, içecek, giyecek gibi ihtiyaçlarını temin etmek,
- Destek çözüm ortakları ile güvenlik önlemleri almak,
- Oluşabilecek ikincil afetleri önlemek,

Oluşabilecek bir afet olgusunda eldeki imkanların yetersiz kalacağından ötürü 1. Derece ve 2.derece destek illerden gelecek her türlü destek için en hızlı şekilde ve etkili yöntemlerle afet bölgesinde ulaştırılması amaçladığından çok iyi bir koordinasyonu gerektirmektedir.

Afet Sonrasında;

- Afetlerden etkilenen kazazedeler için yaşam alanları oluşturmak,
- Afet bölgesinde oluşabilecek tehlikeler karşısında önlem alarak bölgenin ekonomik, sosyal açıdan tekrar eski haline döndürmek,
- Hasar tespit çalışmaları yapmak,

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının en az seviyeye indirmek için, afete yol açabilecek tehlike ve riskleri tespit etmek, bu tehlike ve risklerin önlenmesi için çalışmalar yapmak, oluşabilecek senaryolar çerçevesinde her koşula göre planlar hazırlamak, bu planları tatbik etmek gerekmektedir. Etkin bir afet yönetimi için planlarda görev alacak herkesin olaylar karşısında sorumluluklarını çok iyi bilmesi gereklidir. Yapılan tüm bu planlar, hazırlıklar ve müdahaleler daha çok kişiye ulaşır daha çok insan hayatı kurtarmak olacaktır. Bu yüzden afet yönetimine dair yapılan çalışmaların tamamında multi disiplinler bir yaklaşım içinde düşünülmesi ve ona göre önlemlerin alınması gerekmektedir (Özmen vd., 2005: 1473-1474).

1.6.1 Afet Risk Yönetimi

Afet Risk Yönetimi, afetlerde risk anlayışımızı geliştirmek, afet riskini azaltma ve transferini teşvik etmek, hazırlıklı olma ve müdahale konusunda sürekli iyileştirmeyi teşvik etmek için strateji geliştirip, politika ve önlemlerin tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinden oluşmaktadır. Afetlerde risk yönetiminin temel amacı, toplumun, ekonominin ve yapıları çevrenin maruz kalmasını ve kırılganlığını azaltmak, aynı zamanda güvenliğimizi, refahımızı, yaşam kalitesini, esnekliği ve sürdürülebilir kalkınmamızı arttırmaktır (Mojtahedi, 2017: 37).

Bir olayın doğuracağı olumsuz sonuçların tümü risk kavramını meydana getirir. Risk kavramını konuşabilmek için belirli bir alanda belirli bir büyüklükte mevcut bir tehlike veya olayın gerçekleşmesi, mevcut durumun bundan zarar görmesi ve zarar verme potansiyelinin tahmin edilebilir olması gerekmektedir. Risk yönetimi kavramı ise, olası afet durumlarının tespiti, oluşabilme potansiyellerinin değerlendirilmesi, risk altındaki alan üzerindeki etkilerin ne ve neler olabileceğinin saptanması, risk azaltıcı ölçütlerin tespiti, risk önleyici politikaların belirlenmesi ve uygulamaya konulması gibi hususları kapsamaktadır. Risk yönetimi ifadesi; saptanan tehlike ve risklerin, bir afet olgusuna dönüşmeden, amacına yönelik önlem ve çalışmaların bir plan doğrultusunda uygulanmasıdır. Risk Yönetimi kapsamında; tehlike ve riskler tespit edilip, risk senaryoları belirlenip, alternatif korunma yolları ve zarar azaltma faktörleri tespiti ile sonuçlar olası haritalar ve grafiklerde gösterilmekte, kullanılacak alternatif kaynak ve olasılıklar belirlenmekte, afetlerden korunma ve afetlere müdahale amaçlı en güvenilir tutum ve

davranışlar hakkında kararlar alınıp, belirli bir plan doğrultusunda uygulamaya geçilmektedir (Özkul ve Karaman, 2007: 256).

Afetlerin risk yönetim dönemi, hazırlık aşamasında ne kadar iyi ve etkin planlar yapılırsa o kadar cevap verebilir önlemler alınır ve erken uyarı sistemleri hazırlanır. Afetlere karşı dirençli bir toplum oluşturmanın temel yolu sürdürülebilir ve ilerlemeye açık hazırlık planlarından geçer. Risk ve kriz yönetiminin temel farkı; kriz yönetiminde afetler meydana geldikten sonra can ve mal kaybı yaşanmış, yapılar zarar ve hasar görmüştür. Risk yönetiminde ise; olası bir afet durumuna karşı önceden zarar ve hasar görülebilirliği tahmin edip, riskleri minimize edip buna göre riskleri ortadan kaldıracak planlar oluşturmaktır. Risk yönetiminin temel amacı olası kayıpları ön görüp oluşmasını engellemek veya kayıpları en az zarar ile atlattır (Gökçe ve Tetik, 2012).

1.6.1.1 Zarar Azaltma

Zarar Azaltma, bir afetin başlangıcını önleyecek veya gerçekleşmesi halinde etkileri azaltacak önlemlerin uygulanmasıdır. Doğal afetlerin rastgele doğası, bu tür olayların müdahalesini zorlaştırmaktadır. Kuraklık ve sel gibi doğada döngüsel olan doğal afetler veya Pasifik Kıyı çevresindeki depremler ve tsunamiler gibi belirli bir coğrafyada ortak olan doğal afetlerde azaltmaya karşı proaktif planlama için fırsatlar sağlar. Gelecekteki olayların yıkıcı etkilerini azaltarak afet olmalarını önlemek için azaltıcı önlemler alınmaktadır. Rehabilitasyon, kırılabilirliğin azaltılmasında önemli bir unsur olmasına rağmen, özellikle zarar görülebilirliği azaltmaya odaklanması gibi başka unsurlar da bulunur. Fakat rehabilitasyon aşamasında uygulanan önlemler, gelecekteki afetlerin azaltılmasında veya önlenmesinde genellikle en etkili olanlarıdır. Etki azaltma faaliyetlerinin çoğunluğu, yapısal önlemler (sel baskınları, binaların ve altyapı unsurlarının güçlendirilmesi) ve yapısal olmayan önlemler (mevzuat, topluluk planlaması ve sigorta) dahil olmak üzere rehabilitasyon aşamasında gerçekleşmektedir. Etki azaltma faaliyetlerine yatırım yapılması gelecekteki afetleri ele almak, potansiyel olarak insan kayıplarını en aza indirmek ve afete bağlı ekonomik kayıpları azaltmak için önceki afetlerden elde edilen bilgileri kullanır (Goldschmidt ve Kumar, 2016: 2).

1.6.1.2 Hazırlık

Hazırlık faaliyetleri, afetlere etkili bir şekilde yanıt verebilmek için önceden acil durum prosedürleri ve paydaşların kurumsal kabiliyetini geliştirmeyi içerir. Faaliyetler arasında erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, tahliye yollarının ve sığınakların belirlenmesi, acil durum malzemelerinin ve iletişim sistemlerinin sürdürülmesi ve personel, vatandaşlar ve toplum liderlerinin eğitilmesi ve eğitilmesi için afet tatbikatları yapılması bulunmaktadır. Afetlere yüksek düzeyde proaktif bir yaklaşım, ölümleri, yaralanmaları, mülk hasarını azaltmaya yardımcı olur. Hazırlık, tanımlanmamış riskin varlığını kabul eder ve toplumu, fiziksel bir olay meydana geldiğinde yaşanabilecek bazı olumsuz etkilerin giderilmesinde desteklemeye çalışır. Acil durum yönetimi birçok hazırlık faaliyetini kapsar. Örneğin, uygun kişilerin işe alınmasının, acil durum yönetim sistemine sahip olmasının, halk eğitimi, acil durum ekipmanlarının, acil durum merkezleri için uygun yerlerin ve uygun yerlerin tedarik edilmesinin afet durumunda tedarik zinciri operasyonunda hayati bir rol oynadığını tespit edildi (Mojtahedi, 2017: 38-40).

Hazırlık, “zamanında ve etkili erken uyarıların yayınlanması ve kişilerin, mülkün tehdit altındaki yerlerden geçici olarak tahliyesi de dahil olmak üzere, tehlikelerin etkisine etkili bir şekilde yanıt verilmesini sağlamak için önceden alınmış olan faaliyetleri ve önlemleri” içerir. Her ne kadar bu faaliyetler öncelikli olarak bireysel ülke ve yerel toplulukların sorumluluğunda olsa da afete hazırlık için uluslararası çabalar artmıştır. Hazırlık faaliyetleri, toplulukların afetlere karşı riskini ve kırılganlığını azaltmaya çalışır ve bu nedenle sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel faktörleri ele alan bir dizi faaliyet içerir. Afet yönetiminin kritik bir yönü, bir olayın temel özelliklerinden kaynaklanan ilişkili riskleri yer, zaman, yoğunluk ve oluşum sıklıklarına göre anlamaktır. Bu özellikler, önleme önlemlerinin uygun şekilde uygulanmasını sağlamak için afetlere yeterince hazırlanmak için gereken bilgileri sağlar. Bu, özellikle bir afetin etkilerinin uzun vadede önemli etkilere sahip olabileceği gelişmekte olan ülkelerde kritik öneme sahiptir. Risk değerlendirmesi, afetlerin topluluklarda yarattığı potansiyel riskleri anlamak için önemli bir araçtır. Afetler karmaşık olaylardır ve modellemelerinde sayısız bilimsel veri gerektirir, bu da geçerli risk analizleri için çok önemlidir. Bu modeller doğal bir afetin potansiyel etkisine ilişkin en iyi tahminleri sağlar ve bu nedenle, modellerde kullanılan verilerin doğruluğu güvenilirliklerinin temelini oluşturur.

Bir afete hazırlık aşamasında, aşırı bir olayın olası etkilerinin farkında olmak hükümetin sorumluluğundadır ve popülasyonları bu tür olayların etkilerinden korumak için mekanizmalar geliştirebilir. Bu, hükümetlerin ve belediyelerin, risk değerlendirmesini afet planlarına dahil etmelerini, özel tehlike koşullarında alt yapının güçlü ve zayıf yönlerini analiz etmelerini gerektirmektedir. Yalnızca bu tür olaylarda altyapı sisteminin sağlam olmasını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda kritik olmayan ve kritik altyapı sistemlerinin olası afet durumunda sistemin gerekli yedeklere sahip olmasını sağlamak için proaktif koruyucu önlemler gereklidir (Goldschmidt ve Kumar, 2016: 2).

1.6.2 Afet Kriz Yönetimi

Krizler beklenmedik ve bir anda meydana gelerek mevcut yapılanmayı ve eldeki kaynakları olumsuz etkiler bunun sonucunda cevap verebilirlik azalacağı için afetlerin toplum yaşamında kaosa uğramış halidir. Krizi meydana getiren olayların önlenmesi, ortadan kaldırılması ve zararlarının en aza indirgenmesi amacıyla kriz öncesi hazırlık yapılır. Kriz yönetim kavramı, afetler meydana geldikten sonra alınabilecek tedbirler ve müdahaleleri ifade eder. Kriz yönetiminin amacı krizi kontrol altına almak, planlar oluşturup hazırlıklı olmak, kriz anını en az zararla atlatabilmek ve kriz anında daha iyi yönetebilmeyi hedeflemektir. Etkin bir 'kriz yönetim planı' yapılırsa daha az etkilenecek daha başarılı ve cevap verilebilir bir kriz yönetimi yapılmış olur. İyi bir kriz yönetim planı sürdürülebilir, ilerlemeye açık, esnek, bütüncül olmalıdır ve yerel, ulusal, uluslararası kurumlar arası gerek kaynak gerekse enformasyon ve veri aktarımına açık olmalıdır. Kriz yönetiminin temel amacı ani olarak karşılaşılabilecek olaylara hazır ve cevap verebilir olmaktır. Yani afet yönetim planı hazırlık safhasında hazır olarak beklemede ve kriz anında uygulanabilir olmalıdır. Kriz anında veri ve kaynakların toparlanıp plan hazırlanması mümkün olmayacak, gerekli müdahaleler gecikecek ve aksayacak kargaşa ve kaosu daha da tetikleyecektir (Yavaş, 2001).

Kriz yönetimi hem acil durumlardan kaçınmak hem de öngörülemeyenleri planlamak için bir teknik olduğu kadar, onların ortaya çıktıklarında onlarla başa çıkmak amacıyla afetin sonuçlarını azaltmak için kullanılan bir yöntemdir. Beklenmeyen olaylar ve etkili kriz yönetimi süreçleri ile ele alınması gerekir. Kriz yönetimindeki zorluğun bir kısmı hedefleri anlamak ve ardından doğru personele doğru yerde ve doğru zamanda ilgili

bilgileri sağlamaktır. Bu ifade basit sağduyulu gibi görünse de gerçek şu ki organizasyonlar kriz yönetimi için gerekli bilgiyi yönetmeye çalışırken birçok büyük zorluklarla karşı karşıya kalırlar. Krizler, yalnızca daha önce bu gibi durumlarla ilgili deneyimleri olan kişiler tarafından çözülebilecek kontrol edilemez ve dinamik senaryolar oluşturur. Bu nedenle, kriz yönetimindeki en büyük zorluk, kriz durumlarını yönetme konusunda deneyime veya bilgiye sahip uzmanları hızla bulmaktır. Ancak, kuruluşlar bu tür bilgileri toplasalar dahi, onu kullanmak için her zaman uygun mekanizmalara sahip değildir (Jia vd., 2012: 138).

1.6.2.1 Müdahale

Müdahale, afet sırasında ve sonrasında derhal alınan faaliyetleri ifade eder. Bir afete etkili bir müdahalenin asıl amacı, toplumu kurtarmak ve hasarı en aza indirmektir. Müdahale faaliyetleri, etkilenen kişilerin yaşamını koruma ve temel geçim ihtiyaçlarını karşılamak için bir afet sırasında veya hemen sonrasında yardım sağlar. Müdahale faaliyetlerinin örnekleri arasında acil durum operasyon planını ve merkezlerini harekete geçirmek, mağdurları tahliye etmek, barındırmak, aramak, kurtarmak ve tıbbi bakım sağlamak bulunmaktadır. Acil durum merkezlerinin uygun şekilde harekete geçirilmesinin, tehdit altındaki nüfusun ve araçların tahliye edilmesinin, barınakların işletilmesinin, ekonomik hasarın tahmin edilmesinin, etkin lojistik yönetiminin uygulanmasının ve etkin mobilizasyonun ve kaynakların ödenmesinin müdahale faaliyetleri sırasında çok önemli olduğunu belirtilmiştir. Yerel nüfus, yerel konseyler ve insani yardım kuruluşları dahil olmak üzere afet müdahale paydaşları arasında etkin iş birliği, müdahale faaliyetlerinin önemli bir parçasıdır (Mojtahedi, 2017: 38-40).

Müdahale bir afet durumunda, bireyler ve altyapılar acil riske girer. Müdahale abaları, yaşamı, mülkiyeti, çevreyi ve ayrıca etkilenen topluluğun sosyal, ekonomik ve politik yapısını korumak için acil durum prosedürlerini uygulamak için kaynakları kullanır. İlk müdahale çabaları, afetin başlamasından sonraki ilk 72 saati, mümkün olduğu kadar çok hayat kurtarmak için çok önemlidir. İlk yanıtın hemen ardından, devam eden yanıt süresi, ilk yanıtın hemen ardından 90-100 gündür. Müdahale faaliyetleri öncelikle cankurtaran önlemlere ve etkilenen toplulukların çektiği acıları hafifletme çabalarına odaklanmaktadır. Bu faaliyetler genellikle hükümetlerin, yerel toplulukların, uluslararası insani yardım kuruluşlarının ve en aşırı koşullarda ordunun koordine çabalarını gerektirir.

Koordinasyon, iş birliği ve bilgi paylaşımı, insani müdahalenin kritik yönleri haline gelmesine rağmen, çoğu kez aynı paydaşlar, kaynaklar ve medyanın ilgisi için yarışan paydaşların çoğu için rekabet ediyorlar.

Doğal bir afet meydana geldiğinde afetlere müdahale insani yardım kuruluşları ile afet yönetimi yaşam döngüsünün bir sonraki aşamasına geçer. Uluslararası yardım topluluğunun harekete geçmesi ve müdahale çabalarına katılabilmesi için ise önce etkilenen ülke tarafından yardım talep edilmelidir. Etkilenen ulustan izin almaksızın, yalnızca ulusal yardım kuruluşları, ordu veya diğer devlet yardım kuruluşlarının afet müdahale çabaları yürütmesine izin verilir. Sadece bir afetin kapsamı, etkilenen ulusun uluslararası toplumdan yardım talep etmesi ve yerel insani operasyonların başlaması için yerel ve ulusal organizasyonların yeteneklerini aştığı zamandır. Eğer bir afet yerel toplumun yeteneklerinin ötesindeyse, başarılı yardım çalışmaları uluslararası örgütlerin yerel toplulukla etkin bir şekilde rahatlatma sağlamak için koordine ve iş birliği yapmalarını gerektirir (Goldschmidt ve Kumar, 2016: 2).

1.6.2.2 İyileştirme

Müdahale çabalarının ardından rehabilitasyon; toplumu dengeleme ve bazı anormal durumları geri yüklemeyi kapsayıp afetin derhal etkisinin sona ermesinden sonra uzun vadede gerçekleştirilen eylemleri içerir. Bu faaliyet sırasında, insani yardım kuruluşları, mağdurlara “normal hayata” geri dönmelerine yardımcı olacak ve gelecekteki afetleri hafifletme çalışmalarına yardımcı olarak iyileşmeye yardımcı olmaya başlar. Rehabilitasyon faaliyetleri, yalnızca yeniden yapılanma değil aynı zamanda bir afetin bir bölge üzerindeki uzun vadeli etkilerini ele almak ve gelecekteki afetlerin etkilerini azaltmak için toplulukların direncini arttırmak için daha iyi bir yapı oluşturmak için bir fırsat sunmaktadır. İnsani yardım kuruluşlarının, döngünün bu önemli aşamasını göz ardı etmemesi, bunun yerine süreklilik planlamasına ihtiyaç duyulan rehabilitasyon aşamasına odaklanması çok önemlidir. Maalesef, birçok afete maruz kalan bölge için, afetlerden etkilenen toplulukların uzun vadeli yeniden inşası çoğu insani yardım operasyonunda en yetersiz ve ihmal edilmiş evredir. Son olarak, insani yardım kuruluşlarının her afetten öğrenilen dersleri sürekli iyileştirme sağlamak ve gelecekteki operasyonlarda tekrarlanan hataları önlemek için belgelendirmeleri önemlidir.

İyileşme aşaması devam ederken, insani faaliyetler kademeli olarak rehabilitasyon aşamasına geçmekte, temel olarak restorasyona odaklanmakta, hayatı normale döndürmek ve gelecekteki afetlere karşı hassasiyeti azaltmaktadır. Restorasyon aşamasında öncelikli kaygıları, hizmet sektörlerinin restorasyonu, konutların yeniden inşası ve altyapının yeniden inşası dahil, toplumun ikincil ihtiyaçlarına odaklanmaktadır. Altyapının onarımı ve yeniden inşası genellikle rehabilitasyon aşamasında gerçekleşir. Bu aşama geleneksel olarak yapıyı çevrenin onarımı ve yeniden inşası ile ilişkilidir. Rehabilitasyon aşaması, özellikle gelişmekte olan ülkeler ve sadece yeniden yapılanma değil, aynı zamanda altyapının iyileştirilmesi konusunda da önemli bir araştırma yapılmıştır. Bu, gelecekteki afetleri azaltmak için gerekli iyileştirmeleri yapma becerisi, ekipmanı ve yönetimi gerektirir (Goldschmidt ve Kumar, 2016: 2).

İKİNCİ BÖLÜM

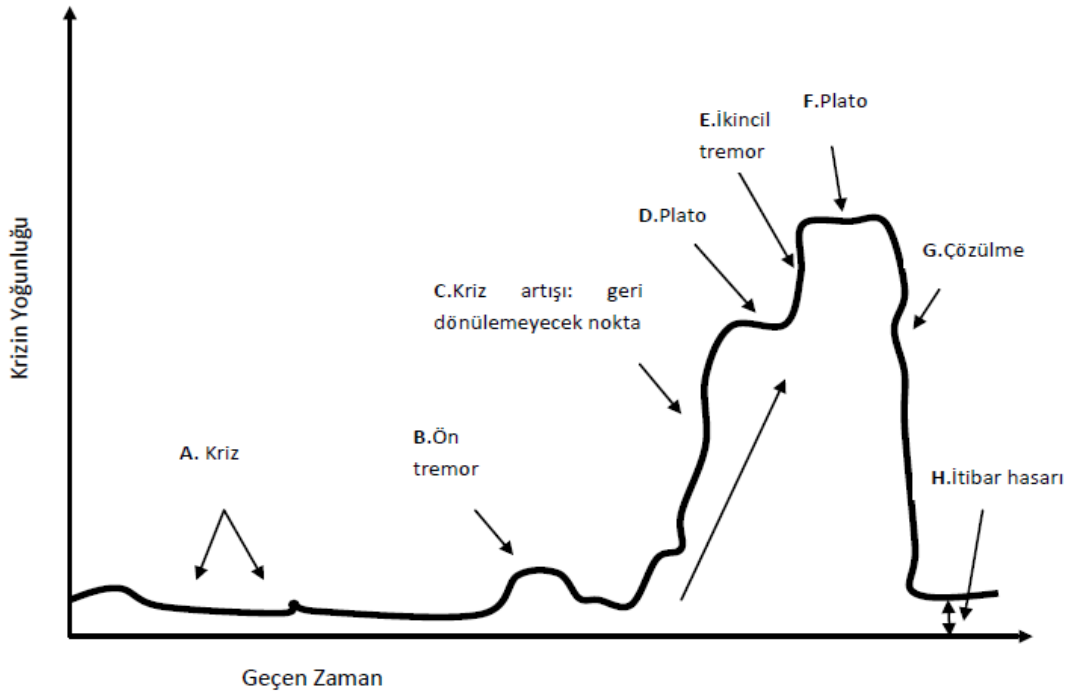
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Eğitim Kurumlarında Kriz Kavramı

Bir okul için kriz durumlarına ilişkin tanımlamada krizin şu özelliklerinin üzerinde durulmalıdır. Ani, çoğu zaman beklenmedik, okul nüfusunun önemli bir bölümünü olumsuz olarak etkileyen, örgütün dengesini bozan, çoğunlukla ciddi yaralanma ya da ölüm içeren bir olay veya durumdur (Jones ve Paterson, 1992: 29).

2.1.1 Kriz Gelişimi

Grafik 1. Kriz Gelişim Eğrisi

Kaynak: Curtin, 2004:11

Zaman içinde krizin şiddetini ve gelişimini gösteren bir grafik olarak oluşturulmuştur. Başlangıçta kriz diye adlandırılan dönem krizin başlangıcı olarak kabul edilir. Bu aşamada belirtiler baş göstermeye başlar ve giderek ağırlaşır. Bu belirtilerin

farkına varılması ve önlemlerin alınması örgüt açısından son derece önemlidir. Sonraki dönemde küçük hareketlenmeler olur. Ardından kriz birden tırmanışa geçer. Örgüt önceki aşamada gerekli hazırlıkları yapmamışsa kriz durumu geri dönülmeyecek boyutlara ulaşmıştır. Kriz platoya varmak ile hasar en üst seviyeye çıkmıştır. Bu aşamadan sonra da çözülme başlayacaktır. İtibar hasarı dediğimiz noktada kriz sonrası örgütte oluşan fiziksel ve ekonomik kayıplardır.

Afet ve acil durumlar sonrası oluşacak kriz belirtilerinin algılanması mevcut yöneticinin kişisel özellikleri, mesleki yeterliliği, önsezi ve tahmin etme gücü ile orantılıdır. Okul yöneticileri okulda bulunan kişilerin ve çevrede olan diğer durumları ve değişimleri izledikçe, ileri zamanlarda yaşanması olası kriz sinyallerini algılayabilir, okullar için gerekli tedbirleri ve düzenlemeleri yapabilir. Çevreden ve çalışanlardan gelecek erken uyarıları dikkate almamak, kriz ortamından kurtulmayı daha da zorlaştıracaktır (Karaköse, 2007).

2.2 Eğitim Kurumlarında Krize Neden Olan Faktörler

Kaynaklarda kriz olarak tanımlanan durumların yaşanmasına sebep olan faktörler ile ilgili olarak ekonomik etkenler hariç altı farklı kategori yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu ayırmda, kriz durumlarına neden olan faktörler, ağır hastalıklar veya yaralanmalar, şiddet sonucunda oluşan ölümler, bir tehdit sonucu zarar görme, savaşları, doğal ve insan kaynaklı afetleri kapsamaktadır. Tablo 1’de krize neden olan etkenler ve örneklerine yer verilmiştir (Kayes, 2015).

Tablo 1. Krize Neden Olan Etkenler ve Örnekleri

Krize Neden Olan Etkenler	Örnekler
Ağır Hastalık Veya Yaralanmalar	<ul style="list-style-type: none"> • İntihar girişimi • Hayatî tehlike taşıyan hastalıklar • Vücutta biçim bozulması/parçalanma • Araba, tren, deniz kazaları • Saldırı
Şiddet İçeren Ve/Ya Da Beklenmedik Ölümler	<ul style="list-style-type: none"> • Hastalık • Kaza • Cinayet • İntihar

Tablo 1. (Devamı)

Krize Neden Olan Etkenler	Örnekler
Tehdit Sonucu Yaralanma Ve/Ya Da Ölümler	<ul style="list-style-type: none"> •Şiddet • Adam kaçırma
Savaş Hâlleri	<ul style="list-style-type: none"> • İşkence • Terörist saldırı • Uçak kaçırma • Rehin alma • Savaş tutsağı
Doğal Afetler	<ul style="list-style-type: none"> • Sel • Fırtına • Yangın • Hortum • Deprem • Çığ/ Toprak kayması • Şimşek çarpması • Volkanik patlama • Tsunami
İnsan Kaynaklı Afetler	<ul style="list-style-type: none"> • Yangın/kundaklama • Nükleer kaza • Patlama • Uçak/tren/araba kazası • İnşaat/atölye kazası • Zararlı maddelere/zehirli atıklara maruz kalma

Kaynak: Brock vd.,2001;13.

Örgütlerin, yapısı ,kültürü, teknolojik ve insan kaynakları farklılaştığından her örgüt eşit olanaklara sahip olamamaktadırlar. Bu nedenle topluluklarda kriz durumlarını ortaya çıkaran etkenlerde farklılıklar gösterebilmektedirler. Bazı kriz durumları aynı olsalar bile örgütlerde farklı boyutlarda oluşabilirler (Can vd., 2011).

Örgütlere krize neden olan durumlar birçok sebebe bağlı olmakla aslında bu sebeplerin ortak yeri örgütler tarafından beklenmedik anda karşılaşmalarıdır. Bir kriz tek başına bağımsız olarak oluşmaz. Kriz durumları diğer krizlerin reaksiyonları sonucunda oluşmaktadır. Krizlerin ortaya çıkışlarına göre sınıflandırma yapılabilir:

- Yaşanan krizler,
- Hissedilen krizler,

- Potansiyel krizler,
- Algılanan krizler olmak üzere sınıflandırılır (Sucu,2000).

Örgütlerde kriz durumuna neden olan etmenler üç başlık altında değerlendirilebilir. Bunlar örgüt içi etmenler, çevresel etmenler ve çevresel ve örgütsel etmenlerin birleşimidir (Can vd., 2011).

2.3 Eğitim Kurumlarında Kriz Durumuna Hazırlık

17 Ağustos ve 12 Kasım depremleri, öğrenciler/çocuklar binaların içlerinde değilken okulları yıkılmıştır. Buna rağmen bölgedeki 7 şehirden 443 ortaokul ve lise öğretmeni, 36 emekli öğretmen, 13 ilkokul ve 1.072 ilkokul öğretmeni bu doğal afet sonucunda etkilenmiş ve hayatlarını kaybetmiştir. Depremlerde 102 okul binası yıkılmış ve 1.503 bina da büyük oranlarda hasar görmüştür. Bu binaları onarmak ve yeniden inşa etmek için, Eğitim Bakanlığı 59 milyon dolara gereksinim olduğunu ilan etmiş ve bölgedeki öğrenci ve öğretmenlerin barınacak yer, sağlık, eğitim ve giysi ihtiyacı olduğunu da belirtmiştir (Akbaba, 2005: 307).

Afetlerin neden olduğu kriz durumlarında örgütlerde bulunana tüm kişilerin görev aldığı bir yönetim planı oluşturularak bu planlar sürekli canlı tutulmalıdır. Yapılan kurumsal planlamalarla oluşabilecek her türlü senaryoda sürdürülebilirlik daha fazla olacaktır. Afetleri neden olduğu bu kriz durumları ise tüm örgütlerin bünyesinde üzerinde durulması gereken önemli bir husus haline gelecektir (Yavaş, 2005). Okulda ortaya çıkabilecek acil durumların farkında olmak, okul güvenliği ve kriz yönetimi prosedürleri konusunda eğitim almanın önemli bir parçasıdır. Çoğu zaman bir krizi yaşamak en iyi öğrenme yoludur. Birçok okul, kriz yaşadıktan hemen sonra yapılan planları, hazırlıklarını ve müdahalelerini gözden geçirir. Ülke genelinde bir afet ve acil durum başa gelmeden önce önlem alınmamaktadır. Okullarda bulunan yöneticiler Acil durumlarda görev alacak öğretmenlerin yapılan planlardaki rolünü aktarmak, bu görevleri doğrultusunda yeteneklerin katkıda bulunma fırsatını vermek ve yeterli düzeyde donanımına sahip olmasını sağlayacak mesleki gelişime yol açmalıdır (Johnson, 2000: 14).

Okullarda acil bir durum olduğunda, müdahale ekipleri gelene kadar okul personeli çoğunlukla ilk müdahale edendir. Olayın büyüklüğüne bağlı olarak acil durum servisleri hazır şekilde bulunmayabilir ve okul görevlileri uzun bir süre müdahale eden kişiler olarak görev almak zorunda kalabilirler. Bu gibi durumlara hazırlıklı olmak için

etkili yol risk yönetimi aşamasında plan ve prosedür oluşturma, uygun eğitim alma, tatbikatlar, gerekli malzemenin sağlanması ve acil durum kurum ve kuruluşları ile iş birliği içine girme gibi birçok faaliyeti içine alır (Yüksel, 2000: 6).

Okul yöneticilerin görüşü alınarak yapılan bir çalışmada yöneticilerin kriz yönetimi konusunda kendilerini kriz öncesinde yapılan çalışmalarda yeterli bulurken kriz anındaki olaylar karşısında yetersiz olduklarının bildirmişlerdir. Yöneticilerin eğitim durumları göz önüne alındığında üniversite mezunu olan yöneticilerin kriz durumlarına önceden hazırlık yaparak risk yönetimine önem vermiştir. Ülkemizde yapılan bir gerçek de yaşanılarak öğrenmek olduğu için yöneticilerin çalışma yılı arttıkça yönetim becerileri de gelişmişlik göstermektedir. Bu da kriz anında sakin ve sağduyulu olmayı kolaylaştırmaktadır. Eğitim kurumları sıradan bir yer olmadığı için afetler konusunda alınacak tedbirler konusunda önemli noktaya gelmiş olmaları gerekmektedir. bu nedenle okulda bulunan tüm personellerin gerekli eğitimler alınması sağlanarak yeterli donanıma sahip olmaları gerekmektedir (Karakuş ve İnandı, 2018: 500).

Doğal kaynaklı ve insan kaynaklı afetlerden kaçınmak çok mümkün olmayabilir. Bir afet hiçbir erken uyarı sinyali vermeden bir okula zarar verebilir. Okul ve çevresinde hasara veya zarara sebep olabilir. Başka bir ifade ile afetler okulda öğrenci ve personel varken gerçekleşebilir. Okul yöneticileri ve personel hazırlıksız bir şekilde afetler ile karşı karşıya kalabilir. Afetler ile karşılaştıkları anda hızlı bir şekilde yanıt vermek olayın etkisini azaltmak zorunda olabilirler. Afetlere karşı etkili düzeyde yanıt vermek ancak etkili yapılmış planlama ve hazırlıkla mümkün olabilir (Mitchell ve Özgüç, 2000).

2.4 Kriz Yönetiminde Liderlik

Yönetim, risk taşıyan bir çaba ve girişimdir. Bu aşamada yöneticiler, örgütte oluşacak riskleri etkili olarak yönetebilmelidir. Bu şekilde krizler, önlenemez ya da krizin yol açtığı zararları azaltılabilir. Şayet, örgüt ortamında var olan riskler belirlenemez ve etkili yönetilemezse krizlerin yaşanması kaçınılmaz hale gelebilir. Bu sebeple kriz, her örgütün karşı karşıya kalabileceği bir durumdur. Yöneticilerin bundan haberdar olması ve krize karşı tedbir alması gerekir. Yöneticilerin yönetim kabiliyetleri, her şeyin normal olarak seyrettiği zamanlarda çok belirgin olmazken bu beceriler gerçekte, risk ve kriz ortamlarında önem kazanmaktadır (Kouzes, 1993: 2-4).

2.5 Eğitim Kurumlarında Kriz Yönetimi

Bir okulun krize yanıt verme yeteneği, kriz olayından önce mevcut olan planlama, hazırlık ve kaynakların bir yansıması olacaktır. Böyle bir bakış açısı, okul liderlerinin okullarda acil durumlarının önlenmesi, hazırlanması ve müdahale edilmesiyle ilgili eylemlerinde proaktif olmaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, acil müdahale planları oluştururken, her mahallenin kendine özgü ihtiyaçları olduğu gibi okullarında ihtiyaçlarına uygun stratejiler ve eylemler oluşturmak önemlidir (Cowan ve Rossen, 2013: 10-12).

Bir kriz durumu tespit edildiğinde, okul liderleri acil müdahale planlarını uygulayabilir. Bu noktada, okul bünyesinde görev alan öğretmenler ihtiyaç zamanlarında yardımcı olabilecek ortaklar olarak görülmelidir. Tüm acil müdahale planları, güvenliği desteklemek ve halihazırda yerinde olan sistemler üzerine inşa etmek için yerel ilk müdahalecilerin uygulamaları ve politikalarıyla uyumlu olmalıdır. Okulda bulunan kurtarma ekibi ve polis arasındaki ekip çalışması eksikliğini trajik oranlara ulaştırmış durumları nasıl daha da kötüleştirdiğini gösteren vaka çalışmalarında kanıtlar bulunmaktadır. Kısa zamanda kriz durumunun aşılması için bu ekipler arasında ileri derecede koordinasyon olması gerekmektedir (Cornell ve Sheras, 1998: 298).

Bir kriz meydana geldiğinde, yöneticiler, okul personeli ve okulun kriz ekibinin üyeleri yıl boyunca ideal olarak sürekli olarak tatbikatlar çevresinde uygulanan prosedürleri hemen uygulamalıdır. Resmi bir kriz ekibi olmayan okullardan eğitim almayan bireylerin yanıtları yetersiz, uygunsuz ve hatta tehlikeli olabilmektedir. Ayrıca, acil durumlara karşı örgütlenmemiş yanıtlar etkisiz olabilir ve öğrencilerin ve personelin hayatını tehlikeye atabilir (Nickerson vd., 2006: 64).

2.5.1 Kriz Yönetiminde Okul Yöneticisi

Deprem öngörülemeden beklenmedik bir olay olarak algılanır. İnsan her şeyi bekler, ama tahmin edemez. Herhangi bir zamanda olabilir. Bazı okul müdürleri, daha önce bir deprem yaşadıkları için yeterince sakin olduklarını belirtir. Bu okul müdürlerinin sakin olmasının başka bir açıklaması da kişilikleri ile ilgilidir. Bazı okul müdürleri de okul binalarına güvendikleri için sakin olduklarını belirtir (Akbaba, 2005: 311).

Okul yöneticileri mevcut planları değerlendirmek, iyileştirmek ve güncellemek için yönetim ve diğer görevliler ile çalışmalıdır. Okullarda bir kriz müdahale planı

oluşturmanın çok büyük bir görev olduğu ileri sürülmüştür. Okulların bir müdahale planı oluşturma yükünü hafifletmesinin bir yolu kriz ekipleri oluşturmaktır. Bu ekipler müdahalenin geliştirilmesinde temel bir unsurdur. Okulda ortaya çıkabilecek tüm krizlerin en başarılı taslağı olduğu kanıtlanan okul krizi planları ve daha sonra okulun karşılık olarak nasıl hareket edeceğini ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Her durum için ana hatlarıyla verilen yanıt ayrıntılı olmalı, ancak personelin etkili bir şekilde tepki veremediği bilgisiyle aşırı yüklenmemelidir. Dikkate alınması gereken hususlar: kriz durumunda kiminle temasa geçilmeli ve acil bir durumu kontrol etmek için hangi eylemlerde ve hangi sırayla yapılması gerektiğini bilmektir. Ayrıca aktif bir kriz yönetimi yapmak için planında yer alan herkese eğitim verilmesinin önemini vurgulamıştır. Planın okuldaki krizdeki rolünü tam olarak haritalaması gerektiği gibi, okul personelinin tam rolü de haritalanmalıdır. Okul personelinin rollerini bilmesi ve kriz ortaya çıktığında görevlerini nasıl yerine getirebileceği konusunda eğitilmesi gerekir. Krize müdahale yapabilecek personel olmadan bir kriz müdahale planı işe yaramayacaktır (Jimerson ve Furlong, 2006).

Okul yöneticilerinin rolü şu şekilde açıklanabilir. Profesyonel okul yöneticisi, bir okul bölgesinin kritik olay müdahale ekibinin önemli bir üyesidir. Profesyonel okul yöneticisi, okulla ilgili herhangi bir olayda bir müdahale planının başarılı bir şekilde uygulanmasında liderdir ve öncelikle öğrencilerin güvenliği ve refahının savunucusu olarak hizmet eder. Eğitim kurumlarının acil durum hazırlığı ve müdahale planlarına sahip olmasının hayati önemde olduğunu ileri sürülmüştür. Okul yöneticileri ayrıca krizden sonra ruh sağlığı danışmanlığından ve sevklerin ne zaman yapılması gerektiğini tanımaktan da sorumludur. Bu yüzden bu konumda görev alan kişilerin travma ile başa çıkmak için eğitim almış olması gereklidir (Weaver, 2002).

İnsanlar afet sonrasında kendilerini duygusal krize götüren beklenmedik durumlarla karşı karşıya kaldıklarını belirtirler. Bu sebepten afet sonrasında hassas gruplara psikolojik destek verilir. Bu nedenle, okul müdürlerinin bu tür ihtiyaçları belirlemek ve olay anında onlara bu tür danışmanlık hizmetleri sunması önemlidir (Yüksel, 2000: 6).

Acil durum prosedürleri ve sistemleri amaca uygun olarak kurulduğunda ve okul ortamlarında uygulandığında hayat kurtarılabilir. Okul ortamındaki tehditleri ve acil durumları ele almaya özgü bir beceri tabanına ek olarak, liderlik alanındaki yetkinlik de

etkili operasyonel planlama ve güvenli bir okul alanını teşvik eden uygulamaların verimli bir şekilde uygulanması için çok önemlidir. Bir kriz döneminde gerekli olan bir okul liderinin niteliklerinin, bir okul alanının günlük operasyonları için gerekli olan becerilerden temel olarak farklı olduğuna dikkat edilmelidir. Farklı özelliklere, niteliklere ve deneyimlere sahip okul yöneticileri, sağlıklı ve güvenli bir kampüs kültürü geliştirebilir, acil durumlara yeterince hazırlanabilir ve ayrıca okul sitelerindeki krizlere etkili bir şekilde yanıt vermek için bilgi ve beceri kazanabilir. Bir okul lideri için hayati bir hedef, bir güvenlik kültürü oluşturma, kriz döneminde öğrenciler ve personel arasında sakin olma ve kriz sonrası kaygı ve korkuyu ortadan kaldıracak bir krize etkili bir şekilde cevap verme yeteneğini içermelidir (Smith ve Riley, 2012: 61).

Okul yöneticileri, öğrencilerin ve okul personelinin sağlığını korumak ve emniyetini sağlamak için yasal sorumluluğa sahiptir. Bu sorumluluk, afet ve acil durum sırasında öğrencilerin ve personelin emniyeti ve korunmasını içerir (Yüksel, 2000: 6).

Okul liderleri kriz zamanlarında önemli kararlar verme konusunda endişe yaşayabilirler, aslında, bilinçli kararlar vermek için hangi bilgilerin gerekli olduğunu bile bilmeyebilirler. Bu sorumluluklar okul yöneticilerinin, meydana gelebilecek acil durumlar için mümkün olduğunca iyi donanımlı olmalarını gerektirmektedir (Low, 2008: 104).

Belirli bir süre eğitim kurumlarında görev yapmış bir yönetici çeşitli kriz deneyimleri yaşamıştır. Yönetici yaşanan bu krizlere karşı ortaya koyacağı tepkide olumsuz eylemler olmaması büyük önem arz etmektedir. Okullarda afetler sonucunda oluşan kriz durumlarına karşı hazırlık ve müdahale evrelerinde yöneticilerin sahip olması gereken özellikleri şu şekilde ifade etmek mümkündür.

Bir yönetici;

- Olası krizleri kestirebilir,
- Belirli krizleri anlayabilir,
- Krizler ortaya çıktığında bunlarla baş etmek için yöntemler geliştirir,
- Kriz esnasında yayın organları ile iletişim için bir eylem planına sahiptir,
- Tehlike oluşturan etkenin kontrol edilmesinde kendisini ve bu konuda rol alan kişileri sürece dahil eder (Herman, 1994).

Genel olarak bakıldığında eğitim kurumlarında bir afet veya acil durum öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak faaliyetlere bağlı görevlerinin devamlılığını sağlaması ve

afetin tüm evrelerindeki uygulamaları kontrol edebilmesi için okul yöneticileri kurumdaki ekipleri veya birimleri sadece afetlerden sonra yapılacak müdahalelere değil, tüm evreleri içeren çalışmalara yönlendirmelidir.

2.6 Eğitim Kurumlarında Kriz Yönetim Planlaması

Güvenlik ve Kriz Yönetimi Uzmanına göre kriz müdahalesinin üç farklı seviyesi vardır. Üç müdahale düzeyini şu şekilde sıralar: birincil müdahale, ikincil müdahale ve üçüncül müdahale. Okul krizi önleme ve müdahalede en iyi uygulamalar, aynı müdahale düzeylerine göre bölümlere ayrılmıştır. Birincil müdahale proaktif bir yaklaşımdır. Okullar krizin meydana gelmesini önleyen programları aktif olarak geliştirmeli ve uygulamalıdır. Bu, okulların sadece bir kriz müdahale planına ihtiyaç duymakla kalmayıp, kriz ekiplerinin orada uygulama konusunda eğitilmesi gerektiği anlamına gelir. İkincil müdahale, kriz müdahalesinde reaktif bir yaklaşımdır. Bazı krizler kaçınılmazdır ve ikincil müdahaleye ihtiyaç vardır. Her krizin farklı olduğunu ve bu nedenle farklı müdahaleler gerektirdiğini belirtmiştir. Bu durumlar kriz müdahale programlarında planlanmalıdır. Son olarak, üçüncül müdahale krizlerin ortaya çıkmasından aylar hatta yıllar sonra meydana gelir. Gençlerin uzun vadeli etkiler yaşayabileceğini ve uzun vadeli yardım almaları gerektiğini ifade etmiştir (Brock vd., 2002).

Krize müdahale planlarının başarılı bir şekilde oluşturulması, gözden geçirilmesi, tatbik edilmesi ve uygulanması için okul personeli, ebeveynler, kriz ekipleri ile diğer kamu kaynakları (itfaiye, polis) arasındaki iş birliği şarttır. Kriz prosedürlerini değerlendirmek tam bir kriz müdahale planının en önemli parçalarından biridir. Prosedürlerin nasıl çalıştığının değerlendirilmesi, kriz müdahale planlarının gelecekteki revizyonları için değerli bir araçtır (Allen, 2002).

Krize müdahale risk yönetiminde yapılan planlama, kriz anındaki durumda stres altında olunan zamanlarda okul yönetiminin işleyişinin kilitlenmesini ve kararsızlığı önemli derecede azaltır. Okul bünyesinde özel olarak yetiştirilmiş bir planlama ve kurtarma ekipleri olmamasına rağmen, okullarda yaşanan acil durumlarda okul yöneticileri müdahale etmek zorunda kalabilir. Bir toplumun sürdürülebilirliği açısından değerli varlıklar olan çocuklar, günün uzun bir zaman dilimini geçirdikleri okullarda olası kriz durumuna bağlı hazırlık çalışmalarının ve güvenlik önlemlerinin yeteri kadar önem gösterilmemesi kabul edilebilen bir durum olmamalıdır. Ülkemizde bu konuda bir

duyarlılık olmadığı için yeteri kadar çaba gösterilmediği ortadadır. Eğitim kurumlarımızda afet ve acil durumlara yönelik kriz müdahale plânı olmaması varsa bile içindeki bilgi ve görevlerin yeterince kullanılmıyor olması çok büyük eksikliklerdir. Bu gibi durumların önüne geçmek için okullar acil durum prosedürlerine sahip olmalı ve onları düzenli aralıklarla tatbikatlar yaparak uygulamalıdır.

Bir acil durum planının oluşturulmasında kriterler aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir:

- Plan, yetkili bir acil durum planlayıcısı tarafından onaylanmalı veya onun yönetimi altında hazırlanmalıdır,
- Birden fazla değil, yalnızca bir plan olmalı ve olası tüm tehlikeleri kapsmalıdır,
- Plan açık, basit bir dille yazılmalıdır,
- Plan, ilgili ülke ve bölgede yürürlükte olan acil durum ve afet yönetimi yasalarına uygun olmalıdır,
- Plan, yetki alanının kapsamı ve sınırları hakkında spesifik olmalıdır,
- Planın ilk amacı, insanların hayatlarını kurtarmak olmalıdır,
- Planın ikinci amacı, acil ihtiyaçları uygun kaynaklarla en verimli ve kısa zamanında karşılamaktır,
- Plan, belli bir coğrafyada bir acil durum meydana geldiğinde ne olacağına dair dikkatli ve mümkün olduğunca kapsamlı bir değerlendirmeye dayanmalıdır,
- Acil durum planı, yargı yetkisi altındaki yürürlükte olan kentsel ve bölgesel planlama hükümlerini dikkate almalıdır,
- Plan, acil durum operasyonları sırasında kullanılacak kaynakların tam denetiminin sonuçlarını yürütmeli ve sunmalıdır,
- Plan, kapsadığı risk yönetimi ve acil durum operasyonları faaliyetlerinde her bir katılımcının rollerini ve faaliyetlerini kapsamlı bir şekilde belirtmelidir,
- Bir acil durum planı, olay sonrası müdahale aşamasına değil afet döngüsünün tüm aşamalarını entegre bir şekilde planlanmalıdır,
- Afetle mücadele için tasarlanan planda açıklanan faaliyetler, afet önleme için sürdürülebilir önlemleri içermeli veya en azından kolaylaştırılmalıdır,

- Plan sürekli olarak gözden geçirilmeli ve güncellenmeli ve düzenli olarak tatbik edilmelidir (Alexander, 2005: 8).

Krize neden olabilecek olayları algılama, bu olaylara karşı alınacak önlemleri tasarlama, planlama ve bu planları uygulamaya koyma yöneticinin görevleri arasında yer alsa da birçok kriz durumunda yönetim becerileri ve karar verme yetenekleri yetersiz kalabilmekte veya yanlış yönetilebilmektedir. Yanlış yönetilen bir kriz durumu, örgüt için daha olumsuz bir sonuca yol açabilir ve kriz durumunun uzamasına sebep olabilir. Kriz anında ve sonrasında ihtiyaç duyulan gereksinimleri karşılamak için sadece yöneticilerin baş edebilmesi olanaksızdır. Krizle mücadele de en etkili yol yetenekli bireylerden oluşan krize müdahale ekibidir. Bu nedenle her okul için ayrı ayrı oluşturulan krize müdahale ekibinin temel amacı kriz olmadan önce, kriz anında ve sonrasında yapılacak müdahalelerin yetki ve sorumluluğunu belirli bilgi ve donanıma sahip kişilere verebilecek etkin bir müdahale planı yapabilmektir (Aksoy, 2003: 42).

Okulların afet ve acil durumlara karşı hazırlıklı olmasında okul yönetimlerinin ve okulda bulunan personelin yapması gereken en önemli konulardan birisi de okulların afetlerin olma ihtimaline karşı hazırlanmasıdır. Eğitim kurumlarında acil durum planı yapmak normal bir işlem olarak kabul edilmelidir. Planlama çok iyi düşünülmeli ve gerçekçi olmalıdır. Planda okul çevresinde oluşabilecek tüm tehlikeleri içermeli, okul için en önemli olan kısımlar belirlenmeli ve ilk olarak bu kısımlara odaklanılmalıdır. Hazırlanan planın uygulamaya konacağı unutulmamalıdır. Okul idaresi olası bir acil durumda, buldukları bölgedeki ekipler ile hareket etmelidir (Schwab, 2014).

Şekil 2. Okul Afet Planında Görevli Birimler

Planlama işlemi afet öncesinde, sırasında ve sonrasında alınan tedbirleri içerir. Afetten önce alınan önlemler, afetlerde nasıl davranılacağını etkileyebilir ve bir afette daha verimli çalışma sağlayabilir. Örneğin, sınıflarda bir kriz anında kişilere zarar

verecek tehlikeleri tespit edip ortadan kaldırmak, yaralanma ve sakatlanma riskini büyük ölçüde ortadan kaldırabilir. Bir afet sırasında öğrencilerin ne yapması gerektiğini uygulamalı olarak göstererek afetlerin zararlarından kaçınılabileceğine dair öğrencilerin güvenlerinin artması sağlanabilir. Zarar verici bir afetten sonra öğrencilerin psikolojik problemleri ile nasıl ilgilenileceği üzerine stratejiler bulunmalıdır. Afet planı ile ilgili olarak öğrenci aileleri ile iletişime geçilmeli, okul personeline bir uzman tarafından bilgi verilmelidir. Bir afet planında, yapılacak görevlere göre daha küçük gruplar yer almalıdır. Okul afet planı hazırlanırken, okulda bulunan ve okulda dışında plana dahil edilebilecek kişilerin belirlenmesi ve sistemli bir şekilde organize edilmeleri gerekir (Schwab, 2014).

Okullarımızın Afetlere Dirençli Kurum haline gelebilmesi için yapılacak olan çalışmalar aşağıdaki on adımda gruplandırılabilir (Duff, 2006'dan aktaran Kökcü):

1. Afet kurulunun oluşturulması,
2. Tehlike ve risk analizlerinin yapılması,
3. Mevcut hazırlık ve kaynakların tespiti,
4. Risklerin değerlendirilmesi ve yüksek riskli bölgelerin belirlenmesi,
5. Acil çıkış, yangın, tahliye durumlarının belirlenmesi,
6. Acil durum prosedürleri ve protokollerinin hazırlanması,
7. Eksik acil durum malzemelerinin belirlenmesi,
8. Kritik görevler ve görevlilerin belirlenmesi,
9. Okul acil durum servisleri ve müdahale ekiplerinin eğitimi,
10. Belli aralıkla yapılacak tatbikatlar ile planların uygulanabilirliğinin kontrol edilmesi.

2.6.1 Planlaması Sürecinde Gerçekleştirilmesi Beklenen Çalışmalar

Okul yöneticileri kriz yönetimi sürecinde başarılı olabilmesi için bir kısmı ardışık bir kısmı eş zamanlı birçok uygulama gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar okulların düzeyleri, buldukları konumu, büyüklükleri çevresel etmenlerden etkilenerek bazı farklılıklar gösterse de çoğunlukla krizlere müdahale planlama süreçleri benzer basamaklardan oluştuğu pek çok çalışmada ortaya konmaktadır. Bir okul yönetiminin müdahale planlaması ve müdahale sürecinde yapacağı çalışmalar şu şekilde sıralanabilir.

1. Bir kriz esnasında kimin yetkili kişi olacağına karar verilmesi,
2. Krize müdahale takımının seçilmesi,

3. Açık, tutarlı politika ve yöntemler geliştirilmesi,
4. Krize müdahale takımı için eğitim sağlanması,
5. Krize müdahale, ilkyardım vb. konularda eğitimi olan okul personelinin belirlenmesi,
6. Acil durum için gerekli olacak yardım malzemelerin sıralanması ve bunların tedarik edilmesi,
7. Gerektiğinde emniyet güçleri ile iletişim kuracak bir irtibat görevlisinin seçilmesi,
8. Basın ile koordinasyon sağlanması için irtibat görevlisi seçilmesi ve basın temsilcilerinin görevlerini devam edebileceği bir yer belirlenmesi,
9. Çevre salık kurumları ve diğer kaynak gruplarla sürekli ilişkiler kurulması,
10. Telefon zinciri oluşturulması,
11. Gerekli form ve broşürlerin geliştirilmesi. Kriz durumu ile ilgili bilgi vermeye yönelik gerek duyulan duyuru şablonlarının hazırlanması,
12. Kriz yönetiminde destek hizmet sağlayacak okul dışından katılan ve diğer örgütler için toplantı yerleri planlanması,
13. Olası tehlike durumlarına karşı sınıfların korunması için tedbirlerin alınması,
14. Personeli uyarmak için bir şifre belirlenmesi,
15. Bir yayın, kitap listesi hazırlanması,
16. Krize karı belirlenen kural, yöntem ve formların yasal uygunluk için gözden geçirilmesi,
17. “Kriz alarmı” vererek bir kriz durumu tatbikatının yapılması,
18. Genel katılımlı, krize müdahale konusunda hizmet-içi toplantılar düzenlenmesi (Lichtenstein, 1994).

2.7 Eğitim Kurumlarında Kriz Yönetim Ekibi

Eğitim kurumları bünyesinde afet ve acil durum müdahale ekipleri oluşturmak mümkündür. Bir acil durum olayın üstesinden gelmek için koordinasyona ihtiyaç vardır. Acil durum müdahale ekibi risk yönetimi aşamasında oluşturulup hazır bekletilmelidir. Oluşturulan bu ekip okullarda gerekli planlamalar ve hazırlıkların yapılmasında öğrencilere de afet kültürü oluşturulmasında gerekli uygulamaların ve bilinçlendirme çalışmalarında aktif olmaları gerekmektedir. Olay anında ise okul yöneticileri ile

öğrencilere ve okul personelini koordine etmekle yükümlü olmalıdırlar (Gullatt ve Long, 1996: 108).

Eğitim kurumlarında çeşitli becerilere sahip ve bilgili kişilerden bir okul kriz müdahale ekibi oluşturulmalıdır. Kriz müdahale ekibi birkaç okulda birden görev alabileceği gibi bireysel bir okulda da kurulabilir. Her iki durumda da ekipler çeşitli acil durumlara yanıt vermek üzere toplanır. Okul personelini kriz anında yönetmenin yanı sıra öğrencileri de denetlemelidir (Gullatt ve Long, 1996: 108).

Eğitim kurumları içinde oluşturulacak krize müdahale ekibinin yapısı okulun örgütsel yapısı ve sahip olduğu kaynaklara göre farklılık gösterebilir. Okulun yönetiminin yapısı ve gösterdiği sağduyusu da kriz müdahale ekibinin oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir (Poland, 1994: 178).

Okul içinde oluşturulacak krize müdahale ekibinin kaç kişiden oluşacağına ilişkin net bir belirleme yapmak zordur. Bu sayının dört ile sekiz arasında olmasını öneren görüşler de bulunmaktadır. Genel olarak bir kriz yönetim ekibi, okuldaki müdürün koordinesinde, müdür yardımcıları ve diğer öğretmenlerden oluşturulabilir (Aksoy ve Aksoy, 2003: 4). Çok küçük sayıda ve çok büyük sayıda oluşturulan ekipler bir kriz anında lojistik sorunlar yaratabilmektedir. Örneğin çok küçük sayıda oluşturulan ekipler takım üyelerinden birinin yokluğu nedeniyle mevcut yapılacak işlerden bazıları aksayabilir ya da çok büyük sayıda kişilerden oluşturulan takımlarda birçok kişinin yetki ve sorumlulukları birbirine karışabilir (Gullatt ve Long, 1996).

Bu ekip deprem nedeniyle eğitim kurumlarında olası risklerin analizini değerlendirmektedir, sorumluluklarının bir kısmı aşağıdaki gibidir:

- Okullarda ekipmanlarının güvenliğinin sağlanması,
- Depremden sonra su, gıda gibi gerekli ihtiyaçların karşılanması,
- Okulun bulunduğu yerin genel bir haritasını çıkarmak ve tehlikeli ve güvenli yerlerin tanımlanması,
- Okulun su, elektrik ve gaz sistemlerinin dikkate alınması,
- Okulda acil çıkış kapılarının kontrol edilmesi,
- Okulda afet yönetim sistemlerinin etkinleştirilmesi (Nateghi ve Izadkhan, 2004: 133).

Okul ortamında bir kriz meydana geldiğinde, okul yetkilileri durumu etkin ve verimli bir şekilde ele almaya hazırlanmalıdır. Okul yetkililerinin kriz durumunu ele alma

yollarından biri de kriz müdahale ekiplerinin kullanılmasıdır. Okul ortamında bir kriz müdahale ekibinin oluşturulmasındaki adımlar şunları içerir: Hedeflerin belirlenmesi, ihtiyaç değerlendirmesinin yapılması, model programların bulunması, bir üyelik havuzunun geliştirilmesi, bir eğitim programının geliştirilmesi, destek hizmetleri için kaynakların ve planların bir listesinin hazırlanması ve sürdürülmesi, bir operasyon tabanı oluşturmak, ekip toplantılarını planlamak, kayıtları tutmak ve bilgi edinme aşamalarını uygulamak için bir iletişim ağı. Bir kriz yönetimi senaryosu adımlar şeklinde sunulur ve tartışılır (Purvis vd., 1991).

Genel hatları ile kriz durumlarında görev akacak ekipler ve bu ekiplerin üstleneceği görevler şunlardır (Brock vd., 2001: 105):

- **Kriz yönetim ekibi:** Kriz yönetim ekibi genellikle okulda bulunan müdür olmaktadır. Müdürlerin okulda olmadığı durumlarda müdür yardımcısı görevi devir alır. kriz yönetim lideri olay hakkında bilgi toplar, olayın etkisini belirler ve yapılacak olan müdahale aşamalarını yönetir. Ayrıca kriz yönetim lideri bir kriz durumum olmadan önce hazırlık aşamasında yapılan çalışmaları, planları, uygulamaları kontrol ederek takip etmek ile sorumludur.
- **Kriz müdahale ekibi:** Müdahale ekibi çoğunlukla okulda bulunan öğretmenlerden oluşmaktadır. Müdahale ekibi kriz durumunda uygulanabilecek müdahaleleri oluşturur ve kriz anında uygulamaya koyar. Kriz anında oluşacak kaosu önler ve gerekli olan tüm müdahaleleri yapmakla sorumludur. Ayrıca olaydan sonra bireyler için psikolojik destek sağlar.
- **Güvenlik irtibat ekibi:** Güvenlik ekibinin başlıca görevi krizden sonra okulda bulunan öğrencilerin ve personelin güvenliğini sağlamaktır. Emniyet güçleri ile irtibata geçerek durumu aktarmak.
- **Sağlık irtibat ekibi:** Sağlık ekibi okul bünyesinde varsa hemşire yoksa birkaç öğretmen tarafından yürütülür. Hastaneler ve diğer sağlık kuruluşları ile koordinasyon sağlamakla sorumludur.
- **Medya irtibat ekibi:** Kriz anında kriz yönetim birimine doğru bilgiyi aktarmakla yükümlüdür. İletişim görevlisi bilgilerin medya ile nasıl paylaşılacağını belirlemede görev alır.

2.8 Eğitim Kurumlarında Eğitim ve Tatbikatlar

Okullarda bir kriz planı oluşturulmalı ve bu plan robotlaştırılmalıdır. Ancak bu yeterli bir hazırlık yapılmış olunmaz. Günümüzde planlar oluşturulur daha sonra rafa kaldırılır. Kriz anına kadar hiçbir revize veya tatbikat yapılmaz. Dolayısıyla eğitim kurumlarında kriz durumu meydana geldiğinde kimse böyle bir planın mevcut olduğunu hatırlayamamaktadır. Hazırlanacak alternatif senaryolara karşı yapılacak tatbikatlar, hem okul da bulunan personelin ve öğrencilerin bilinçlendirilmesi sağlanacak hem de plandaki aksaklıklar ve eksik noktalar tespit edilerek aksaklıkların giderilmesi sağlanacak (Brock vd., 2001).

Tatbikatlar ve eğitimler okulda bulunan kriz yönetimi koordinatörü tarafından organize edilir. Tatbikatlar yapılarak kriz yönetim planında görev alan ekip üyeleri için öğretici bir uygulama olacaktır. Tatbikatların uygulanması konusunda bazı hususlara dikkat edilmesi gerekir. Bu hususlar aşağıda sıralanmıştır:

- Kriz yönetim koordinatörü, plan çerçevesinde oluşturulan ekip üyelerini tatbikat konusunda haberdar edilmelidir,
- Kriz yönetim koordinatörü tatbikat süresince ciddiyetini korumalı ve herkesin aynı ciddiyeti göstermesini sağlamalıdır. Tatbikatın amacı örgütün karşılaşılabileceği bir kriz durumuna etkin bir şekilde tepki verebilmesini sağlamaktır,
- Kriz yönetimi ekibi tatbikattan önce gerekli tüm teçhizat ve ekipmanı hazır bulundurmalıdır,
- Kriz yönetim koordinatörü, kriz yönetimindeki acil durum ve gerçeklik hissini yaşayabilmeleri için mümkün oldukça karmaşık bir durum ortaya koymalıdır. Kriz durumunu yansıtacak her şeyi içermesini sağlayabilir (Göztaş, 1997: 45).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1 Problemin Durumu

Ani gelişebilecek bir olaya cevap verebilmek için kapsamlı kriz yönetimi planları yürürlükte olmalı, uygulanmalı, gözden geçirilmeli ve etkin kalması için değiştirilmelidir. Okul yöneticileri ise okullarda bulunan öğrencilerinin ve personelinin güvenliğini sağlaması ile yükümlüdür. Yapılan araştırmalarda, eğitim kurumları idarecilerinin kriz hazırlığının durumu konusunda bir boşluk bulunmaktadır. Bu anlamda okul yöneticilerinin kriz yönetimine bakış açısı, kriz planlamasına karşı tutumu ve okullarda afet ve acil durumlara yönelik yeterlilik düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmalar gereklilik arz etmektedir.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni 2020-2021 öğretim yılında, Gümüşhane il sınırları içindeki resmî eğitim kurumlarında görev yapmakta olan okul yöneticileri ve yardımcıları oluşturmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Gümüşhane İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde bulunan 149 eğitim kurumunda, Gümüşhane Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alındıktan sonra yapıldı (Ek 2). Veriler 01.08.2020/01.10.2020 tarihleri arasında toplanmıştır.

Gümüşhane iline bağlı 6 ilçede toplam 149 tane resmi eğitim kurumu bulunmaktadır. Çalışma evreninde tüm yöneticilere mümkün olmayacağından örneklem alma yoluna gidilmiştir. Gümüşhane iline bağlı 6 ilçede 61 eğitim kurumu örneklem alınmış, toplam 124 okul yöneticisine ulaşılmıştır. Tablo 2'de veri toplanan okulların

ilçelere göre dağılımı ve bu okullarda ölçme aracını yanıtlayan yönetici sayıları verilmiştir.

Tablo 2. İlçelere Göre Örnekleme Alınan Okullar ve Yönetici Sayıları

İlçeler	Okul sayısı	Yönetici sayısı
Kelkit	11	23
Köse	3	6
Kürtün	7	13
Merkez	23	52
Şiran	9	19
Torul	8	11
Toplam	61	124

3.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın verileri, 2019–2020 eğitim-öğretim yılında Gümüşhane iline bağlı 6 ilçedeki 61 resmî eğitim kurumunda görev yapan 124 okul yöneticisinin (müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı) ölçek sorularına verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

3.4 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, eğitim kurumlarında bulunan yöneticilerin afet ve acil durumlara hazırlık bilgisi ve afetin neden olduğu kriz durumunda, planlama, koordinasyon, iletişim yeterliliklerinin belirlenmesi ve bu yeterliklere ilişkin hazırlıkları bireysel değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Diğer yandan okullarda hazırlanan afet planlarının ne kadar işlevsel olduğunu ve uygulana bilinirliğini ortaya koymayı hedeflemiştir.

3.5 Araştırmanın Konusu

Araştırma, okul yöneticilerinin kriz durumlarına yönelik hazırlıklarını, kriz yönetimine ilişkin bilgilerini ve krizlerin çözümünde kimlerden ne tür yardımlar aldıklarını ve böyle bir çalışmanın ülkemizde eğitim kurumlarının yönetimi alanında bir boşluğu dolduracak olması bakımından önemli kılmaktadır.

Krizler insanların yaşamlarını ve amaçları doğrultusunda varlıklarını sürdürmelerini tehlikeye sokmaktadır. Söz konusu olan kriz olgusu, deprem gibi önceden sezilemeyen ve önlenemeyen bir krize, kişiler hazırlıksız yakalandıkları için amaçları doğrultusunda varlıklarını sürdürmeleri, daha da zorlaşmaktadır. Krizlerden en çok etkilenen topluluklardan biri olan okulların varlıklarını amaçları doğrultusunda sürdürmeleri ancak krize hazırlanmaları ile olanaklıdır.

Okul kampüslerindeki felaketler her zaman meydana gelebilir ve okul liderlerinin kampüslerini korumak için çeşitli potansiyel acil durumları ele almaya hazır olmaları gerekir.

Okullar en kötüye hazır olmalı ve en iyisini ummalıdır. Çünkü en kötüsü bir afet meydana gelmesidir ve ilk etapta afete hazırlıklı değildir. Kapsamlı kriz yönetim planları yerinde olmalı, uygulanmalı, yeniden gözden geçirilmeli ve kalacak şekilde değiştirilmelidir. Krize hazırlıklı olmak, olumsuzluğu azaltmak için gerekli bir araçtır.

3.6 Araştırmanın Kapsamı

Krizlerden en çok etkilenen topluluklardan biri olan okulların varlıklarını amaçları doğrultusunda sürdürmeleri ancak krize hazırlanmaları ile olanaklıdır. Okul acil durum hazırlığına karşı ilgi son yıllarda artmış olmasına rağmen; okulların sıkça karşılaştıkları olaylar, olası afetlere karşı hazırlıklı olma adına attıkları adımları ya da hazırlıkları konusunda okul yöneticilerinin görüşleri hakkında yeterli bilgi yoktur. Böyle bilgiler, afet hazırlıklarına ilişkin en iyi uygulama ve ihtiyaçları belirlemek için gereklidir. Araştırma, okul yöneticilerinin krizlere yönelik hazırlık algılarını, kriz yönetimine ilişkin bilgilerini ve krizlerin çözümünde kimlerden ne tür yardımlar aldıklarını tartışıyor olması ve böyle bir çalışmanın ülkemizde eğitim kurumlarının yönetimi alanında bir boşluğu dolduracak olması bakımından önemli kılmaktadır.

3.7 Araştırmanın Hipotezleri

H1:Yöneticilerin kriz yönetimi bilgisi ve kriz yönetimi sürecindeki stratejilerinin kişisel değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H2:Yöneticilerin kriz yönetimi konusundaki bilgi düzeylerine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H3: Kriz hazırlığında yöneticilerin deneyimlerinin, bilgi düzeylerinin, yas, meslekî kıdem ve görev yapılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H4:Yöneticilerin kriz anında izledikleri stratejilerin hizmet içi eğitime göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H5:Yöneticilerin bulunduğu bölgeye göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H6: Kriz hazırlık konusunda okul yöneticileri ile müdahale ekipleri arasında iş birliği yoktur.

3.8 Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında birinci aşama olarak nicel verileri elde etmek üzere ilgili literatüre ve uzman görüşüne dayalı olarak geliştirilen ölçme aracının uygulanması sağlanmıştır. Araştırmanın olgusal verileri “*Genel Bilgi Formu*” ile elde edilmiş, yargısal verileri, “*Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği*” ne verilen yanıtlardan elde edilmiştir. Ölçme araçlarının uygulaması için müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı olmak üzere üç farklı grupta çalışılmıştır.

3.8.1 Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından literatür taraması ile hazırlanmış olup tanıtıcı özellikleri ve “Eğitim Kurumları İdarecilerin Kriz Anı Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerinin Değerlendirme Ölçeği” ni içeren toplam 83 sorudan oluşan anket formu kullanılarak toplandı (Ek 1).

Değerlendirme formu 2 bölümden oluşmaktadır.

1.Tanıtıcı Bilgiler;

Çalışanların yas, cins, eğitim, vb. tanıtıcı özelliklerini içeren toplam 17 sorudan oluşmaktadır.

2.Eğitim Kurumları İdarecilerin Kriz Anı Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerinin Değerlendirme Ölçeği;

Yöneticilerin okullarda afet ve acil durumlara yönelik kriz hazırlıklarına yönelik faaliyetleri içeren toplam 66 sorudan ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Her madde beşli likert tipi ölçekle değerlendirilmiştir. Alt gurup başlıkları ve soru sayıları ise şu şekildedir:

- ✓ **Liderlik;** 11 soru,
- ✓ **Planlama;** 22 soru,
- ✓ **Acil çıkış;** 6 soru,
- ✓ **Hazırlık;** 11 soru,
- ✓ **Eğitim;** 8 soru,
- ✓ **Tatbikat;** 8 sorudan oluşmaktadır.

3.8.1.1 Güvenilirlik Analizi

Tanıtıcı bilgiler ve çoktan seçmeli sorular çıkarıldıktan sonra kalan 63 soruluk “Eğitim Kurumları İdarecilerin Kriz Anı Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerinin Değerlendirme Formu”nun Alpha değeri 0.912 olarak belirlendi. Literatüre göre $0.80 \leq \alpha \leq 1$ ise ölçek oldukça güvenilirdir (Kalaycı, 2010: 405).

Tablo 3. Ölçeğin Güvenilirlik Analizi

N of Items	Cronbach’s Alpha
63	0,912

3.9 Verilerin Analizi

Verileri analiz edebilmek için Statistical Package For The Social Sciences (SPSS) 22 isimli Windows programından faydalanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p=0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Kolmogorow Smirnow testi sayesinde verilerin normal dağılıma uyup uymadığı kontrol edilmiştir. İkinin üzerinde grubun ortalamaları karşılaştırılırken, ortalama normal

dağılım gösterdiği tespit edildiyse Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), ortalama normal dağılım göstermediği tespit edilmişse “Kruskal-Wallis H” testi kullanılmıştır.

3.10 Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen, birbirleriyle ilişkili olan nicel bulgular sunulmuştur. Bulguların sınıflandırılmasında ölçme araçları esas alınmıştır. Nicel verilerle yapılan karşılaştırmalarda sadece istatistiksel anlamlılığa rastlanan bulgulara yer verilmiştir.

3.10.1 Araştırma Grubuna İlişkin Tanımlayıcı Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik özelliklerine ilişkin bulgular olan, cinsiyet, görev, yaş, mesleki kıdem, yöneticilik kıdemi ve kriz yönetimi konusunda hizmet içi eğitim programına katılıp katılmama durumu incelenmiştir.

Tablo 4. Demografik Verilere Ait Frekans Tablosu

Özellik	Dağılım	Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	105	84,7
	Kadın	19	15,3
Yaş	25-29	2	1,6
	30-34	24	19,4
	35-39	30	24,2
	40-44	34	27,4
	45+	34	27,4
Görevi	Müdür	57	46,0
	Müdür Baş Yardımcısı	4	3,2
	Müdür Yardımcısı	63	50,8

Tablo 4. (Devamı)

Özellik	Dağılım	Sayı	Yüzde (%)
Görev Yaptığı Okul Türü	Anaokulu	10	8,1
	İlkokul	22	17,7
	Ortaokul	32	25,8
	Lise	54	43,5
	Özel	6	4,8
Mesleki Kıdemi	1-5 yıl	4	3,2
	6-10 yıl	25	20,2
	11-15 yıl	36	29,0
	16-20 yıl	26	21,0
	21-25 yıl	18	14,5
	25 ve üzeri	15	12,1
Yönetici Kıdemi	Bir Yıldan Daha Az	8	6,5
	1 ila 2 yıl	16	12,9
	3 ila 5 yıl	36	29,0
	6 ila 10 yıl	41	33,1
	10 yıl ve üzeri	23	18,5
Görev Yaptığı İlçe	Merkez	52	41,9
	Şiran	19	15,3
	Torul	11	8,9
	Kelkit	23	18,5
	Kürtün	13	10,5
	Köse	6	4,8
Kriz Yönetimi Konusunda Hizmet İçi Eğitim Programına Katılım Durumu	hiç katılmadım	36	29,0
	1-2 kez katıldım	78	62,9
	3-4 kez katıldım	9	7,3
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	,8
İlk Yardım, Yangın, Deprem, Doğal Afetlerle Mücadele Konusunda Hizmet İçi Eğitim Programına Katılım Durumu	Hiç katılmadım	10	8,1
	1-2 kez katıldım	95	76,6
	3-4 kez katıldım	17	13,7
	5 ve daha fazla kez katıldım	2	1,6
Okul binalarının yaklaşık yaşı	0-5 yaş	20	16,1
	6-15 yaş	34	27,4
	16-30 yaş	34	27,4
	31-50 yaş	23	18,5
	50 yaş dan fazla	13	10,5

Ankete katılan yöneticilerin 105'inin erkek (%84,7) olduğu, 19'inin kadın (%15,3) olduğu görülmektedir. Örneklemi oluşturan okul yöneticilerinin 57'si (%46,0) müdür, 4'ü (%3,2) müdür baş yardımcısı ve 63'ü (%50,8) müdür yardımcısıdır.

Yöneticilerin yaş gruplarına ilişkin yapılan sınıflamaya göre, 2'si (%1,6) 25-29 yaş aralığında, 24'ü (%19,4) 30-34 yaş aralığında, 30'u (%24,2) 35-39 yaş grubunda, 34'ü (%27,4) 40-44 yaş aralığında ve 34'ü (%27,4) 45 ve üzeri yaş grubunda bulunmaktadır.

Yöneticilerin mesleki kıdemlerine ilişkin sınıflamaya göre 4'ü (%3,2) 1-5 yıl arası, 25'i (%20,2) 6-10 yıl arası, 36'sı (%29,0) 11-15 yıl arası, 26'sı (%21,0) 16-20 yıl arası, 18'i (%14,5) 21-25 yıl arası ve 15'i (%12,1) 25 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir.

Yöneticilerinin, yöneticilikteki kıdemlerine ilişkin yapılan sınıflamaya göre, 8'i (%6,5) 1 yıldan az, 16'sı ise (%12,9) 1 ila 2 yıl arası, 36'sı (%29,0) 3 ila 5 yıl arasında, 41'i (%33,1) 6 ila 10 yıl arasında ve 23'ü (%18,5) 10 yıl ve üzeri yöneticilik kıdemine sahiptir.

Araştırmada 15 farklı okul türüne ulaşılmış olup, okul türlerinin 5 temel grupta sıralanabileceği görülmüştür. Bu okullar, Anadolu lisesi, Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi, İmam Hatip ortaokulu, Sosyal Bilimler lisesi, Rehberlik Araştırma Merkezi, Özel Eğitim meslek okulu, Çok Programlı Anadolu lisesi, Anadolu İmam Hatip lisesi, İmam Hatip lisesi, Fen lisesi, Anaokulu, İlkokul, Ortaokul, Yatılı Bölge ortaokulu ve Üstün veya Özel Yetenekliler okuludur.

Yöneticilerin görev yaptıkları okul türü değişkenine göre yapılan sınıflamada 5 temel grupta ayrıldığı görülmüştür. Yöneticilerin 10'u (%8,1) Anaokulu, 22'si (%17,7) İlkokul, 32'si (%25,8) Ortaokul, 54'ü (%43,5) Lise ve 6'sı (%4,8) Özel eğitim kurumlarında görev yapmaktadırlar.

Yöneticilerin görev yaptığı yerlere göre sınıflandırıldığında, 52'sinin (%41,9) merkez, 19'unun (%15,3) Şiran, 11'inin (%8,9) Torul, 23'ünün (%18,5) Kelkit, 13'ünün (%10,5) körtün ve 6'sının (%4,8) köse ilçesinde olduğu görülmektedir.

Eğitim kurumları yöneticilerinin 36'sı (%29,0) kriz yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim programına katılmamıştır. Eğitim programına 1-2 kez katılanların sayısı 78 (%62,9), 3-4 kez katılanların sayısı 9 (%7,3) iken 5 ve daha fazla ke katılanların sayısı 1 (%0,8) olarak belirlenmiştir.

Yöneticilerin ilk yardım, yangın, deprem ve doğal afetlerle mücadele konusunda hizmet içi eğitim programlarına katılım durumuna bakıldığında, 10'u (%8,1) hiç katılmadığını, 95'i (%76,6) 1-2 kez katıldığını, 17'si (%13,7) 3-4 kez katıldığını ve 2'sinin (%1,6) 5 ve daha fazla kez katıldığı belirlenmiştir.

Araştırmada ayrıca okul binalarının yaklaşık yaşı da araştırılmıştır. Eğitim kurumlarının yaş değişkenine göre yapılan sınıflamada 20'si (%16,1) 0-5 yaş, 34'ü (%27,4) 6-15 yaş, 34'ü (%27,4) 16-30 yaş, 23'ü (%18,5) ve 13'ü ise (%10,5) 50 yaşından fazla olduğu saptanmıştır.

3.10.2 Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerine İlişkin Bulgular

Yöneticilerin afet ve acil durumlara yönelik yeterliliklerini değerlendirme ölçeği ile değerlendirilen bulgulara değinilmiştir. Yöneticilerin yeterlilikleri; liderlik, planlama, acil çıkış, hazırlık, eğitim, tatbikat olmak üzere 6 alt bölümden oluşmaktadır.

5'li likert analizi (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum) olarak yapılmış olup, bütün soruların ortalaması hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir. Bu analiz sonucunda 1'e yaklaştıkça kesinlikle katılmıyorum 5'e yaklaştıkça kesinlikle katılıyorum seçeneğinin ağır bastığı kabul edilmiştir.

Tablo 5. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarının Değerlendirme Ölçeği Frekans Dağılımı

	N	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Ortalama	Standart sapma	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
		5	4	3	2	1	X	(SS)						
Liderlik	S18	124	22	17,7	92	74,2	9	7,3	1	0,8	0	0	4,09	0,526
	S19	124	36	29,0	81	65,3	6	4,8	0	0	1	0,8	4,22	0,606
	S20	124	41	33,1	69	55,6	12	9,7	0	0	2	1,6	4,19	0,737
	S21	124	43	34,7	76	61,3	4	3,2	1	0,8	0	0	4,30	0,570

Tablo 5. (Devamı)

	N	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Ortalama	Standart sapma	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
														X
Liderlik	S22	124	17	13,7	69	55,6	33	26,6	5	4,0	0	0	3,79	0,724
	S23	124	45	36,3	72	58,1	7	5,6	0	0	0	0	4,31	0,573
	S24	124	21	16,9	66	53,2	28	22,6	8	6,5	1	0,8	3,79	0,829
	S25	124	17	13,7	74	59,7	31	25,0	2	1,6	0	0	3,85	0,659
	S26	124	34	27,4	72	58,1	16	12,9	2	1,6	0	0	4,11	0,677
	S27	124	36	29,0	80	64,5	7	5,6	1	0,8	0	0	4,22	0,578
	S28	124	44	35,5	61	49,2	18	14,5	1	0,8	0	0	4,19	0,706
	S29	124	69	55,6	53	42,7	2	1,6	0	0	0	0	4,54	0,532
	S30	124	76	61,3	43	34,7	5	4,0	0	0	0	0	4,57	0,573
Planlama	S31	124	44	35,5	49	39,5	8	6,5	20	16,1	3	2,4	3,90	1,132
	S32	124	50	40,3	65	52,4	8	6,5	1	0,8	0	0	4,32	0,632
	S33	124	63	50,8	47	37,9	12	9,7	2	1,6	0	0	4,38	0,728
	S34	124	51	41,1	43	34,7	14	11,3	12	9,7	4	3,2	4,01	1,101
	S35	124	50	40,3	37	29,8	30	24,2	3	2,4	4	3,2	4,02	1,020
	S36	124	75	60,5	45	36,3	1	0,8	1	0,8	2	1,6	4,53	0,715
	S37	124	67	54,0	54	43,5	3	2,4	0	0	0	0	4,52	0,548
	S38	124	64	51,6	51	41,1	9	7,3	0	0	0	0	4,44	0,629
	S39	124	60	48,4	49	39,5	15	12,1	0	0	0	0	4,36	0,691
	S40	124	75	60,5	42	33,9	4	3,2	3	2,4	0	0	4,52	0,680
	S41	124	32	25,8	54	43,5	25	20,2	6	4,8	7	5,6	3,79	1,061
	S42	124	50	40,3	65	52,4	8	6,5	1	0,8	0	0	4,32	0,632
	S43	124	42	33,9	61	49,2	19	15,3	2	1,6	0	0	4,15	0,733

Tablo 5. (Devamı)

	N	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Ortalama	Standart sapma	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%			
		X	(SS)											
Planlama	S44	124	79	63,7	43	34,7	1	0,8	1	0,8	0	0	4,60	0,596
	S45	124	70	56,5	49	39,5	4	3,2	1	0,8	0	0	4,52	0,605
	S46	124	81	65,3	40	32,3	3	2,4	0	0	0	0	4,63	0,533
	S47	124	70	56,5	40	32,3	8	6,5	4	3,2	2	1,6	4,39	0,871
	S48	124	37	29,8	45	36,3	32	25,8	6	4,8	4	3,2	3,85	1,012
	S49	124	33	26,6	53	42,7	34	27,4	1	0,8	3	2,4	3,90	0,887
	S50	124	18	14,5	40	32,3	37	29,8	19	15,3	10	8,1	3,30	1,140
Acil çıkış	S51	124	84	67,7	32	25,8	4	3,2	2	1,6	2	1,6	4,56	0,778
	S52	124	64	51,6	29	23,4	8	6,5	7	5,6	16	12,9	3,95	1,408
	S53	124	70	56,5	31	25,0	12	9,7	8	6,5	3	2,4	4,27	1,037
	S54	124	4	3,2	13	10,5	10	8,1	17	13,7	80	64,5	1,74	1,175
	S55	124	72	58,1	35	28,2	5	4,0	2	1,6	10	8,1	4,27	1,162
	S56	124	52	41,9	43	34,7	16	12,9	7	5,6	6	4,8	4,03	1,104
Hazırlık	S57	124	9	7,3	24	19,4	40	32,3	19	15,3	32	25,8	2,67	1,254
	S58	124	32	25,8	77	62,1	14	11,3	1	0,8	0	0	4,13	0,624
	S59	124	64	51,6	46	37,1	11	8,9	1	0,8	2	1,6	4,36	0,810
	S60	124	33	26,6	62	50,0	27	21,8	2	1,6	0	0	4,02	0,743
	S61	124	68	54,8	50	40,3	3	2,4	3	2,4	0	0	4,48	0,668
	S62	124	29	23,4	50	40,3	32	25,8	9	7,3	4	3,2	3,73	1,005
	S63	124	30	24,2	39	32,5	26	21,0	9	7,3	20	16,1	3,40	1,361
	S64	124	39	31,5	43	34,7	21	16,9	9	7,3	12	9,7	3,71	1,254
	S65	124	44	35,5	41	33,1	17	13,7	10	8,1	12	9,7	3,77	1,254

Tablo 5. (Devamı)

		N	Kesinlikle Katılıyor		Katılıyor		Kararsız		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Ortalama	Standart sapma
			S	%	S	%	S	%	S	%	S	%		
			X	(SS)										
Hazırlık	S66	124	10	8,1	14	11,3	9	7,3	16	12,9	75	60,5	1,94	1,366
	S67	124	43	34,7	65	52,4	11	8,9	4	3,2	1	0,8	4,17	0,783
	S68	124	23	18,5	70	56,5	21	16,9	10	8,1	0	0	3,85	0,813
	S69	124	21	16,9	70	56,5	26	21,0	7	5,6	0	0	3,85	0,766
	S70	124	22	17,7	56	45,2	32	25,8	11	8,9	3	2,4	3,67	0,952
Eğitim	S71	124	24	19,4	65	52,4	24	19,4	10	8,1	1	0,8	3,81	0,868
	S72	124	22	17,7	71	57,3	21	16,9	9	7,3	1	0,8	3,84	0,830
	S73	124	27	21,8	49	39,5	36	29,0	11	8,9	1	0,8	3,73	0,931
	S74	124	43	34,7	64	51,6	11	8,9	5	4,0	1	0,8	4,15	0,807
	S75	124	22	17,7	40	32,3	36	29,0	21	16,9	5	4,0	3,43	1,091
Tatbikat	S76	124	64	51,6	43	34,7	15	12,1	2	1,6	0	0	4,36	0,758
	S77	124	34	27,4	46	37,1	20	16,1	16	12,9	8	6,5	3,66	1,195
	S78	124	31	25,0	48	38,7	27	21,8	11	8,9	7	5,6	3,69	1,114
	S79	124	83	66,9	40	32,3	0	0	0	0	1	0,8	4,65	0,573
	S80	124	78	62,9	42	33,9	3	2,4	0	0	1	0,8	4,58	0,626

Yöneticilerin görüşlerine göre yöneticilerin liderlik alt boyutunda en yeterli oldukları becerileri “çalışanların karar verme sürecine katılmalarını sağlarım (X=3,57)” olduğu görülmektedir. Yöneticilerin en yeterli oldukları becerilerden bir diğeri “tüm çalışanların kriz yönetim planından haberdar ederim (X:4,30)” olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında yöneticilerin liderlik alt boyutunda en yetersiz olduğu becerileri “kriz yaşanmadan önce kriz senaryoları oluşturma (X:3,79)” ve “tüm çalışanların kapsayacak kriz yönetimi hakkında eğitimler düzenleme (X:3,79)” olduğu görülmektedir. İnandı (2008) yaptığı çalışmada okul yöneticilerinin çoğu buldukları

okullarda risk analizi yaptırmadıklarını belirlemiştir. Buna bağlı olarak yöneticilerin öngörülen risklere dayalı olarak senaryo oluşturma yetersizliğinin asıl nedeni okul için tehlike oluşturacak sorunların analiz edilmemesinden kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Katılımcılar liderlik stratejileri açısından değerlendirildiğinde %91,9'u kriz ortaya çıkmadan önce çevrede farklı kaynaklardan gelen kriz sinyallerini algılayabildiklerini, %7,3'ü ise gelen kriz sinyalleri algılamada kararsız kaldıklarını vurgulamıştır. Eğitim kurumlarında bulunan kriz yönetim ekibinin gerekli eğitimleri alması konusunda öncülük eder misiniz soruna %88,7'si katıldıklarını, %9,7'si ise kararsız olduklarını belirtmiştir.

Yöneticilerin %69,3'ü okulda bulunan çalışanları kapsayacak şekilde kriz yönetimi ile ilgili eğitim düzenleyebileceklerini, %26,6'sı ise eğitimin gerekli olup olmadığı konusunda kararsız olduklarını vurgulamışlardır. Katılımcıların kriz öncesinde senaryolar oluşturulması konusunda %70,1'i kriz senaryolarının oluşturabileceklerini, %22,6'sı ise bu senaryoları oluşturmada kararsız kaldıkları belirtmiştir.

Katılımcıların planlama ile ilgili verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde %98,3'ü okullarda kriz planlarının yapıldığını, %79'u bu planların bir şablondan veya bilgisayar yazılımından elde edildiğini, %18,5'i ise planların okullar için özel olarak yapıldığını belirtmiştir.

Yöneticilerinin %92,7'si okullarda bulunan kriz ekiplerinin bir acil durumdaki görevlerinin neler olduğunu ilişkin bilgilendirilmenin yapıldığını, %88,7'si bu planların ekiplere yazılı olarak verildiğini, %9,7'si ise planların ekip üyelerine yazılı olarak verilip verilmediği hakkında bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %87,9'u kriz müdahale planında birincil ve ikincil tahliye yollarının belirlendiğini, %12,1' i ise tahliye yollarının belirlenip belirlenmediği hakkında kararsız olduğu belirtilmiştir.

Katılımcıların kriz yönetimi konusunda eğitilmiş ekipler konusu değerlendirildiğinde %69,3'ü okullardaki ekiplerin gerekli eğitimleri aldığını savunurken, %20,2'si okullarda eğitilmiş ekiplerin eğitim alması konusunda kararsız olduğu, %15,3'ü planda görevli olan personelin plandaki görevlerini bilmesi konusunda kararsız olduğunu, %88,8'i olası bir acil durumda kullanılacak sığınakların tespit edildiğini, %66,1'i kriz müdahale planında tüm öğrencilerin listesi olduğunu, %25,8'i ise öğrencilerin listesi olduğu konusunda kararsız olduğu, %69,3'ü özel gereksinimi olan öğrencilerin plana dâhil edildiğini ve %23,4'ü ise afet ve acil durumlara hazırlık ve

müdahale için ihtiyaç duyulan mali desteğin temini için gerekli bütçeye yer verilmediğini belirtmiştir.

Katılımcıların acil çıkış stratejileri açısından değerlendirildiğinde, %93,5'i okul içerisinde acil çıkış levhalarının uygun yerlere asıldığını, %18,5'i acil çıkış veya yangın merdiveninin bulunmadığını, %81,5'i ise okulda bulunan sınıf kapıları ve diğer kapıların doğrudan dışa doğru açıldığını, %9,7'si okulun acil çıkış yollarının güvenli alana ulaşmadığını, %4,0 acil çıkış yollarının güvenli alana ulaşip ulaşmadığı konusunda kararsız olduğunu, %76,6'sı acil kaçış yollarının veya yangın merdivenlerinin kesintisiz güç kaynağı ile aydınlatıldığını, %12,9'u ise kararsız olduğunu, %10,5'i kaçış yollarının aydınlatılmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların hazırlık çalışmaları değerlendirildiğinde, %26,7'si tüm öğrencilerin barınma ihtiyacını sağlayacak bir hazırlığının olduğunu, %41,1'i tüm öğrencileri için gerekli büyüklükte bir sığınacağının olmadığını, %32,3'ü ise öğrencilerin barınması için gerekli barınma alanının bulunduğu konusunda kararsız olduğunu, %11,3'ü okullarda acil durumlara karşı hazırlık çalışmalarının yapıldığı konusunda kararsız olduğunu, %88,7'si okullarda yapısal olmayan tehlikeli azaltmaya yönelik(dolapların vb. diğer eşyaların sabitlenmesi) çalışmaların yapıldığını, %76,6'sı bir afet veya acil durumda öğrencilerin ne yapması gerektiğini bildiklerini, %21,8'i ise öğrencilerin bu konuda bilgisi olup olmadığı konusunda kararsız olduğunu, %66,2'si okullarda acil durumda haberleşmek için anons sisteminin olduğunu, %16,9'u böyle bir anons sisteminin olmadığını, %17,7'si ise okullarda yangın alarm sistemlerinin bulunmadığını, %73,4'ü okullarda afet ve acil durumlara ilişkin yarı zamanlı veya tam zamanlı bir çalışanın olmadığını ve %87,1'i okul binalarında yangın alarm butonlarının yeterli mesafede bulunduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların eğitim konusunda verilen cevaplar değerlendirildiğinde, %8,1'i okullardaki görevlilere temel afet bilinci konusunda eğitim verilmediğini, %21,0 okul yöneticilerine acil durum yönetimi konusunda gerekli eğitimlerin verildiği konusunda kararsız olduğunu, %75'i yangın söndürme konusunda eğitimlerin verildiğini, %86,3'ü temel ilk yardım konusu ile ilgili gerekli eğitimlerin verildiğini, %21'i ise okul personeline Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer silahlar konusunda eğitimlerin verilmediğini belirtmişlerdir.

Katılımcıların tatbikat konusunda değerlendirildiğinde, %86,3'ü okullarda yılda en az bir kere yangın, deprem tatbikatlarının yapıldığını, %19,4'ü yapılan tatbikatlara ilgili kurumların katılmadığını, %16,1'i ise yapılan tatbikatlara ilgili kurumların katılması konusunda kararsız olduğunu, %14,5'i okullarda yapılan tatbikatları ilgili kurumların değerlendirmedeğini belirtmiştir.

Tablo 6. Eğitim Kurumlarında Yapılan Tatbikatlara Katılan Kurum ve Kişilere İlişkin Bulgular

		N	%
İtfaiye	Evet	64	51,6
	Hayır	60	48,4
Polis	Evet	8	6,5
	Hayır	116	93,5
Öğretmenler	Evet	112	90,3
	Hayır	12	9,7
Öğrenciler	Evet	107	86,3
	Hayır	17	13,7
AFAD	Evet	31	25,0
	Hayır	93	75,0
Sağlık Ekipleri	Evet	28	22,6
	Hayır	96	77,4
Aileler	Evet	10	8,1
	Hayır	114	91,9
Hiçbiri	Evet	2	1,6
	Hayır	122	98,4

Eğitim kurumlarında yapılan tatbikatlara katılan kurum veya kişiler açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların %51,62'si itfaiye ekiplerinin katıldığını, %6,5'i polis ekiplerinin katıldığını, %25'i ise Afad ekiplerinin katıldığını belirtmiştir.

3.10.3 Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerini Değerlendirme Ölçeği Sonuçlarını

Aşağıdaki tablo 7' de Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerini Değerlendirme Ölçeği Alt Grupların Ortalama Değerleri gösterilmektedir. Tabloda yer alan Hazırlık ve Eğitim faktörlerinin değeri diğer alt faktörlere göre daha

düşük ortalama değerlerine sahip olduğu gözlenmektedir. Liderlik, planlama, tatbikat faktörlerinin değerleri iyi seviyelerde olmasına rağmen hazırlık ve eğitim faktörlerinin düşük olması genel toplam değeri düşürdüğü gözlenmektedir.

Tablo 7. Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerini Değerlendirme Ölçeği Alt Grupların Ortalama Değerleri

Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerini Değerlendirme Ölçeği			
	S	Ortalama ±	Standart sapma
Liderlik	124	4,09	0,41
Planlama	124	4,24	0,43
Acil Çıkış	124	3,85	0,87
Hazırlık	124	3,67	0,51
Eğitim	124	3,79	0,67
Tatbikat	124	4,18	0,61
Toplam	124	4,01	0,38

3.10.4 İstatiksel Analizler

Nicel bir değişkende normal dağılıma uygunluğunu bulmak için testlerden yararlanılır. Normal dağılıma uyup uymaması konusunda en yaygın kullanılan iki test bulunmaktadır. Bunlardan biri “Kolmogorov Smirnov” ve “Shapiro Wilk” testleridir. Çalışmadaki örneklem büyüklüğü 30’ dan küçük durumlarda “Shapiro Wilk” testi, 30 ve üstü olan durumlarda ise “Kolmogorov Smirnov” testi ile normal dağılıma uygunluğu sınana bilinir.

Test sonucu $p > 0,05$ ise değişken normal dağılım özelliği gösterir

$P < 0,05$ ise değişken normal dağılım özelliği göstermez.

Yapılan “Kolmogorov Smirnov” testine göre p değeri 0,05’ten küçük çıktığı belirlenmiştir. Okuldaki idari personelin kriz yönetimi yeterliliklerinin değerlendirilmesinde parametrik olmayan tekniklerden yararlanılmıştır. Bu tekniklerde ikili grup karşılaştırılmasında Mann Whitney-U testi, ikiden fazla grup karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Çalışmada ölçek ile alt boyutları arasında ilişkiyi betimlemek için korelasyon analizi yapılmıştır.

3.10.5 Sosyo Demografik Değişkenlerle Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarının Değerlendirme Ölçeği Sonuçlarının Karşılaştırılması

Sosyo demografik değişkenlerle Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerini Değerlendirme Ölçeği ortalama değerleri karşılaştırıldığında aşağıdaki başlıklar ortaya çıkmıştır.

3.10.5.1 Cinsiyete Göre İstatiksel Olarak Anamlı Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere “Mann-Whitney U” testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarının Değerlendirme Ölçeği ile Cinsiyet Arasında Anamlı Farklılıklar Saptanan Sorular

	Cinsiyet	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	P
Kriz yönetim ekibinin gerekli eğitimi almasına öncülük ederim.	Erkek	105	4,10	0,746	0,002
	Kadın	19	4,63	0,496	
Tüm çalışanları kriz yönetim planından haberdar ederim.	Erkek	105	4,25	0,568	0,017
	Kadın	19	4,58	0,507	
Tüm çalışanları kapsayacak kriz yönetimi hakkında eğitimler düzenlerim.	Erkek	105	3,70	0,664	0,001
	Kadın	19	4,26	0,872	
Kriz yaşanmadan önce kriz senaryoları oluştururum.	Erkek	105	3,71	0,829	0,016
	Kadın	19	4,21	0,713	
Çalışanlara yeni beceriler geliştirme ve bunları kullanma fırsatı veririm.	Erkek	105	4,16	0,574	0,010
	Kadın	19	4,53	0,513	
Kriz müdahale planı tüm tehlikelere yönelik afet ve acil durum müdahalelerini içermektedir.	Erkek	105	4,39	0,643	0,028
	Kadın	19	4,74	0,452	

Kriz yönetim ekibinin gerekli eğitimleri almasına öncülük ederim sorusu için $p=0,002$ olduğundan anlamlı farklılık gözlenmiştir. Erkek yöneticilerin verdikleri

cevapların ortalamasına (4,10) bakıldığında 4 derecesine (Katılıyorum) yakınken, kadın yöneticilerin verdikleri cevapların ortalaması (4,63) 5 derecesine (Kesinlikle Katılıyorum) yakın olduğu saptanmıştır.

Tüm çalışanların kriz yönetim planından haberdar ederim sorusu için $p=0,017$ olduğundan anlamlı farklılık gözlenmiştir. Bu soruda ortalama değere bakıldığında kadınlar (4,58), erkekler ise (4,25)'tir. Bu oranlara göre kadın yöneticilerin tüm personelin plandan haber etme konusunda erkek yöneticilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tüm çalışanlar için kriz yönetimi hakkında eğitimler düzenlerim sorusu için $p=0,001$ olduğu için anlamlı farklılık gözlenmiştir. Erkek yöneticilerin verdikleri cevapların ortalamasına (3,70) bakıldığında kararsızım seçeneğine yakınken, kadın yöneticilerin verdikleri cevapların ortalaması (4,26) olduğundan katılıyorum görüşü daha çok savunulmuştur.

Kriz yaşanmadan önce kriz senaryoları oluştururum sorusu $p=0,016$ olduğu için anlamlı farklılık gözlenmiştir. Bu soruya verilen cevapların ortalaması alındığında, erkek yöneticilerin ortalaması (3,71) iken kadın yöneticilerin ortalaması (4,21) olarak belirlenmiştir. Bu oranlara göre kadın yöneticilerin bu soruya katılma oranı daha fazla olduğu saptanmıştır.

Çalışanlara yeni beceriler geliştirme ve bunları kullanma fırsatı veririm sorusu için $p=0,010$ olduğundan anlamlı farklılık gözlenmiştir. Soruya verilen cevapların ortalamaları alındığında, erkek yöneticilerin ortalaması (4,16) iken kadın yöneticilerin ortalaması (4,53) olarak saptanmıştır. Böylece kadın yöneticilerin okuldaki personelin kendini geliştirmesi konusunda erkek yöneticilerden daha çok katıldığı belirlenmiştir.

Kriz müdahale planı tüm tehlikelere yönelik afet ve acil durum müdahalelerini içermektedir sorusu için $p=0,028$ olduğu için anlamlı farklılık gözlenmiştir. Erkek yöneticilerin verdikleri cevapların ortalamasına (4,39) bakıldığında 4 derecesine (Katılıyorum) yakınken, kadın yöneticilerin verdikleri cevapların ortalaması (4,74) 5 derecesine (Kesinlikle Katılıyorum) yakın olduğu saptanmıştır.

3.10.5.2 Yaş Durumuna Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere

“Mann-Whitney U” testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yaş Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular

	Yaş	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Planda afet ve acil durumlara hazırlık ve müdahale aşamalarında ihtiyaç duyulacak mali desteğin temin edileceği bütçeye yer verilmiştir.	25-29	2	2,50	0,707	0,035
	30-34	24	3,88	0,992	
	35-39	30	3,30	1,119	
	40-44	34	2,97	1,141	
	45+	34	3,26	1,163	
Okulumuzda afet ya da acil durumlara ilgili kısmi/yarım ya da tam zamanlı olarak çalışan bir uzman bulunmaktadır.	25-29	2	1,00	0,001	0,016
	30-34	24	2,00	1,383	
	35-39	30	2,40	1,354	
	40-44	34	1,44	0,960	
	45+	34	2,03	1,605	
Okul yöneticilerine ve personele Temel Afet Bilinci konusunda eğitim verilmektedir.	25-29	2	4,00	1,414	0,022
	30-34	24	3,67	0,761	
	35-39	30	3,83	0,834	
	40-44	34	3,65	0,849	
	45+	34	4,21	0,687	

“Afet ve acil durumlara hazırlık ve mücadele aşamalarında ihtiyaç duyulan mali desteğin temin edileceği bütçeye yer verilmiştir” sorusu için $p=0,035$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu soruda ortalama değerlere bakıldığında 25-29 yaş arası (2,50), 30-34 yaş arası (3,88), 35-39 yaş arası (3,30), 40-44 yaş arası (2,97), 45 yaş ve üzeri (3,26); bu oranlara bakıldığında 30-34 yaş arası kişilerin afet ve acil durumlara hazırlık için bütçeye yer verildiğini diğer kişilere göre daha çok katılmaktadırlar.

“Okulumuzda afet veya acil durumlara ilgili kısmi yarı ya da tam zamanlı olarak çalışan bir uzman bulunmaktadır” sorusu için $p=0,016$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu soruda ortalama değerlere bakıldığında 25-29 yaş arası (1,00), 30-34 yaş arası (2,00), 35-39 yaş arası (2,40), 40-44 yaş arası (1,44), 45 yaş ve üzeri (2,03); bu oranlara bakıldığında 25-29 yaş arası kişilerin okullarda afet veya acil durumlara ilgili

okulda bir çalışanın olmadığını diğer yaş gruplarına göre daha çok katılmadıklarını belirtmişlerdir.

“Okul yöneticisine ve personele temel afet bilinci konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,022$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu soruda ortalama değerlere bakıldığında 25-29 yaş arası (4,00), 30-34 yaş arası (3,67), 35-39 yaş arası (3,83), 40-44 yaş arası (3,65), 45 yaş ve üzeri (4,21); bu oranlara bakıldığında 25-29 yaş arası yöneticilere ve personele temel afet bilinci eğitim verildiğini, 39-39 yaş arası kişilere oranla daha fazla düşünmektedirler.

3.10.5.3 Okul Türü Durumuna Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin okul türüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere “Mann-Whitney U” testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Okul Türü Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular

	Okul Türü	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Tüm çalışanları kapsayacak kriz yönetimi hakkında eğitimler düzenlerim.	Anaokulu	10	4,40	0,699	0,012
	İlkokul	22	3,41	0,854	
	Ortaokul	32	3,88	0,554	
	Lise	54	3,80	0,711	
	Özel	6	3,67	0,516	
Çalışanlara yeni beceriler geliştirme ve bunları kullanma fırsatı veririm.	Anaokulu	10	4,60	0,516	0,021
	İlkokul	22	4,27	0,550	
	Ortaokul	32	4,19	0,592	
	Lise	54	4,09	0,559	
	Özel	6	4,67	0,516	

Tablo 10. (Devamı)

	Okul Türü	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Plan her eğitim-öğretim yılında güncellenmektedir.	Anaokulu	10	4,40	1,265	0,011
	İlkokul	22	4,64	0,492	
	Ortaokul	32	4,38	0,492	
	Lise	54	4,74	0,483	
	Özel	6	4,83	0,408	
Planda okulunuzun afet veya acil durumdan kullanılacak toplanma alanları ve geçici barınma alanları yer almaktadır.	Anaokulu	10	4,60	0,699	0,030
	İlkokul	22	4,59	0,590	
	Ortaokul	32	4,25	0,568	
	Lise	54	4,61	0,596	
	Özel	6	4,67	0,516	
Okulda olası bir afet ve acil durumunda kullanılacak güvenli alanlar(sığınaklar) tespit edilmiştir.	Anaokulu	10	4,30	1,252	0,048
	İlkokul	22	4,36	0,727	
	Ortaokul	32	4,00	1,164	
	Lise	54	4,65	0,555	
	Özel	6	4,33	0,516	
Planda afet ve acil durumlara hazırlık ve müdahale aşamalarında ihtiyaç duyulacak mali desteğin temin edileceği bütçeye yer verilmiştir.	Anaokulu	10	3,20	1,229	0,036
	İlkokul	22	3,27	0,935	
	Ortaokul	32	2,88	1,129	
	Lise	54	3,48	1,177	
	Özel	6	4,17	0,753	
Okulda acil çıkış levhaları uygun yerlere asılmıştır.	Anaokulu	10	4,70	0,483	0,013
	İlkokul	22	4,77	0,429	
	Ortaokul	32	4,19	1,030	
	Lise	54	4,74	0,521	
	Özel	6	4,00	1,549	
Okulda acil kaçış merdiveni veya yangın merdiveni bulunmaktadır.	Anaokulu	10	3,20	1,619	0,001
	İlkokul	22	3,68	1,585	
	Ortaokul	32	3,34	1,473	
	Lise	54	4,57	0,903	
	Özel	6	3,83	1,835	

Tablo 10. (Devamı)

	Okul Türü	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Okulun sınıf kapıları ve acil çıkış kapıları doğrudan dışarı açılmaktadır.	Anaokulu	10	3,70	0,949	0,000
	İlkokul	22	4,77	0,429	
	Ortaokul	32	3,72	1,373	
	Lise	54	4,52	0,818	
	Özel	6	4,00	0,894	
Okulun acil çıkış kapıları güvenli alana ulaşmaktadır.	Anaokulu	10	4,50	0,527	0,005
	İlkokul	22	4,77	0,528	
	Ortaokul	32	3,81	1,401	
	Lise	54	4,39	1,106	
	Özel	6	3,33	1,633	
Okulumuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için anons sistemi bulunmaktadır.	Anaokulu	10	2,50	1,509	0,005
	İlkokul	22	3,68	1,211	
	Ortaokul	32	3,53	1,218	
	Lise	54	4,11	1,058	
	Özel	6	3,17	1,472	
Okulumuzda yapılan tatbikatlara ilgili kurumlar katılmaktadır.	Anaokulu	10	3,20	1,229	0,015
	İlkokul	22	3,95	0,950	
	Ortaokul	32	3,09	1,400	
	Lise	54	4,02	0,901	
	Özel	6	3,17	1,835	

“Tüm çalışanları kapsayacak kriz yönetimi hakkında eğitimler düzenlerim” sorusu için $p=0,012$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu soruda ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (4,40), ilkokul (3,41), ortaokul (3,88), lise (3,80) ve özel okul (3,67)’dur. Bu oranlara bakıldığında anaokulu yöneticileri diğer okul yöneticilerine göre daha fazla katıldıkları ve kriz yönetimi konusundaki eğitimleri önemsedikleri ortaya çıkmaktadır.

“Çalışanlarına yeni beceriler geliştirme ve bunları kullanma fırsatı veririm” sorusu için $p=0,021$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu soruya verilen cevapların ortalama değerlerine bakıldığında anaokulu (4,60), ilkokul (4,27), ortaokul (4,19), lise (4,09) ve özel okul (4,67)’dur. Bu oranlara bakıldığında tüm yöneticilerin cevapları 4 ile 5 derecesine yakın olduğu görülmektedir. En yüksek değere bakıldığında

ise anaokulu yöneticileri 5 derecesine (Tamamen Katılıyorum) daha yakın olduğu görülmektedir.

“Plan her eğitim-öğretim yılında güncellenmektedir” sorusu için $p=0,011$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Bu soruda ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (4,40), ilkokul (4,64), ortaokul (4,38), lise (4,74) ve özel okul (4,83)'dur. Bu oranlara bakıldığında özel okul yöneticileri diğer okullara göre daha çok katıldığı ortaya çıkmaktadır.

“Planda okulumuzun afet veya acil durumlarda kullanılacak toplanma alanları ve geçici barınma alanları yer almaktadır” sorusu için $p=0,030$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (4,60), ilkokul (4,59), ortaokul (4,25), lise (4,61) ve özel okul (4,67) olduğu görülmektedir. Oranlara göre anaokulu yöneticileri tamamen katılıyorum seçeneğine yakinken ortaokul yöneticilerinden daha fazla olduğu görülmektedir.

“Okulda olası bir afet veya acil durumda kullanılacak güvenli alanlar (sığınaklar) tespit edilmiştir” sorusu için $p=0,048$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (4,30), ilkokul (4,36), ortaokul (4,00), lise (4,65) ve özel okul (4,33) olarak belirlenmiştir. Bu oranlara göre liselerde görev yapan yöneticilerin soruya katılım oranı diğer okullara göre fazla olduğu görülmektedir.

“Planda afet ve acil durumlara hazırlık ve müdahale aşamalarında ihtiyaç duyulan mali desteğin temin edileceği bütçeye yer verilmiştir” sorusu için $p=0,036$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (3,20), ilkokul (3,27), ortaokul (2,88), lise (3,48) ve özel okul (4,17) olarak belirlenmiştir. Oranlara göre anaokulu, ilkokul ve lise yöneticileri mali desteğin verilip verilmemesi konusunda kararsız olduklarını, özel okul yöneticileri ise afet ve acil durumlar için bir bütçe ayrıldığını konusunda katıldığı ortaya çıkmıştır.

“Okulda acil çıkış levhaları uygun yerlere asılmıştır” sorusu için $p=0,013$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (4,70), ilkokul (4,77), ortaokul (4,19), lise (4,74) ve özel okul (4,00) olarak belirlenmiştir. Oranlara göre ilkokul yöneticilerin acil çıkış levhaların uygun yerlere asılması konusunda diğer okullara göre katılım oranı daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

“Okulda acil kaçış merdiveni veya yangın merdiveni bulunmaktadır” sorusu için $p=0,000$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (3,20), ilkokul (3,68), ortaokul (3,34), lise (4,57) ve özel okul (3,83) olarak belirlenmiştir. Değerlere bakıldığında anaokulu yöneticilerinin soruya verdikleri cevaplar kararsızım seçeneğine yakinken, liselerde bulunan yöneticiler daha çok kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı belirlenmiştir.

“Okulun sınıf kapıları ve acil çıkış kapıları doğrudan dışarı açılmaktadır” sorusu için $p=0,000$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (3,70), ilkokul (4,77), ortaokul (3,72), lise (4,52) ve özel okul (4,00) olarak belirlenmiştir. Oranlara bakıldığında anaokulu yöneticilerin verdikleri cevaplar kararsızım seçeneğine yakinken liselerde bulunan yöneticilerin verdikleri cevaplar daha çok kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı ön plana çıkmıştır.

“Okulun acil çıkış kapıları güvenli alana ulaşmaktadır” sorusu için $p=0,005$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (4,50), ilkokul (4,77), ortaokul (3,81), lise (4,39) ve özel okul (3,33) olarak belirlenmiştir. Oranlara bakıldığında özel okuldaki yöneticilerin cevapları kararsızım seçeneğine yakinken, anaokulu ve ilkokul yöneticilerinin cevapları kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakın olduğu görülmüştür.

“Okulumuzda afet ve acil durumlarda haberleşmek için anons sistemi bulunmaktadır” sorusu için $p=0,005$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (2,50), ilkokul (3,68), ortaokul (3,53), lise (4,11) ve özel okul (3,17) olarak belirlenmiştir. Değerlere bakıldığında anaokullarında anons sistemlerinin olmadığını verilen cevapların katılmıyorum seçeneğine yakın olduğu görülmüştür.

“Okulumuzda yapılan tatbikatlara ilgili kurumlar katılmaktadır” sorusu için $p=0,015$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında anaokulu (3,20), ilkokul (3,95), ortaokul (3,09), lise (4,02) ve özel okul (3,17) olarak belirlenmiştir. Oranlara bakıldığında ise anaokulu ve özel okul yöneticileri, tatbikatlara ilgili kurumların katılıp katılmadığı konusunda kararsız olduğu ortaya çıkmıştır.

3.10.5.4 Yöneticilerin Görev Durumlarına Göre İstatiksel Olarak Anlamli Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin yöneticilerin görev durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere “Mann-Whitney U” testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin Görevi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular

	Görevi	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Krizin olumsuz etkilerinden korunma stratejileri konusunda bilgi sahibiyimdir.	Müdür	57	3,98	0,668	0,031
	Müdür Baş Yardımcısı	4	4,25	0,500	
	Müdür Yardımcısı	63	3,71	0,633	
Gerçekleştirilen kriz yönetimini değerlendirir ve eksiklikleri belirlerim.	Müdür	57	4,23	0,732	0,043
	Müdür Baş Yardımcısı	4	4,50	0,577	
	Müdür Yardımcısı	63	3,98	0,609	
Okullarda afet ve acil durumlar için kriz planları yapılmaktadır.	Müdür	57	4,65	0,517	0,008
	Müdür Baş Yardımcısı	4	5,00	0,000	
	Müdür Yardımcısı	63	4,41	0,528	
Okulun acil durum planı okul ortamı için özel olarak tasarlanmaktadır.	Müdür	57	4,67	0,577	0,019
	Müdür Baş Yardımcısı	4	5,00	0,000	
	Müdür Yardımcısı	63	4,46	0,563	
Okullarda personel kriz öncesi, sırası ve sonrasında görevlerinin neler olduğuna ilişkin bilgilendirilmektedir.	Müdür	57	4,46	0,629	0,038
	Müdür Baş Yardımcısı	4	4,50	0,577	
	Müdür Yardımcısı	63	4,19	0,618	
Okulun Afet ve Acil durum planı ve plandaki görevleri okul personeline yazılı olarak verilmektedir.	Müdür	57	4,61	0,648	0,001
	Müdür Baş Yardımcısı	4	4,25	0,957	
	Müdür Yardımcısı	63	4,17	0,730	
Okulun afet ve Acil durum planı yetkililer tarafından kontrol edilip onaylanmaktadır.	Müdür	57	4,72	0,648	0,002
	Müdür Baş Yardımcısı	4	4,00	1,414	
	Müdür Yardımcısı	63	4,40	0,685	

Tablo 11. (Devamı)

	Görevi	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Kriz müdahale planı tüm tehlikelere yönelik afet ve acil durum müdahalelerini içermektedir.	Müdür	57	4,58	0,565	0,037
	Müdür Baş Yardımcısı	4	4,75	0,500	
	Müdür Yardımcısı	63	4,30	0,663	
Kriz müdahale planında, birincil ve ikincil tahliye yolları belirlenmektedir.	Müdür	57	4,46	0,683	0,025
	Müdür Baş Yardımcısı	4	5,00	0,000	
	Müdür Yardımcısı	63	4,24	0,689	
Plan kapsamında kriz durumlarında görev alacak kişilere ait görev tanımları yapılmaktadır.	Müdür	57	4,46	0,600	0,044
	Müdür Baş Yardımcısı	4	3,75	0,957	
	Müdür Yardımcısı	63	4,24	0,615	

“Krizin olumsuz etkilerinden korunma stratejileri konusunda bilgi sahibiyim” sorusu için $p=0,031$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (3,98), Müdür Baş Yardımcısı (4,25), Müdür Yardımcısı (3,71) olduğu belirlenmiştir. Bu oranlara göre krizlerin olumsuz etkilerinden korunma stratejileri konusunda müdür baş yardımcılarının daha bilgili oldukları saptanmıştır.

“Gerçekleştirilen kriz yönetimini değerlendirir ve eksiklikleri belirlerim” sorusu için $p=0,043$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,23), Müdür Baş Yardımcısı (4,50), Müdür Yardımcısı (3,98) olduğu belirlenmiştir. Bu oranlara göre müdür baş yardımcılarının diğer yöneticilere göre kriz sonucunda yapılan değerlendirmenin önemli olduğunu göstermektedir.

“Okullarda afet ve acil durumlar için kriz planları yapılmaktadır” sorusu için $p=0,008$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,65), Müdür Baş Yardımcısı (5,00), Müdür Yardımcısı (4,41) olduğu belirlenmiştir. Bu oranlara göre müdür baş yardımcılarının cevapları kesinlikle katılıyorum iken müdür yardımcılarının cevapları katılıyorum seçeneğine yakın olduğu gözlenmiştir.

“Okulun acil durum planı okul ortamı için özel olarak tasarlanmaktadır” sorusu için $p=0,019$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,67), Müdür Baş Yardımcısı (5,00), Müdür Yardımcısı (4,46) olduğu belirlenmiştir. Müdür baş yardımcılarının verdikleri cevaplar diğer yöneticilere göre kesinlikle katılıyorum seçeneğine daha yakın olduğu belirlenmiştir.

“Okullarda personel kriz öncesi, sırası ve sonrasında görevlerinin neler olduğuna ilişkin bilgilendirilmektedir” sorusu için $p=0,038$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,46), Müdür Baş Yardımcısı (4,50), Müdür Yardımcısı (4,19) olduğu belirlenmiştir. Müdür baş yardımcıları diğer yöneticilere göre personelin kriz planındaki görevlerini bildiğini daha çok olduğunu savunmaktadırlar.

“Okulun afet ve acil durum planı ve plandaki görevleri okul personeline yazılı olarak verilmektedir” sorusu için $p=0,001$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,61), Müdür Baş Yardımcısı (4,25), Müdür Yardımcısı (4,17) olduğu belirlenmiştir. Oranlara bakıldığında okul müdürleri personele görevlerinin yazılı olarak verildiğini diğer yöneticilere daha çok katıldığı görülmektedir.

“Okulun afet ve acil durum planı yetkililer tarafından kontrol edilip onaylanmaktadır” sorusu için $p=0,002$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,72), Müdür Baş Yardımcısı (4,00), Müdür Yardımcısı (4,40) olduğu belirlenmiştir. Bulunan değerlere bakıldığında müdürlerin planların yetkililer tarafından onaylandığını daha çok katılmaktadır.

“Kriz müdahale planı tüm tehlikelere yönelik afet ve acil durum müdahalelerini içermektedir” sorusu için $p=0,037$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,58), Müdür Baş Yardımcısı (4,75), Müdür Yardımcısı (4,30) olduğu belirlenmiştir. Bulunan sonuçlara göre müdür baş yardımcılarının diğer yöneticilere göre planın tüm tehlikeleri içerdiğini savunmaktadırlar.

“Kriz müdahale planında birincil ve ikincil tahliye yolları belirlenmektedir” sorusu için $p=0,025$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,46), Müdür Baş Yardımcısı (5,00), Müdür Yardımcısı (4,24) olduğu belirlenmiştir. Değerlere bakıldığında müdür baş yardımcılarının diğer yöneticilere göre planda tahliye yollarını belirlendiğini düşünmektedirler.

“Plan kapsamında kriz durumlarında görev alacak kişilere ait görev tanımları yapılmaktadır” sorusu için $p=0,044$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Müdür (4,46), Müdür Baş Yardımcısı (3,75), Müdür Yardımcısı (4,24) olduğu belirlenmiştir. Değerlere bakıldığında müdürlerin personelin görev tanımlarının yapıldığını düşünürken, müdür baş yardımcılarını daha çok kararsız oldukları görülmektedir.

3.10.5.5 Yöneticilerin Mesleki Kıdemine Göre İstatiksel Olarak Anlamli Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin yöneticilerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere “Mann-Whitney U” testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin Mesleki Kıdemi Arasında Anlamli Farklılıklar Saptanan Sorular

	Mesleki Kıdemi	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Krizle neden olabilecek her durumu dikkatle incelerim.	1-5 yıl	4	4,25	0,957	0,012
	6-10 yıl	25	4,04	0,351	
	11-15 yıl	36	4,14	0,487	
	16-20 yıl	26	4,15	0,834	
	21-25 yıl	18	4,61	0,502	
	26 yıl ve üzeri	15	4,33	0,617	
Okulumuzda yılda en az iki kez yangın, deprem, ilk yardım ve arama kurtarma tatbikatı yapılmaktadır.	1-5 yıl	4	3,25	0,500	0,002
	6-10 yıl	25	4,20	0,707	
	11-15 yıl	36	4,28	0,741	
	16-20 yıl	26	4,54	0,761	
	21-25 yıl	18	4,72	0,752	
	26 yıl ve üzeri	15	4,40	0,632	

“Krizle neden olabilecek her durumu dikkatle incelerim” sorusu için $p=0,012$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında mesleki kıdemi 1-5 yıl olan (4,25), 6-10 yıl olan (4,04), 11-15 yıl olan (4,14), 16-20 yıl olan (4,15), 21-25 yıl olan (4,61), 26 yıl ve üzeri (4,33) olduğu belirlenmiştir. Bulunan ortalamalara bakıldığında mesleki kıdemi 21-25 yıl olan yöneticilerin diğer yöneticilere göre ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

“Okulumuzda yılda en az iki kez yangın, deprem, ilk yardım ve arama kurtarma tatbikatı yapılmaktadır” sorusu için $p=0,002$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında mesleki kıdemi 1-5 yıl olan (3,25), 6-10

yıl olan (4,20), 11-15 yıl olan (4,28), 16-20 yıl olan (4,54), 21-25 yıl olan (4,72), 26 yıl ve üzeri (4,40) olduğu belirlenmiştir. Değerlere bakıldığında okullarda yılda en az iki kez tatbikatın yapıldığına dair mesleki kıdemi 1-5 yıl olan yöneticilerin cevaplarının ortalamaları kararsızım seçeneğine yakın olduğu görülmektedir.

3.10.5.6 Yöneticilerin Yöneticilik Kıdemine Göre İstatiksel Olarak Anlamli Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin yöneticilerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere ‘‘Mann-Whitney U’’ testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin Yönetici Kıdemi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular

	Yönetici Kıdemi	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Kriz'e neden olabilecek her durumu dikkatle incelerim.	1 yıldan daha az	8	4,25	0,707	0,020
	1-2 yıl	16	4,06	0,443	
	3-5 yıl	36	4,08	0,439	
	6-10 yıl	41	4,22	0,759	
	11 yıl ve üzeri	23	4,52	0,511	
Gerçekleştirilen kriz yönetimini değerlendirir ve eksiklikleri belirlerim.	1 yıldan daha az	8	3,75	0,707	0,018
	1-2 yıl	16	4,06	0,574	
	3-5 yıl	36	3,92	0,649	
	6-10 yıl	41	4,20	0,749	
	11 yıl ve üzeri	23	4,43	0,507	
Okulun Afet ve Acil durum planı ve plandaki görevleri okul personeline yazılı olarak verilmektedir.	1 yıldan daha az	8	4,25	1,165	0,030
	1-2 yıl	16	4,06	0,574	
	3-5 yıl	36	4,28	0,701	
	6-10 yıl	41	4,44	0,776	
	11 yıl ve üzeri	23	4,70	0,470	

Tablo 13. (Devamı)

	Yönetici Kıdemi	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Okulun afet ve Acil durum planı yetkililer tarafından kontrol edilip onaylanmaktadır.	1 yıldan daha az	8	4,75	0,463	0,046
	1-2 yıl	16	4,13	0,957	
	3-5 yıl	36	4,58	0,500	
	6-10 yıl	41	4,46	0,869	
	11 yıl ve üzeri	23	4,78	0,422	
Plan yılda en az bir kez tatbikat yaparak denenmektedir.	1 yıldan daha az	8	4,38	0,744	0,043
	1-2 yıl	16	4,25	0,577	
	3-5 yıl	36	4,44	0,773	
	6-10 yıl	41	4,59	0,706	
	11 yıl ve üzeri	23	4,78	0,422	

“Krizle neden olabilecek her durumu dikkatle incelerim” sorusu için $p=0,020$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında mesleki kıdemi 1 yıldan az olan (4,25), 1-2 yıl olan (4,06), 3-5 yıl olan (4,08), 6-10 yıl olan (4,22), 11 yıl ve üzeri olan (4,52) olduğu belirlenmiştir. Bulunan ortalamalara bakıldığında yönetici kıdemi 11 yıl ve üstü olanların diğer yöneticilere göre krize neden olacak durumları inceledikleri ortaya çıkmıştır.

“Gerçekleştirilen kriz yönetimini değerlendirir ve eksiklikleri belirlerim” sorusu için $p=0,018$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında mesleki kıdemi 1 yıldan az olan (3,75), 1-2 yıl olan (4,06), 3-5 yıl olan (3,92), 6-10 yıl olan (4,20), 11 yıl ve üzeri olan (4,43) olduğu belirlenmiştir. Çıkan değerler sonucunda yönetici kıdemi 1 yıldan az olan yöneticilerin cevapları kararsızım seçeneğine yakınken yönetici kıdemi 11 yıl ve daha fazla olan yöneticilerin cevapları kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakın olduğu görülmüştür.

“Okulun Afet ve Acil durum planı ve plandaki görevleri okul personeline yazılı olarak verilmektedir” sorusu için $p=0,030$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında mesleki kıdemi 1 yıldan az olan (4,25), 1-2 yıl olan (4,06), 3-5 yıl olan (4,28), 6-10 yıl olan (4,44), 11 yıl ve üzeri olan (4,70) olduğu belirlenmiştir. Değerler sonucunda yönetici kıdemi 11 yıl ve daha fazla olan yöneticilerin diğer yöneticilere göre sonuçları daha üstün çıkmıştır.

“Okulun afet ve Acil durum planı yetkililer tarafından kontrol edilip onaylanmaktadır” sorusu için $p=0,046$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında mesleki kıdemi 1 yıldan az olan (4,75), 1-2 yıl olan (4,13), 3-5 yıl olan (4,58), 6-10 yıl olan (4,46), 11 yıl ve üzeri olan (4,78) olduğu belirlenmiştir. Değerler sonucunda yönetici kıdemi fazla olan yöneticilerin cevaplarında kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı görülmektedir.

“Plan yılda en az bir kez tatbikat yaparak denenmektedir” sorusu için $p=0,043$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında mesleki kıdemi 1 yıldan az olan (4,38), 1-2 yıl olan (4,25), 3-5 yıl olan (4,44), 6-10 yıl olan (4,59), 11 yıl ve üzeri olan (4,78) olduğu belirlenmiştir. Bulunan değerlere bakıldığında yöneticilerin mesleki kıdemleri ile orantılı olarak cevaplarda kesinlikle katılıyorum seneğine yakınlığı paralel olarak arttığı görülmektedir.

3.10.5.7 Yöneticilerin Kriz Yönetimi Eğitim Alma Durumlarına Göre İstatiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin yöneticilerin kriz eğitimi Alma Durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere “Mann-Whitney U” testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin Kriz Eğitimi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular

	Kriz Eğitimi	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Krizin olumsuz etkilerinden korunma stratejileri konusunda bilgi sahibiyimdir.	Hiç katılmadım	36	3,47	,696	0,001
	1-2 kez katıldım	78	4,00	,603	
	3-4 kez katıldım	9	4,11	,333	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	4,00		
Krizden korunmak amacıyla yazılı kriz yönetim planı hazırlarım.	Hiç katılmadım	36	3,94	,630	0,031
	1-2 kez katıldım	78	4,27	,733	
	3-4 kez katıldım	9	4,44	,527	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	5,00		

Tablo 14. (Devamı)

	Kriz Eğitimi	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Okulda, kriz yönetimi konusunda, eğitilmiş, kriz ekipleri bulunmaktadır.	Hiç katılmadım	36	3,17	1,159	0,001
	1-2 kez katıldım	78	4,08	0,879	
	3-4 kez katıldım	9	3,78	1,202	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	4,00	-	
Okul yöneticilerine ve personele Temel Afet Bilinci konusunda eğitim verilmektedir.	Hiç katılmadım	36	3,44	0,843	0,001
	1-2 kez katıldım	78	3,96	0,729	
	3-4 kez katıldım	9	4,44	0,726	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	5,00	-	
Okul yöneticilerine ve personele Acil Durum Yönetim Sistemi konusunda eğitim verilmektedir.	Hiç katılmadım	36	3,44	0,843	0,001
	1-2 kez katıldım	78	3,95	0,662	
	3-4 kez katıldım	9	4,44	0,527	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	5,00	-	
Okul yöneticilerine ve personele Arama ve Kurtarma konusunda eğitim verilmektedir.	Hiç katılmadım	36	3,33	0,926	0,012
	1-2 kez katıldım	78	3,74	0,904	
	3-4 kez katıldım	9	4,22	1,093	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	5,00	-	
Okul yöneticilerine ve personele Tahliye (boşaltma) konusunda eğitim verilmektedir.	Hiç katılmadım	36	3,50	0,910	0,005
	1-2 kez katıldım	78	3,87	0,812	
	3-4 kez katıldım	9	4,44	0,726	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	5,00	-	
Okul yöneticilerine ve personele Yangın Söndürme konusunda eğitim verilmektedir.	Hiç katılmadım	36	3,53	0,878	0,004
	1-2 kez katıldım	78	3,90	0,766	
	3-4 kez katıldım	9	4,44	0,726	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	5,00	-	
Okul yöneticilerine ve personele Yapısal Olmayan Tehlikelerin Azaltılması (eşya sabitleme) konusunda eğitim verilmektedir.	Hiç katılmadım	36	3,22	0,866	0,001
	1-2 kez katıldım	78	3,83	0,859	
	3-4 kez katıldım	9	4,67	0,707	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	5,00	-	
Okul yöneticilerine ve personele Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Silahlar konusunda eğitim verilmektedir.	Hiç katılmadım	36	2,97	1,000	0,010
	1-2 kez katıldım	78	3,58	1,063	
	3-4 kez katıldım	9	3,78	1,202	
	5 ve daha fazla kez katıldım	1	5,00	-	

“Krizin olumsuz etkilerinden korunma stratejileri konusunda bilgi sahibiyimdir” sorusu için $p=0,000$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,47), 1-2 kez katıldım (4,00), 3-4 kez katıldım (4,11), 5 ve daha fazla katıldım (4,00) olduğu belirlenmiştir. Krizden korunma stratejileri açısından yöneticilerin bilgisine bakıldığında yönetici eğitim durumlarına göre paralel olarak arttığı görülmektedir.

“Krizden korunmak amacıyla yazılı kriz yönetim planı hazırlarım” sorusu için $p=0,031$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,94), 1-2 kez katıldım (4,27), 3-4 kez katıldım (4,44), 5 ve daha fazla katıldım (5,00) olduğu belirlenmiştir. Bulunan değerlere bakıldığında kriz eğitimi ile orantılı olarak soruya verilen cevapların kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakın olduğu görülmektedir.

“Okulda, kriz yönetimi konusunda, eğitilmiş, kriz ekipleri bulunmaktadır” sorusu için $p=0,000$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,17), 1-2 kez katıldım (4,08), 3-4 kez katıldım (3,78), 5 ve daha fazla katıldım (4,00) olduğu belirlenmiştir. Kriz eğitimi almamış kişilerin soruya verdiği cevaplar kararsızım seçeneğine yakınken, 5 ve daha fazla kez eğitim almış kişiler okullarda eğitilmiş kriz ekipleri bulunduğunu söylemektedirler.

“Okul yöneticilerine ve personele Temel Afet Bilinci konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,001$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,44), 1-2 kez katıldım (3,96), 3-4 kez katıldım (4,44), 5 ve daha fazla katıldım (5,00) olduğu belirlenmiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde kriz eğitimi katılım oranı ile cevapların kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı orantılı olarak arttığı görülmektedir.

“Okul yöneticilerine ve personele Acil Durum Yönetim Sistemi konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,000$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,44), 1-2 kez katıldım (3,95), 3-4 kez katıldım (4,44), 5 ve daha fazla katıldım (5,00) olduğu belirlenmiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde kriz eğitimi katılım oranı ile cevapların kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı orantılı olarak arttığı görülmektedir.

“Okul yöneticilerine ve personele Arama ve Kurtarma konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,012$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,33), 1-2 kez katıldım (3,74), 3-4 kez katıldım (4,22), 5 ve daha fazla katıldım (5,00) olduğu belirlenmiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde kriz eğitimi katılım oranı ile cevapların kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı orantılı olarak arttığı görülmektedir.

“Okul yöneticilerine ve personele Tahliye (boşaltma) konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,005$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,50), 1-2 kez katıldım (3,87), 3-4 kez katıldım (4,44), 5 ve daha fazla katıldım (5,00) olduğu belirlenmiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde kriz eğitimi katılım oranı ile cevapların kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı orantılı olarak arttığı görülmektedir.

“Okul yöneticilerine ve personele Yangın Söndürme konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,004$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,53), 1-2 kez katıldım (3,90), 3-4 kez katıldım (4,44), 5 ve daha fazla katıldım (5,00) olduğu belirlenmiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde kriz eğitimi katılım oranı ile cevapların kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı orantılı olarak arttığı görülmektedir.

“Okul yöneticilerine ve personele Yapısal Olmayan Tehlikelerin Azaltılması (eşya sabitleme) konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,000$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (3,22), 1-2 kez katıldım (3,83), 3-4 kez katıldım (4,67), 5 ve daha fazla katıldım (5,00) olduğu belirlenmiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde kriz eğitimi katılım oranı ile cevapların kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı orantılı olarak arttığı görülmektedir.

“Okul yöneticilerine ve personele Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Silahlar konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,010$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında kriz eğitimine hiç katılmadım (2,97), 1-2 kez katıldım (3,58), 3-4 kez katıldım (3,78), 5 ve daha fazla katıldım (5,00) olduğu belirlenmiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde kriz eğitimi katılım oranı ile cevapların kesinlikle katılıyorum seçeneğine yakınlığı orantılı olarak arttığı görülmektedir.

3.10.5.8 Yöneticilerin İlk Yardım, Yangın Deprem ve Doğal Afetlerle Mücadele Eğitimi Alma Durumlarına Göre İstatistiksel Olarak Anlamli Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin yöneticilerin İlk Yardım, Yangın Deprem ve Doğal Afetlerle Mücadele Eğitimi Alma Durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere “Mann-Whitney U” testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Yöneticilerin İlk Yardım, Yangın Deprem ve Doğal Afetlerle Mücadele Eğitimi Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular

	İlk Yardım, Deprem ve Doğal Afetlerle Mücadele Eğitimi	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Okulumuzda acil durumlara karşılık hazırlık çalışması yapılmaktadır.	Hiç katılmadım	10	4,00	0,667	0,046
	1-2 kez katıldım	95	4,09	0,620	
	3-4 kez katıldım	17	4,47	0,514	
	5 ve daha fazla kez katıldım	2	3,50	0,707	
Okulumuzda yılda en az iki kez yangın, deprem, ilk yardım ve arama kurtarma tatbikatı yapılmaktadır.	Hiç katılmadım	10	3,80	0,789	0,042
	1-2 kez katıldım	95	4,37	0,759	
	3-4 kez katıldım	17	4,65	0,606	
	5 ve daha fazla kez katıldım	2	4,50	0,707	

“Okulumuzda acil durumlara karşılık hazırlık çalışması yapılmaktadır” sorusu için $p=0,046$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında İlk Yardım, Yangın Deprem ve Doğal Afetlerle Mücadele Eğitimine hiç katılmadım (4,00), 1-2 kez katıldım (4,09), 3-4 kez katıldım (4,47), 5 ve daha fazla katıldım (3,50) olduğu belirlenmiştir.

“Okulumuzda yılda en az iki kez yangın, deprem, ilk yardım ve arama kurtarma tatbikatı yapılmaktadır” sorusu için $p=0,042$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında İlk Yardım, Yangın Deprem ve Doğal

Afetlerle Mücadele Eğitimine hiç katılmadım (3,80), 1-2 kez katıldım (4,37), 3-4 kez katıldım (4,65), 5 ve daha fazla katıldım (4,50) olduğu belirlenmiştir.

3.10.5.9 Eğitim Kurumları Binalarının Yaşına Göre İstatiksel Olarak Anlamli Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin Eğitim kurumları binalarının yaşına göre anlamli farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere ‘‘Mann-Whitney U’’ testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlilik değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamli farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 16. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Eğitim Kurumları Binalarının Yaşı Arasında Anlamli Farklılıklar Saptanan Sorular

	Eğitim kurumları binalarının yaşı	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Okulumuzda afet ve acil durumda kolay ve çabuk tahliye için kaçış yolları ve yangın çıkışları kesintisiz güç kaynağı (aydınlatma) ile beslenen çıkış levhalarıyla yönlendirilmektedir.	0-5 yaş	20	4,45	0,510	0,006
	6-15 yaş	34	4,50	0,707	
	16-30 yaş	34	3,56	1,330	
	31-50 yaş	23	3,78	1,313	
	50 yaş dan fazla	13	3,85	0,987	

‘‘Okulumuzda afet ve acil durumda kolay ve çabuk tahliye için kaçış yolları ve yangın çıkışları kesintisiz güç kaynağı (aydınlatma) ile beslenen çıkış levhalarıyla yönlendirilmektedir’’ sorusu için $p=0,006$ olduğundan anlamli bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında okul binaları 0-5 yaş arası (4,44), 6-15 yaş arası (4,50), 16-30 yaş arası (3,56), 31-50 yaş arası (3,78) ve 50 yaş ve üzeri (3,85) olduğu görülmektedir. Okul binalarının yaşı arttığında soruya verilen cevapların kararsızım seçeneğine yakın olduğu saptanmıştır.

3.10.5.10 Okulların Bulunduğu İlçeye Göre İstatistiksel Olarak Anlamlı Çıkan Sorular

Katılımcıların Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeğinin okulların bulunduğu ilçeye göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirtmek üzere “Mann-Whitney U” testi uygulanmış olup istatistikler tablosunda p değeri (anlamlılık değeri) 0,05’ten küçük çıkanlar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarını Değerlendirme Ölçeği ile Okulların Bulunduğu İlçe Arasında Anlamlı Farklılıklar Saptanan Sorular

	Okulun bulunduğu ilçe	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Okulda olası bir afet ve acil durumunda kullanılacak güvenli alanlar(sığınaklar) tespit edilmiştir.	Merkez	52	4,27	0,866	0,023
	Şiran	19	4,47	0,697	
	Torul	11	4,91	0,302	
	Kelkit	23	4,57	0,662	
	Kürtün	13	4,62	0,506	
	Köse	6	3,00	1,789	
Okulumuzda acil durumlara karşılık hazırlık çalışması yapılmaktadır.	Merkez	52	4,00	0,686	0,041
	Şiran	19	4,05	0,705	
	Torul	11	4,27	0,467	
	Kelkit	23	4,17	0,491	
	Kürtün	13	4,62	0,506	
	Köse	6	4,00	0,000	
Öğrenciler afet ve acil durum anında, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri bilmektedirler.	Merkez	52	3,81	0,864	0,021
	Şiran	19	4,53	0,612	
	Torul	11	4,09	0,539	
	Kelkit	23	4,09	0,288	
	Kürtün	13	3,92	0,760	
	Köse	6	4,00	0,894	

Tablo 17. (Devamı)

	Okulun bulunduğu ilçe	S	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p
Okul yöneticilerine ve personele Temel Afet Bilinci konusunda eğitim verilmektedir.	Merkez	52	3,94	0,850	0,002
	Şiran	19	4,05	0,524	
	Torul	11	4,09	0,701	
	Kelkit	23	3,96	0,706	
	Kürtün	13	3,23	1,013	
	Köse	6	3,00	0,000	
Okul yöneticilerine ve personele Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Silahlar konusunda eğitim verilmektedir.	Merkez	52	3,58	0,977	0,018
	Şiran	19	3,74	1,327	
	Torul	11	3,64	1,027	
	Kelkit	23	3,26	1,054	
	Kürtün	13	3,15	0,899	
	Köse	6	2,00	0,894	
Okulumuzda yılda en az iki kez yangın, deprem, ilk yardım ve arama kurtarma tatbikatı yapılmaktadır.	Merkez	52	4,27	0,819	0,006
	Şiran	19	4,74	0,452	
	Torul	11	4,45	0,522	
	Kelkit	23	4,39	0,783	
	Kürtün	13	4,54	0,660	
	Köse	6	3,33	0,516	
Okulumuzda yapılan tatbikatlara ilgili kurumlar katılmaktadır.	Merkez	52	3,52	1,163	0,003
	Şiran	19	4,37	1,116	
	Torul	11	3,73	1,421	
	Kelkit	23	3,96	0,706	
	Kürtün	13	3,08	1,320	
	Köse	6	2,67	1,366	

“Okulda olası bir afet ve acil durumunda kullanılacak güvenli alanlar(sığınaklar) tespit edilmiştir” sorusu için $p=0,023$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Merkez ilçesi (4,27), Şiran ilçesi (4,47), Torul ilçesi (4,91), Kelkit ilçesi (4,57), Kürtün ilçesi (4,62), Köse ilçesi ise (3,00) olduğu görülmektedir. bulunan sonuçlara bakıldığında Köse ilçesinde bulunan yöneticiler okullarında sığınak olması konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir.

“Okulumuzda acil durumlara karşılık hazırlık çalışması yapılmaktadır” sorusu için $p=0,041$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere

bakıldığında Merkez ilçesi (4,00), Şiran ilçesi (4,05), Torul ilçesi (4,27), Kelkit ilçesi (4,17), Kürtün ilçesi (4,62), Köse ilçesi ise (4,00) olduğu görülmektedir. Bulunan değerlere bakıldığında kürtün ilçesinde görev yapan yöneticiler diğer ilçelere göre daha iyi hazırlık yaptıkları ortaya çıkmaktadır.

“Öğrenciler afet ve acil durum anında, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri bilmektedirler” sorusu için $p=0,021$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Merkez ilçesi (3,81), Şiran ilçesi (4,53), Torul ilçesi (4,09), Kelkit ilçesi (4,09), Kürtün ilçesi (3,92), Köse ilçesi ise (4,00) olduğu görülmektedir. Değerlere bakıldığında Şiran ilçesinde görev yapan yöneticiler okullardaki öğrencilerin afet öncesi, sırası ve sonrasında neler yapılması gerektiğini diğer ilçelere göre daha yüksek çıktığı belirlenmiştir.

“Okul yöneticilerine ve personele Temel Afet Bilinci konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,002$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Merkez ilçesi (3,94), Şiran ilçesi (4,05), Torul ilçesi (4,09), Kelkit ilçesi (3,96), Kürtün ilçesi (3,23), Köse ilçesi ise (3,00) olduğu görülmektedir. Köse ilçesinde yönetici olanlar diğer ilçelere göre personelin temel afet bilinci konusunda eğitim alma konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir.

“Okul yöneticilerine ve personele Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Silahlar konusunda eğitim verilmektedir” sorusu için $p=0,018$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Merkez ilçesi (3,58), Şiran ilçesi (3,74), Torul ilçesi (3,64), Kelkit ilçesi (3,26), Kürtün ilçesi (3,15), Köse ilçesi ise (2,00) olduğu görülmektedir. Köse ilçesinde yönetici olanlar diğer ilçelerde görev yapan yöneticilere göre Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Silahlar konusunda eğitim verilmesi konusunda diğer ilçelere göre daha az olduğu görülmektedir.

“Okulumuzda yılda en az iki kez yangın, deprem, ilk yardım ve arama kurtarma tatbikatı yapılmaktadır” sorusu için $p=0,006$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında Merkez ilçesi (4,27), Şiran ilçesi (4,74), Torul ilçesi (4,45), Kelkit ilçesi (4,39), Kürtün ilçesi (4,54), Köse ilçesi ise (3,33) olduğu görülmektedir. Köse ilçesinde görev yapan yöneticiler diğer ilçelerde bulunan yöneticilere göre okullarda tatbikat yapıldığı konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir.

“Okulumuzda yapılan tatbikatlara ilgili kurumlar katılmaktadır” sorusu için $p=0,003$ olduğundan anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında

Merkez ilçesi (3,52), Şiran ilçesi (4,37), Torul ilçesi (3,73), Kelkit ilçesi (3,96), Kürtün ilçesi (3,08), Köse ilçesi ise (2,67) olduğu görülmektedir. Köse ilçesindeki yöneticiler yapılan tatbikatlara ilgili kurumların katılmadıklarını düşünmektedirler.

3.10.5.11 Alt Grupların Friedman Testi Sonuçları

Eğitim kurumları idarecilerinin yeterlilikleri açısından alt faktörler arasında istatistiksel anlamlı olup olmadığına K Related test uygulanarak bakıldı. Aritmetik ortalamaları alınan alt faktörlerin arasında istatistiksel anlamlı olduğu görülmüştür. ($p < 0,05$). En çok yeterliliğe sahip olan faktöre bakıldığında, planlama daha sonra tatbikat gelmektedir.

Tablo 18. Eğitim Kurumları İdarecilerinin Yeterlilikleri Alt Faktörleri Test Statistics (a)

N	124
Chi-Square	162,097
Df	5
Asymp. Sig.	0,001

Tablo 19. Eğitim Kurumları İdarecilerinin Yeterlilikleri Alt Faktörleri Friedman test

	Mean Rank
Liderlik	3,92
Planlama	4,57
Acil çıkış	2,92
Hazırlık	2,17
Eğitim	3,01
Tatbikat	4,41

Alt grupların sıralamalarına bakıldığında sırasıyla Planlama (4,57), Tatbikat (4,41), Liderlik (3,92), Eğitim (3,01), Acil Çıkış (2,92) ve Hazırlık (2,17) olduğu görülmektedir.

3.10.5.12 Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarının Değerlendirme Ölçeği ile Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon

Korelasyon testi, iki veri dizisi arasındaki ilişkinin miktarını ve yönünü gösteren istatistiksel bir işlemdir ve bu işlemin sonunda, korelasyon katsayısı olarak adlandırılan ve -1 ile +1 arasında değer alan bir sonuç elde edilir. Bu sonuçlarda r ile gösterilir ($-1 \leq r \leq +1$). Korelasyon katsayısı ne kadar ± 1 'e yakın olursa, aradaki ilişki o kadar fazla ya da güçlü demektir. Korelasyon katsayısının işareti ise ilişkinin yönünü gösterir. Pozitif (+) ilişki, değişimin yönünün aynı olduğu anlamına gelir, yani aralarında ilişki sorgulanan değişkenlerden biri artıyorsa diğeri de artıyor demektir. Negatif (-) ilişki ise, değişkenlerden birisi artarken diğeri azaldığını gösterir. Korelasyon katsayısının ± 1 olması mükemmel ilişki demektir ve tüm veri çiftlerinde artma ya da azalma eğilimi olduğu anlamına gelir. Korelasyon katsayısının sıfır olması ise değişkenler arasında hiç ilişkinin olmadığını gösterir (Can, 2014: 347).

Tablo 20. Ölçek ile Alt Boyutlar Arasındaki Korelasyon

	Toplam	Liderlik	Planlama	Acil çıkış	Hazırlık	Eğitim	Tatbikat
Toplam	—						
Liderlik	0,749	—					
Planlama	0,882	0,626	—				
Acil çıkış	0,513	0,199	0,367	—			
Hazırlık	0,759	0,485	0,538	0,393	—		
Eğitim	0,718	0,510	0,488	0,176	0,457	—	
Tatbikat	0,744	0,429	0,613	0,388	0,465	0,568	—

Afet ve Acil Durumlara Yönelik Kriz Hazırlıklarının Değerlendirme ölçeği ile Liderlik ($r=0,749$; $p<0,01$), Planlama ($r=0,882$; $p<0,01$), Acil çıkış ($r=0,513$; $p<0,01$), Hazırlık ($r=0,759$; $p<0,01$), Eğitim ($r=0,718$; $p<0,01$) ve Tatbikat ($r=0,744$; $p<0,01$) boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Liderlik boyutu ile Planlama ($r=0,626$; $p<0,01$), Acil çıkış ($r=0,199$; $p<0,01$), Hazırlık ($r=0,485$; $p<0,01$), Eğitim ($r=0,510$; $p<0,01$) ve Tatbikat ($r=0,429$; $p<0,01$) boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Planlama boyutu ile Acil çıkış ($r=0,367$; $p<0,01$), Hazırlık ($r=0,538$; $p<0,01$), Eğitim ($r=0,488$; $p<0,01$) ve Tatbikat ($r=0,613$; $p<0,01$) boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Acil çıkış boyutu ile

Hazırlık ($r=0,393$; $p<0,01$), Eğitim ($r=0,176$; $p<0,01$) ve Tatbikat ($r=0,388$; $p<0,01$) boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Hazırlık boyutu ile Eğitim ($r=0,457$; $p<0,01$) ve Tatbikat ($r=0,465$; $p<0,01$) boyutları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Eğitim boyutu ile Tatbikat ($r=0,568$; $p<0,01$) boyutu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

3.11 Tartışma

Kökçü'nün 2010 yılındaki ortaöğretim kurumlarının afet ve acil durum hazırlıklarının değerlendirmek adına yürüttüğü tezinde çalışanların %24'ü acil durumlarda öğrencilerin 72 saat barınması için sığınakların çok az hazırlıklı olduğunu, %20,4'ü ise az hazırlıklı olduğunu saptanmıştır. Çalışmamızda ise yöneticilerin görüşleri dikkate alınarak bir afet ve acil durumda öğrencilerin 72 saat barınması için ihtiyaç duyulan sığınakların olup olmadığı konusunda %32,3'ünün kararsız oldukları, %41,1'i ise okullarındaki sığınak hazırlığının olmadığını belirtmişlerdir.

Ronquillo (2020) yılında öğretmenler üzerinde yaptığı çalışmada öğrencileri standart prosedürler, yangın ve deprem gibi kriz durumlarında yapılması ve yapılmaması gerekenler konusunda bilgilendirme konusunda kararsız olduklarını ($X=3,29$) belirtmişlerdir. Çalışmamızda ise öğrencilerin afet ve acil durumlarda yapılması gereken uygulamaların bilinilirliği konusunda yönetici görüşleri öğrencilerin bu konularda bilgi sahibi ($X=4,02$) olduğunu belirtmişlerdir.

Altun ve akbabanın 2005 yılında Elazığ'da yaptığı çalışmasında okul müdürlerinin okulların hazırlık faaliyetlerinden tatbikatlar konusunda yetersiz olduklarını belirtmiştir. Kökçü'nün 2010 yılındaki ortaöğretim kurumlarının afet ve acil durum hazırlıklarının değerlendirmek adına yürüttüğü tezinde kurumsal hazırlık alt grup faaliyetlerinden tatbikatlar konusunda okullarımız genelinde yetersiz olduğu görülmektedir. Çalışmamızda ise eğitim kurumlarında okul yöneticileri tarafından Okulların afet ve acil durumlara karşı hazırlık çalışmalarının ve acil çıkış konusundaki çalışmaların yetersiz oldukları fakat tatbikat açısından yeterli konumda olduğu belirlenmiştir. Kano ve Bourque (2007) tarafından Kaliforniya'daki devlet okullarında yapılan araştırmasında, çalışmamıza paralel olarak okul yöneticilerinin en çok tatbikat açısından hazır oldukları belirlenmiştir.

Shah ve arkadaşlarının (2020) Pakistan’da öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada ankete katılan öğrencilerin %36’sı okullarında acil durumlar için tatbikat yaptıklarını belirtmişlerdir. Çalışmamızda ise okul yöneticilerin %94,4’ü okullarda hazırlanan planların yılda en az bir kez tatbikat yapılarak uygulandığını belirtmişlerdir.

Kökcü’nün 2010 yılında yaptığı tez çalışmasında okulda yapısal olmayan tehlikeleri azaltmaya yönelik sabitleme çalışmaları açısından bakıldığında araştırmaya katılanların %26,9 unun emin olmadıklarını %35 inin ise böyle bir çalışma yapılmadığı saptandı. Çalışmamızda ise okullarda yapısal olmayan tehlikelerin azaltmaya yönelik sabitleme çalışmaları değerlendirildiğinde yöneticilerin %8,9 unun böyle bir çalışma olup olmadığı konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir. Öcal (2007) tarafından yapılan Kırıkkale’deki ilköğretim çalışanları ile yapılan araştırmada, ilköğretim okullarında yapısal olmayan zararların azaltılmasına ilişkin sabitleme çalışmaları yetersiz (%63) bulunmuştur.

Mamon ve arkadaşlarının (2017) öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada afet risk azaltma faaliyetleri kapsamında yürütülen çalışmalar hakkında uzmanlar tarafından yeterli bilgi alma konusunda öğrencilerin %34,16’sı uzmanlar tarafından gerekli bilgi verilmediğini belirtmişlerdir. Çalışmamızda kapsamında ise yöneticilere öğrencilerin bir afet ve acil durumda ne yapması gerektiğini bilip bilmediği sorulduğunda yöneticilerin %21,8’i öğrencilerin bu konuda bilgisi olup olmadığı konusunda kararsız olduğunu belirtmişlerdir.

Kano ve Bourque (2007) tarafından Kaliforniya’daki devlet okullarında yapılan araştırmasında, çoğu okulda acil durum ve tahliye planına sahip olduğunu, ancak bu okulların özel ihtiyaçlı çocukların bakımını planlamadıklarını ortaya çıkarmıştır. Çalışmamızda ise okul bünyesinde oluşturulan acil durum planında özel gereksinimleri olan öğrenciler plana dahil edildiği konusunda yapılan değerlendirmede okul yöneticilerinin %69,3’ü özel gereksinimi olan öğrencilerin plana dahil edildiği görülmektedir.

Kökcü’nün 2010 yılında yaptığı tez çalışmasında okul personelinin afet planı doğrultusunda rollerini ve sorumluluklarının açısından değerlendirildiğinde %14,2 plandaki görevlerinin çok az farkında olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda ise okulun afet ve acil planı çerçevesinde oluşturulan ekiplerin ve bu ekipleri görev alacak personelin %15,3 ünün planındaki görevleri konusunda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Öcal

(2007) yöneticiler ile yaptığı çalışmasında, okul personelinin afet durumlarındaki görev ve sorumluluklarının yeterince farkında olmadıklarını saptamıştır. Kırıkkale'deki ilköğretim çalışanları ile yapılan araştırmada çalışanların %35,2'sinin afet planındaki görev ve sorumluluklarının farkında oldukları, %31,5'inin olmadıkları ve %33,3'ünün ise emin olmadıkları saptanmıştır.

Graham ve ark. (2006) Arkansas'ta yaptıkları bir araştırmada; %95'ten fazla okulun tahliye planı, %80'den fazlasının silahlı saldırı, bombalama ya da biyolojik saldırılara karşı afet planı olmasına rağmen, %22'sinin özel sağlık ihtiyaçları olan öğrenciler için afet planları olmadığını belirlemişlerdir.

Araştırmamızda, yöneticilerin %92,7'si okullarda yapılan kriz müdahale planının tüm tehlikeleri içerdiğini belirtmişlerdir. Kastolani ve Mainaki (2018) tarafından yapılan araştırmaya göre, araştırmamızda çıkan verilere paralel okulların %99,6'sının birçok tehlikelere karşı afet planlarına sahip oldukları belirtilmiştir. Kökcü'nün 2010 yılında yaptığı tez çalışmasında ise çalışanların %50'si okulun acil durum planında tüm tehlikelere yönelik afet ve acil durum müdahale çalışmalarını içerdiğini belirtmişlerdir.

Çalışmamızda araştırmaya katılan yöneticilerin %94,4'ü okullarda hazırlanan planlarının düzenli olarak yılda 1 kez tatbikatlar ile denendiği bildirilmiştir. Graham ve ark. (2006) tarafından Arkansas'da yapılan araştırmaya göre ise okulların çoğunun okul planlarını tatbikatlarla denemedikleri belirlenmiştir. Kano ve Bourque (2007) tarafından Kaliforniya'da yapılan araştırmaya göre, çoğu okulun acil yardım ve tahliye planı olmasına rağmen, büyük bir kısmının düzenli olarak bu tatbikatları uygulamadıkları saptanmıştır.

Çalışmamızda okullarda afet ve acil durumlara hazırlık ve müdahale aşamalarında ihtiyaç duyulan mali destek açısından değerlendirildiğinde yöneticilerin %46,8' i bir bütçeye yer verildiğini söylemişlerdir. Kökcü'nün 2010 yılında yaptığı tez çalışmasında, çalışmaya katılan yöneticilerin yaklaşık üçte biri afet planında bütçeye yer verildiğini bildirmiştir. Afyouni'nin (2007) araştırmasında da okulların afet planında bütçeye yer verildiği ve okul bütçesinden bu amaçla ayrılan payın %5'ten daha az olduğu belirtilmiştir. Kano ve Bourque (2008) çalışmalarında, acil durum bütçesine sahip olan okulların diğer okullara göre afetlere karşı daha fazla hazır olduklarını belirlenmiştir. Bu çalışma, okulların afetler karşısında hazırlıklarını gerçekleştirebilmek için bütçe temini ve bütçenin sürekli kılınması olduğunu ortaya koymaktadır.

Delibalta (2005) Ankara Keçiören ilçesindeki okullarda yapmış olduğu çalışmada, okulların yüzde 59`unda yangın merdiveninin olmadığı, yangın merdiveni olan okulların yüzde 54`ünde ise merdivenlerin kullanılabilir durumda olmadığı saptanmıştır. Okulların %89`unda ise yangın söndürme malzemesinin bulunduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda ise araştırmaya katılan yöneticilerin %8,9`u okullarda yangın merdiveninin olmadığını belirtmişlerdir.

Tursilowati (2020) yaptığı çalışmada öğrencilerin çoğunluğu (%79,1) tsunami konusunda iyi bilgiye sahip olduklarını, bu da bilgi ne kadar iyi olursa hazırlıklı olmanın o kadar iyi olacağı anlamına gelir. Araştırmamızda, okulların afet ve acil durumlara hazırlık konusu ile ilgili ve yetkili kurumlarla yeterli koordinasyon sağlamadığı saptanmıştır. Okulların diğer kurumlarla etkileşim halinde olmalarına rağmen, afetlerle mücadele konusunda çevreleriyle bağları çok azdır. Bu durum olası acil durumlara müdahalede eğitim kurumları yöneticilerinin zorluklar yaşamasına neden olacaktır. Kano ve ark. (2007) tarafından Los Angeles ve Kaliforniya araştırma sonuçları çalışmamızla paralellik göstermektedir. Bilgi, hazırlıklı olmanın anahtarı olan ana faktördür. Sahip oldukları bilgi, genellikle felaketleri tahmin etmeye hazırlıklı olma tutumlarını ve farkındalığını etkileyebilir.

Kökçü 2010 yılındaki ortaöğretim kurumlarının afet ve acil durum hazırlıklarını değerlendirmek adına yürüttüğü tez çalışmasında, çalışanlardan acil durum hazırlığı konusunda okullarıyla iş birliği yapan yerel örgütler ya da kurumları belirtmeleri istendi. Bu konuda çalışanların üçte biri tarafından okullarında çeşitli kurumlarla koordinasyon sağlandığı, en çok %47,6 Milli Eğitim Müdürlüğü, %44,5 itfaiye, %42,8 Sivil Savunma Müdürlüğü, %40,4 Sağlık Kurumları ve %40 ise Emniyet Birimleri olduğu görülmüştür. Çalışmamızda ise yöneticiler tarafından afet ve acil durumlara karşı hazırlık çalışmalarında tatbikata katılan kuruluşlar açısından değerlendirildiğinde %51,6'sı İtfaiye, %25'i AFAD, %22,6'sı Sağlık birimleri, %6,5'i Emniyet birimleri ile tatbikatların yapıldığını belirtmiştir.

Çalışmamızda acil durumlarda Haberleşme konusundaki hazırlıkları değerlendirildiğinde, yöneticilerin %16,9'u okullarda acil durumlarda haberleşmek için anons sisteminin olmadığını, %16,9'u da anons sisteminin olup olmadığı konusunda kararsız olduğu belirlenmiştir. Öcal'ın (2007) Kırıkkale'de yaptığı çalışmada, ilköğretim okullarında, çeşitli iletişim araçlarına gereksinim olduğu halde, okulların çoğunda

(%51,9) haberleşme sisteminin olmadığı belirlenmiştir. Kano ve ark. (2007) tarafından Los Angeles'teki okullarda yapılan araştırmada, tüm çalışanlar tarafından acil durum esnasında haberleşmeyi sağlamak için okullarında zil ve telsiz kullanıldığı belirtilmiştir. Olympia ve ark (2005) tarafından Birleşmiş Milletlerde okulların hazırlığını incelemek amacıyla yapılan araştırmada, iletişim sisteminden okulların %68'inin yoksun olduğu belirlenmiştir.

Dwiningrum (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre, afet deneyimine sahip olan ve önceden acil durum hazırlık kursuna katılan kişiler ile afeti deneyimleyenler arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada afetin yakın bir zamanda olacağı düşüncesinin acil durum hazırlık kurslarına ilgiyi arttırdığı, aynı zamanda kişinin yeteneklerine olan güvenme hissini de olumlu yönde etkilediği bildirilmiştir. Çalışmamızda ise yöneticilerin kriz yönetimi hizmet içi eğitimine katılım oranı ne kadar fazla ise okullarda bulunan personele teme afet bilinci, kriz yönetimi, tahliye eğitimler verilmesi konusunda anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Eğitime katılan kişilerde afetler ile ilgili bir farkındalık olduğu ve bu sayede okulda bulunan personele eğitim verilmesi konusunda öncülük ettiği görülmektedir.

Wang'ın (2016) Tayvan'da yaptığı çalışmasında okulların %54,3'ünde tahliye yollarının belirlendiğini belirtmiştir. Çalışmamızda ise kriz müdahale planında birincil ve ikincil tahliye yolları açısından değerlendirildiğinde yöneticilerin %48,4'ü kesinlikle katıldıklarını, %39,5'i ise katıldıklarını bildirmişlerdir.

Burling ve Hyle (1997) yaptığı çalışmalarında, Birleşmiş Milletlerdeki farklı bölgelerdeki okulların afet hazırlık planlarını incelemiş ve çoğu okulun tehlikelere yönelik farklı afet planlarına sahip olduğunu ve özellikle beklenmedik afetleri yasayan bölgelerde bulunan okulların mevsimsel afet yasayan bölgelerde bulunan okullardan daha kapsamlı afet hazırlık planına sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Olympia ve ark. (2005) tarafından Birleşmiş Milletlerdeki okulların hazırlığını incelemek amacıyla yapılan araştırmada, 573 okulun 418'inde afet planlarının yapıldığı saptanmıştır. Çalışmamızda ise ulaşılan okulların tamamında afet ve acil durumlara ilişki planların yapıldığı fakat 2 okuldaki yöneticiler okullarında afet ve acil durumlara yönelik planların yapılıp yapılmadığı konusunda kararsız oldukları belirlenmiştir. Öcal (2007) tarafından yapılan Kırıkkale'deki ilköğretim okullarında deprem hazırlıkları konulu araştırmaya göre; okulların %74,1'inin afetle mücadele planı olduğu tespit edilmiştir.

Shamfombabi (1999) yaptığı çalışmada okullarda kriz yönetim planı ve kriz müdahale ekibinin oluşturmada en önemli kriter, daha önce yaşanan krizlere hazırlıksız yakalanmaları ve çok sayıda can kayıplarının yaşanması olmuştur.

Adıgüzel'in 2007 yılında İstanbul'da ilköğretim okul müdürlerinin deprem ile ilgili kriz yönetimine ilişkin yeterlilikleri ile ilgili yaptığı çalışmada yöneticilerin koordinasyon yeterliliklerine ilişkin bulgularda yöneticilerin verdikleri cevaplarda okul müdürlerinin koordinasyon yeterliklerini genel olarak "Tamamen Katılıyorum" ($x=4,37$) düzeyinde algıladıkları görülmektedir. En yüksek değerlerinden biri olan Okulumuzdaki personel, deprem öncesi deprem sonrasında görevlerinin neler olduğuna ilişkin bilgilendirilmektedir ($X=4,27$) olduğu görülmektedir. Çalışmamızda Adıgüzel'in sonuçlarına paralel olarak okul yöneticilerinin planlama alt faktörüne ilişkin bulgularında yüksek değerlerden biri olan Okulumuzdaki personel, deprem öncesi deprem sonrasında görevlerinin neler olduğuna ilişkin bilgilendirilmektedir ($X=4,32$) olarak bulunmuştur.

Kökçü 2010 yılındaki ortaöğretim kurumlarının afet ve acil durum hazırlıklarını değerlendirmek adına yürüttüğü tez çalışmasında, Acil durum planlarının bölge düzeyinde yapılması ve bir kopyasının yerel yönetimlere gönderilmesi gerektiğini belirtmiş ve yaptığı araştırmada çalışanların yarısından daha azı okul acil durum planının bir kopyasının yerel yönetimlerde olduğunu belirtmiştir. Çalışmamızda ise buluna sonuçlara göre okul yöneticilerinin 30'su (24,2) planların yerel yönetimde olup olması konusunda kararsız olduğu ve 7'si (5,6) ise yapılan planların kopyasının yerel yönetimde olmadığını belirtmişleridir.

Kökçü 2010 yılındaki çalışmasında katılımcıların yaklaşık üçte biri tarafından okul planlarının yerel acil durum birimleriyle ortaklaşa yapıldığı belirtilirken, Ashby'nin (2007) araştırmasında okulların yarısından çoğunun paydaşlarla afet planları konusunda iş birliği yaptığı belirtilmiştir. Graham ve ark. (2006) tarafından Arkansas Bölgesinde yapılan araştırmada, okulların buldukları bölgedeki polis, yangın teşkilatı ve hastane çalışanlarıyla iş birliğinin sağlandığı belirtilmektedir. Çalışmamızda ise okulların acil durum planları oluştururken yöneticilerin %32,3'ü itfaiye ekiplerinden, %12,9'u emniyet birimlerinden, %12,9'u Afad ekiplerinden yardım aldığı belirlenmiştir.

Çalışmamızda eğitim kurumlarında hazırlık çalışması kapsamında genel tedbirler açısından değerlendirildiğinde araştırmaya katılan yöneticilerin %87,1'i öğrenciler için aydınlatma ve alarm düğmeleri yeterli mesafede olduğunu bildirmişlerdir. Kökçü (2010)

tarafından hazırlanan çalışmada çalışmamıza paralel olarak çalışmaya katılanların 74,8'i alarm ve aydınlatma düğmelerinin yeterli mesafede olduğunu söylemişlerdir.

Özsezer (2014) liselerde kriz yönetimine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerine ilişkin yaptığı tez çalışmasında, öğretmenlerin görüşüne göre yöneticilerin kriz öncesinde yeterli oldukları becerileri arasında kriz ortaya çıkmadan önce gelen sinyalleri algılayabildikleri ($X=3,56$) görülmektedir. Çalışmamızda ise Özsezer 'in sonucuna paralel olarak yöneticilerin yeterli oldukları becerileri arasında kriz durumundan önce gelen sinyalleri algılaya bildikleri ($X=4,09$) olduğu görülmektedir. Diğer yandan Özsezer (2014) yaptığı tez çalışması da yöneticilerin diğer bir yeterliliği ise kriz olmadan önce her durumu dikkatle incelemek ($X=3,52$) olduğu görülmüştür. Çalışmamızda ise yöneticilerin her durumu dikkatle incelemek ($X=4,22$) açısından yeterliliği Özsezer 'in çalışmasına oranla daha yüksek bulunmuştur. Ulutaş (2010) ve Maya (2014) çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

Özsezer (2014) liselerde kriz yönetimine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerine ilişkin yaptığı tez çalışmasında, öğretmenlerin görüşlerine göre yöneticilerin kriz anı dönem alt boyutunda en yetersiz oldukları becerinin "Tüm çalışanları kapsayacak kriz yönetimi hakkında eğitimler düzenlemek ($X=2,79$)" olduğu görülmektedir. Çalışmamızda ise yöneticilerin liderlik alt boyutunda en yetersiz oldukları becerinin "Kriz yaşanmadan önce kriz senaryoları oluşturmak ($X=3,79$)" olduğu bulunmuştur. Maya (2014) çalışmasında ise yöneticilerinin Kriz Dönemi Alt Boyutunda en yetersiz oldukları becerinin "Tüm çalışanları kapsayacak kriz yönetimi hakkında eğitimler düzenlemek ($X=2,64$)" olduğu görülmektedir.

Adıgüzel'in 2007 yılında İstanbul'da ilköğretim okul müdürlerinin deprem ile ilgili kriz yönetimine ilişkin yeterlilikleri ile ilgili yaptığı çalışmada yöneticilerin örgütlenme yeterliliklerine ilişkin bulgularda en yüksek değerlerinden biri olan okullarda kriz yönetimi konusunda eğitilmiş kriz yönetim ekibi bulunması ($X=3,59$) olduğu görülmektedir. Çalışmamızda Adıgüzel'in sonuçlarına paralel olarak okul yöneticilerinin planlama alt faktörüne ilişkin bulgularında yüksek değerlerden biri olan eğitim kurumlarında kriz yönetimi konusunda eğitilmiş kriz yönetim ekibi bulunması ($X=3,79$) olarak bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile eğitim kurumları idarecilerinin herhangi bir afet ve acil durumda oluşabilecek kriz durumlarında yeterliliklerini, problem çözme becerilerini, oluşacak olayların üstesinden gelme becerilerini ve okulda bulunan tüm grupları kriz durumlarına ne kadar hazır hale getirebildiği, okulda afetler konusunda bir farkındalık geliştirerek okullarda bulunan öğrencileri afetlere karşı dirençli duruma getirebildiği araştırılmıştır.

Çalışma, uzman tavsiyelerine dayanarak kriz durumlarına hazırlık planlarının yeterliliğini araştırmak için tasarlanmıştır. Çalışma, yönetici deneyimini ve okullarda kriz hazırlığı üzerindeki olası etkileri ele almaktadır. Bu çalışma aynı zamanda okul yöneticileri ile acil müdahale ekipleri arasında kriz durumuna hazırlanırken ortaya çıkan iş birliğini araştırmak için tasarlanmıştır. Yönetici deneyimi ve kriz hazırlığına dayalı yönetici grupları arasında gerçekten bir fark olduğunu da ortaya koymaktadır.

Gümüşhane ilindeki eğitim kurumlarında afet ve acil durumlara yönelik kriz anında yöneticilerin yeterliliklerini değerlendirmek amacı ile yapılan bu araştırmada; aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Yöneticilerin kriz anında afet ve acil durumlara yönelik yeterliliklerinin değerlendirmesinden elde edilen sonuçlar, eğitim kurumlarında bulunan idari personelin kriz yönetimi hakkında bilgi düzeylerinin “çok yüksek” olmadığı görülmüştür.

Yapılan testin sonuçlarına göre okul yöneticilerinin bireysel özellikleri bakımından karşılaştırıldığında, yöneticilerin yaşı, meslekî kıdemi ve görev yapılan okul türüne göre farklılaştığı belirlenmiştir. Yaş ve meslekî kıdem arttıkça kriz yönetimi yeterliliklerinin de arttığı belirlenmiştir. Okul yöneticilerinin kriz yönetimi konusundaki bilgi düzeylerinin onların deneyimlerinden etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Artan yöneticilik kıdeminin krizleri algılama sürecinde krize neden olan faktörleri algılama açısından etkili olduğu belirlenmiştir. Bu sayede önceden senaryolar üretebilir ve bu senaryolara karşı planlama ve önleme çalışmaları yapılabilir.

Yöneticiler okullarda yapılan tatbikatlara katılan kişi ve kurumları değerlendirdiğinde yapılan tatbikatlara %51,6 oranında itfaiye ekipleri, %6,5 oranında polis ekipleri, %25 oranında Afad ekipleri katıldığını belirtmektedirler. On yıldan fazla

deneyime sahip yöneticiler, itfaiye personelinin okulun kriz hazırlık planının hazırlanmasında görüştüğünü belirtmişlerdir. Genel olarak, daha fazla deneyime sahip yöneticiler, krize hazırlık konusunda önerilen uygulamalara güçlü bir şekilde katılma eğiliminde oldukları görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki yöneticileri liderlik stratejileri, okulların, “Afet ve Acil Durum Planı”, “Kurumsal Hazırlık”, “Tatbikat” ve “Eğitim” düzeylerine ilişkin puanları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Gümüşhane’de bulunan eğitim kurumlarının afet ve acil durumlara karşı yeterince yeterli ve hazırlıklı olmadıkları belirlenmiştir. Okullarda afet/acil durumlara yönelik;

- Okullarda bulunan personelin hazırlık çalışmalarına aktif olarak katılmadıkları,
- Kurumlar arası (itfaiye, polis, Afad, sağlık birimleri vb.) koordinasyon ve iş birliğinin yetersiz olduğu,
- Hazırlıklar için önemli olan tatbikatların düzenli olarak yapılmadığı ve gerekli önemin verilmediği,
- Özellikle personelin eğitimi ve okulun acil çıkış konusunda yetersiz olduklarını,
- Okulların çoğunda acil haberleşme sisteminin olmadığı,
- Yapısal olmayan tehlikeleri azaltmaya yönelik tedbirlerin yeterince alınmadığı,
- Eğitim kurumlarında afet öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gereken planlar uygulamalar ve hazırlık çalışmaları için görev alacak kısmı ya da tam zamanlı bir çalışanın olmadığı belirlenmiştir.

Kriz yönetimi konusu ile ilgili hizmet içi eğitim programına katılan okul yöneticilerinin kriz yönetimi sürecinde daha etkin olduğu görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bulgular, eğitim programlarına katılım sağlayan yöneticilerin kriz yönetimi konusunda okulda bulunan diğer personellerinde bilgilendirilmesinde öncü oldukları belirlenmiştir.

Araştırma bulguları ilk yardım, yangın ve doğal afetlerle mücadele konusunda hizmet içi eğitim programına katılan yöneticilerin okullarda tatbikat yapılmasına öncülük ettiği ve tatbikatların amacına uygun olarak yapıldığını göstermiştir.

Okullarda afet ve acil durumlara yönelik değerlendirme yapıldığında, okullarda yapılan hazırlık çalışmalarına tüm personelin aktif olarak katılmadığı, kurumlar arası iletişimin ve koordinasyon eksikliğinden okul bünyesinde yapılan planlar ne derece iyi planlandığını ve yapılan tatbikatlara gerekli kurumların katılmadığı, bunun yanında okul

yöneticilerinin kriz durumlarına hazırlık konusunda kurumlardan fikir alma konusunda eksik olduğu, okullarda bulunan öğrencilerin bir kriz durumunda ne yapılması gerektiğini tam olarak bilmediklerini ortaya koymaktadır.

Okullarda hazırlık çalışması açısından bakıldığında yapılan tatbikatlar düzenli olarak yapılmadığı ve okullarda yapısal olmayan tehlikeleri azaltma konusunda gerekli önemin verilmediği belirlenmiştir. Kırsal kesimde bulunan okulların çoğunda yangın alarm sisteminin olmadığı, yangın merdivenlerinin okulun kapasitesine göre olmadığı, acil çıkış kapılarının güvenli alana ulaşmadığı görülmektedir. Okulların afet ve acil durumlar için hazırlık çalışmalarında ihtiyaç duyulan mali desteğin yeterli olmadığı belirlenmiştir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler ileri sürülmüştür:

Yöneticilerin kriz yönetimi konusundaki çalışmalarının başarı ile sonuçlanması için eğitim kurumlarında oluşabilecek krizler tanımalı ve yöneticilerin risk ve kriz yönetimi sürecine etkin bir şekilde yürütebilmesi için gerekli olan hizmet içi eğitim çalışmalarına önem verilmelidir.

Eğitim kurumlarında yapılan hazırlıkların gerekli kurumlar tarafından değerlendirilmeli, kâğıt üzerinde yapılan planlar tatbikatlar yapılarak uygulanır duruma getirilmeli ve dinamik bir şekilde güncellenmelidir. Kapsamlı kriz hazırlık planları yerinde olmalı, uygulanmalı, gözden geçirilmeli ve etkili kalması için değiştirilmelidir.

Eğitim kurumlarında hazırlık kapsamında yapılan planlar okul personeli planlara dahil edilmeli, oluşturulan ekiplere ilave edilmeli ve planda yer alan görevlilere görevleri anlatılmalı mümkünse ilgi alanlarına göre ekiplere yerleştirilmeli veya gerekli eğitimlerin almasında öncülük edilmelidir.

Eğitim kurumları idarecilerine Krize hazırlık eğitimleri verilmelidir. Bu eğitimler yöneticilerin deneyim sürecini hızlandırabilir ve daha az deneyimli yöneticilere okul ortamlarını güvende tutmak için ihtiyaç duydukları araçları bu sayede sağlana bilir. Yöneticilerin okullarını güvende tutmak, gerekli eğitimi aldıklarını doğrulamak için bir sertifikasyon süreci uygulanabilir.

Okullarda afet/acil durumlara yönelik yapılacak hazırlıklar konusunda kurumlar arası (itfaiye, polis, Afad ve sağlık birimleri vb.) koordinasyon ve iş birliği sağlanmalıdır.

Eğitim kurumlarının afetlere hazırlığı ile okulların bulunduğu yerleşim birimi arasındaki ilişki, bir kez daha ülkemizdeki köy, kasaba ve şehir arasındaki gelişmişlik düzeyini ortaya koymuştur. Bu farklılık ortadan kaldırılmalı, hiç olmazsa asgari düzeylere indirgenmelidir.

Oluşabilecek krizlerin üstesinden gelmek için yapılan stratejiler arasında, bilgilendirme çalışmalarına da yer verilmelidir. Okulda bulunan bireylerin olası bir kriz durumlarına karşı psikolojik olarak hazır olması gerekmektedir.

Okullarımız deprem ve diğer afetlerin neden olduğu tehlikelerin tehdidi altındadır. Bunun için eğitim kurumlarında afet yönetim ekibi ve çalışmalarının hedefi ilk iş olarak herhangi bir afet veya acil durumda okullarımız ve onlara bağlı birimlerde; can güvenliğini sağlamak, tesisi, ekipmanı, kayıtları ve evrakları korumak, eğitimin aksamaması ve sürekliliği için gerekli önlemleri almak olmalıdır. Bunun için görevli tüm idari personelden, gönüllülere, öğretmen ve öğrencilere kadar geniş ve değişik kesimlerden temsilcilerin katılımıyla "Afet Kurulu" doğru bir şekilde oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adamson, A. D., & Peacock, G. G. (2007). Crisis response in the public schools: A survey of school psychologists' experiences and perceptions. *Psychology in the Schools*, 44(8), 749-764.
- Adıgüzel, S.(2007). İlköğretim Okul Müdürlerinin Deprem ile İlgili Kriz Yönetimine İlişkin Yeterlikleri. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Adikaram, K. K. N. B., & Nawarathna, C. M. (2018). Business sector preparedness in disaster management:: case study with businesses in Southern Sri Lanka in both aspects of natural and technological disasters. *Procedia engineering*, 212, 918-920.
- Afyouni, H. A. (2007). Perceptions of United States East Coast Higher Education Leaders on Natural Disaster Recovery (Doctoral dissertation, Johnson & Wales University).
- Akbaba- Altun, S. (2005). Turkish school principals' earthquake experiences and reactions. *International Journal of Educational Management*.
- Aksoy, H. H., & Aksoy, N. (2003). Okullarda krize müdahale planlaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1), 37-49.
- Alağaçalı, S. (2006). Kriz ve Afet Yönetimi: Türkiye Örneği (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Alexander, D. E. (2000). *Confronting catastrophe: new perspectives on natural disasters*. Terra and Oxford University Press.
- Alexander, D. (2005). Towards the development of a standard in emergency planning. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*.
- Allen, M., Burt, K., Bryan, E., Carter, D., Orsi, R., & Durkan, L. (2002). School counselors' preparation for and participation in crisis intervention. *Professional School Counseling*, 6(2), 96-102.

- Ashby, C. M. (2007). Emergency Management: Status of School Districts' Planning and Preparedness. Testimony before the Committee on Homeland Security, House of Representatives. GAO-07-821T. Government Accountability Office.
- Balcı, A. T. D., & Çelik, K. Y. Eğitimde acil durum yönetimi model önerisi ve uygulanabilirliği araştırması (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı).
- Brickman, H. K., Jones, S. E., & Groom, S. E. (2004). Evolving school-crisis management since 9/11. *The Education Digest*, 69(9), 29.
- Brock, S. E., Lazarus Jr, P. J., & Jimerson, S. R. (2002). Best Practices in School Crisis Prevention and Intervention. National Association of School Psychologists, 4340 East West Highway, Suite 402, Bethesda, MD 20814.
- Brock, S. E., Sandoval, J., & Lewis, S. (2001). Preparing for crises in the schools: A manual for building school crisis response teams. John Wiley & Sons Inc.
- Burling, W. K., & Hyle, A. E. (1997). Disaster preparedness planning: policy and leadership issues. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*.
- Can Abdullah. (2014). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. Pegem Akademi, Ankara.
- Can H., Azizoğlu, Ö.A., Aydın, E.M. (2011). Organizasyon ve Yönetim. Ankara: Siyasal Kitabevi. 8.Baskı
- Christensen, L. K. (2002). Crisis management plan characteristics in elementary schools as perceived by Nebraska public school principals.
- Cornell, D. G., & Sheras, P. L. (1998). Common errors in school crisis response: Learning from our mistakes. *Psychology in the Schools*, 35(3), 297-307.
- Cowan, K. C., & Rossen, E. (2013). Responding to the unthinkable: School crisis response and recovery. *Phi Delta Kappan*, 95(4), 8-12.
- Crichton, D. (1999). The risk triangle. *Natural disaster management*, 102(3).
- Curtin, T. (2004). *Managing a crisis: A practical guide*. Springer.
- Çakır, B. (2007). Afet ve Acil Durum Yönetimi: Bolu Belediyesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

- Çelik, K (2004). Eğitimde acil durum yönetimi model önerisi ve uygulanabilirliği araştırması. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Delibalta A.F. (2005). Ankara İli Keçiören İlçesi Okul Binalarının Olağanüstü Durumlara Karşı Hazırbulunuşluk Düzeyleri, Gazi Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Duff D. (2006). Disasters and Emergency Management, Forensing Nursing, Jones and Barlett Publishers, London.
- Dwiningrum, S. I. A. (2017). Developing school resilience for disaster mitigation: a confirmatory factor analysis. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*.
- Edwards, W. S. (1992). Training secondary school administrators for crisis management (Doctoral dissertation, University of Georgia).
- Fleishauer, A. (2002). School counselors' perceptions on their preparedness to implement school's crisis intervention plans and to counsel during time of general crisis.
- Gullatt, D. E., & Long, D. (1996). What are the attributes and duties of the school crisis intervention team?. *NASSP Bulletin*, 80(580), 104-113.
- Goldman, S. B. (2008). Crisis planning in four Massachusetts public school districts: A case study (Doctoral dissertation, University of Massachusetts Lowell).
- Goldschmidt, K. H., & Kumar, S. (2016). Humanitarian operations and crisis/disaster management: A retrospective review of the literature and framework for development. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 20, 1-13.
- Gökçe, O., & Tetik, Ç. (2012). Teoride ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları. AFAD yayınları, 270ss.
- Göztaş, A. (1997). *Kriz Yönetimi ve Halkla İlişkiler*. İzmir: Ege Yayıncılık.
- Graham, J., Shirm, S., Liggin, R., Aitken, M. E., & Dick, R. (2006). Mass-casualty events at schools: A national preparedness survey. *Pediatrics*, 117(1), e8-e15.
- Gündoğdu, D. (2014). Tarihi Çevrelerde Afet Risk Yönetimi İçin Bir Model Önerisi (Doctoral dissertation, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).

- Herman, J. J. (1994). *Crisis Management: A Guide to School Crises and Action Taken*. The Practicing Administrator's Leadership Series. Corwin Press, Inc., 2455 Teller Road, Thousand Oaks, CA 91320-2218.
- Idaho Department of Education (2002). (Safe and Drug-Free Schools Program). The safe schools and crisis management: Guidelines, strategies and tools. <https://www.sde.idaho.gov/schools.html> (24 Eylül 2020).
- İnandi, Y. (2008). Resmi İlk ve Ortaöğretim Okulları Müdürlerinin Okullarındaki Kriz Durumlarına İlişkin Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Dicle University Journal of Ziya Gokalp Education Faculty*, 11.
- Jia, Z., Shi, Y., Jia, Y., & Li, D. (2012). A framework of knowledge management systems for tourism crisis management. *Procedia Engineering*, 29, 138-143.
- Jimerson, S. R., & Furlong, M. J. (2006). *The handbook of school violence and school safety. From research to practice*.
- Johnson, K. S. (2000). A comprehensive evaluation of a crisis intervention/school safety plan of a Midwestern school district and the perception of such a plan by its participants.
- Jones, M., & Paterson, L. (1992). *Preventing Chaos in Times of Crisis: A Guide for School Administrators*.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri (Vol. 5)*. Ankara, Turkey: Asil Yayın Dağıtım.
- Kano, M., & Bourque, L. B. (2007). Experiences with and preparedness for emergencies and disasters among public schools in California. *NASSP bulletin*, 91(3), 201-218.
- Kano, M., & Bourque, L. B. (2008). Correlates of school disaster preparedness: main effects of funding and coordinator role. *Natural Hazards Review*, 9(1), 49-59.
- Kano, M., Ramirez, M., Ybarra, W. J., Frias, G., & Bourque, L. B. (2007). Are schools prepared for emergencies? A baseline assessment of emergency preparedness at school sites in three Los Angeles county school districts. *Education and Urban Society*, 39(3), 399-422.
- Karaköse, T. (2007). Örgütler ve kriz yönetimi. *Akademik Bakış*,(13), 1-15.

- Karakuş, A., & İnandı, Y. (2018). Ortaokul Yöneticilerinin Okullarında Yaşanan Kriz Durumlarını Yönetme Becerilerinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 500-518.
- Kastolani, W., & Mainaki, R. (2018). Does Educational Disaster Mitigation Need To Be Introduced In School?. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 42, p. 00063). EDP Sciences.
- Kayes, D. C. (2015). *Organizational resilience: How learning sustains organizations in crisis, disaster, and breakdown*. Oxford University Press, USA.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (1993). *Credibility* (Vol. 11). San Francisco: Jossey-Bass.
- Kökcü A.(2010) İstanbul'daki ortaöğretim kurumlarında afet ve acil durum hazırlıklarının değerlendirilmesi. M. Ü. Sağlık Bilimler Enstitüsü,Doktora Tezi,İstanbul
- Landesman, L. Y. (2005). *Public health management of disasters: the practice guide*. American public health association.
- Lazzara, K. C. (1999). *Crises and the schools: A survey of current response* (Doctoral dissertation, University of Kansas, Psychology and Research in Education).
- Lichtenstein, R. (1994). School Crisis Response: Expecting the Unexpected. *Educational Leadership*, 52(3), 79-83.
- Mamon, M. A. C., Suba, R. A. V., & Son, I. L. (2017). Disaster risk reduction knowledge of Grade 11 students: Impact of senior high school disaster education in the philippines. *International Journal of Health System and Disaster Management*, 5(3), 69.
- Maya, İ. (2014). Kamu ilkokullarında yöneticilerin sergiledikleri kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri.
- McCaughey, B., Hoffman, K. J., & Llewellyn, C. (1994). The human experience of earthquakes. Individual and community responses to trauma and disaster: The structure of human chaos, 136-153.
- Mitchell, W. A., & Özgüç, N. (2000). Geographical perspectives on political, social and economic aftershocks from the Marmara (NW Turkey) Earthquake Disaster of August 17, 1999. In *Association of American Geographers Annual Meeting*, Pittsburg.

- Mojtahedi, M., & Oo, B. L. (2017). Critical attributes for proactive engagement of stakeholders in disaster risk management. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 21, 35-43.
- Nateghi- Alahi, F., & Izadkhah, Y. O. (2004). Earthquake disaster management planning in health care facilities. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*.
- Nickerson, A. B., Brock, S. E., & Reeves, M. A. (2006). School crisis teams within an incident command system. *The California School Psychologist*, 11(1), 63-72.
- Olguner, H. (1997). Doğal Afetler Konusunda Uluslararası Çalışmalar ve Türkiye'deki Durum. *Meteorolojik Karakterli Doğal Afetler Sempozyumu Bildirileri*, s, 26-35.
- Olympia, R. P., Wan, E., & Avner, J. R. (2005). The preparedness of schools to respond to emergencies in children: a national survey of school nurses. *Pediatrics*, 116(6), e738-e745.
- Öcal A. (2007). İlköğretim okullarında deprem hazırlıkları: Kırıkkale il örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:15 No:1 1-12.
- Özkul, B., & Karaman, E. (2007). Doğal afetler için risk yönetimi. *TMMOB afet sempozyumu bildiriler kitabı*, 5-7.
- Özmen, B., Nurlu, M., Kuterdem, K., & Temiz, A. (2005). Afet yönetimi ve afet işleri genel müdürlüğü. *Deprem Sempozyumu*, 23-25.
- Özsezer, S. (2014). Liselerde kriz yönetimine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Öztürk, B. (2010). Kriz yönetimi ve örnek bir uygulama (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*.
- Patel, B. (2003). Application of management information system in natural disaster management.
- Perry, R. W., Lindell, M. K., & Tierney, K. J. (Eds.). (2001). *Facing the unexpected: Disaster preparedness and response in the United States*. Joseph Henry Press.
- Poland, S. (1994). The role of school crisis intervention teams to prevent and reduce school violence and trauma. *School Psychology Review*, 23(2), 175-189.
- Purvis, J. R., Porter, R. L., Authement, C. C., & Boren, L. C. (1991). Crisis intervention teams in the schools. *Psychology in the Schools*, 28(4), 331-339.

- Ronquillo, R. B. Teachers' Preparedness on Disaster Risk Reduction and Management Measures among Public Senior High Schools in the Division of Batangas City.
- Sayın, N. (2008). Ortaöğretim kurumlarında kriz yönetimi stratejisinin incelenmesi (İstanbul ili örneği).
- Schwab, J. (Ed.). (2014). Planning for post-disaster recovery: Next generation. American Planning Association.
- Shafombabi, D. E. (1999). The development of school based crisis response efforts in southeastern Pennsylvania (Doctoral dissertation, Temple University).
- Shah, A. A., Gong, Z., Ali, M., Sun, R., Naqvi, S. A. A., & Arif, M. (2020). Looking through the Lens of schools: Children perception, knowledge, and preparedness of flood disaster risk management in Pakistan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 50, 101907.
- Shah, A. A., Gong, Z., Pal, I., Sun, R., Ullah, W., & Wani, G. F. (2020). Disaster risk management insight on school emergency preparedness—a case study of Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 51, 101805.
- Shaluf, I. M., & Shariff, A. R. (2003). Technological disaster factors. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, 16(6), 513-521.
- Smith, L., & Riley, D. (2012). School leadership in times of crisis. *School Leadership & Management*, 32(1), 57-71.
- Sucu, Y. (2000). *Kriz Yönetimi*, Elit Yayıncılık, Ankara.
- Tağraf, H., & Arslan, N. T. (2003). *Kriz Oluşum Süreci ve Kriz Yönetiminde Proaktif Yaklaşım*.
- Thywissen, K. (2006). *Components of risk: a comparative glossary*. UNU-EHS.
- Tursilowati, S. Y. (2020). Determining sunami disaster preparedness for students in bantul disaster prepared school, yogyakarta. *Jurnal kesehatan indra husada*, 8(2), 231-240.
- Udani, P. M. (2009). *Gis based mobile disaster management system*.
- Ulutaş, S. (2010). *Kriz yönetimi ve dönüşümcü liderlik* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Reduction, D. R. (2009). *UNISDR terminology on disaster risk reduction*.

- Ventura, G. L., & Madrigal, D. V. (2020). Awareness and Practices on Disaster Preparedness of Students of a Public High School in Antique. *Philippine Social Science Journal*, 3(2), 45-46.
- Wachter, C. A. (2006). Crisis in the schools: Crisis, crisis intervention training, and school counselor burnout. The University of North Carolina at Greensboro.
- Wang, J. J. (2016). Study on the context of school-based disaster management. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 19, 224-234.
- Weaver, J. D. (2002). Disaster mental health: Trauma relief, concepts, and theory. *Children in disasters*, 34-71.
- Yavaş, H. (2001). Doğal Afet Yönetimi ve Yerel Gündem 21 Çalışmaları Kapsamında İzmir'de Deprem Riski.
- Yavaş, H. (2005). Doğal Afetler Yönüyle Türkiye'de Belediyelerde Kriz Yönetimi. Orion Yayınevi, Ankara, 257.
- Yılmaz, A. (2003). Türk kamu yönetiminin sorun alanlarından biri olarak afet yönetimi. Pegem A Yayıncılık.
- Yüksel, Ş. (2000). Felakete uyum ve ruh sağlığı. *Klinik Psikiyatri*, 3, 5-11.
- Zhang, Y. (2013). Analysis on comprehensive risk assessment for urban fire: The case of Haikou City. *Procedia Engineering*, 52, 618-623.
- 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu
- URL,3: <https://www.unisdr.org/we/inform/publications/7817>

EKLER

Ek.1 ANKET FORMU

EĞİTİM KURUMLARI İDARECİLERİNİN KRİZ ANINDA AFET VE ACİL DURUMLARA YÖNELİK YETERLİLİKLERİNİ DEĞERLENDİRME FORMU

Sayın Okul Yöneticisi,

Bu çalışma, eğitim kurumlarında görev yapan siz okul yöneticilerinin, okullarınızdaki krizleri yönetme stratejilerinizi belirlemek amacı ile yapılmaktadır.

Bu anket formundan elde edilecek olan bilgiler Gümüşhane Üniversitesi Afet Yönetimi Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan Yüksek Lisans Tezi kapsamında bilimsel amaçla kullanılacaktır. Söz konusu çalışma, "Yöneticilerin Afet ve Acil Durumlarda Kriz Anına Yönelik Yeterliliklerini" ölçmek amacı ile gerçekleştirilmektedir. Siz değerli katılımcının yaklaşık 5-10 dakikasını alacak bu anketi doldurmanız bilimsel çalışma için büyük bir değer taşımaktadır. Vereceğiniz cevaplar doğru sonuçların elde edilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Lütfen soruların tümünü yanıtlayınız. Ek bilgi almak istediğiniz konularda tarafıma dönüş yapabilirsiniz.

Ölçekte elde edilecek veriler, akademik etik gereği, araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Vereceğiniz cevaplarıdaki bilgiler toplu olarak değerlendirileceğinden ankete isminizi yazmamıza gerek yoktur.

Araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşması, ölçekte yer alan soruların tamamını size uyum ifadelerine uygun olarak cevaplandırmanıza bağlıdır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Lokman ODABAŞ

Saygılarımla,

Odobaslokman@gmail.com

1. TANITICI BİLGİLER

1. Okul adı: .....
2. Okul türü hangisidir?
Anasokulu İlkokul Ortaokul Lise Özel
3. Eğer cevabınız ortaokul ise hangi seviye
Normal Ortaokul İmam Hatip Ortaokulu Yatılı bölge Ortaokulu
4. Eğer cevabınız lise ise hangi seviye
 Anadolu Lisesi İmam Hatip Lisesi Spor lisesi Fen lisesi
Anadolu İmam Hatip lisesi Sosyal bilimler lisesi Çok Programlı Anadolu Lisesi
5. Eğer cevabınız özel ise hangi seviye
 Anadolu Meslek Programı Akşam Sanat Okulu Üstün veya Özel Yetenekliler
 Özel Eğitim Uygulama Okulu Halk Eğitimi Merkezi Mesleki Eğitim Merkezi
Özel eğitim meslek okulu
6. Okuldaki bulunan:
Öğretmen sayısı:... Öğrenci sayısı: ... Sınıf sayısı: ...
7. Cinsiyetiniz?
Erkek Kadın
8. Yaşınız?
20-24 25-29 30-34 35-39 40-44 45 ve üzeri

9. Göreviniz?
Müdür Müdür Baş yardımcısı Müdür yardımcısı
10. Bu göreve nasıl atıldınız?
Yönetici atama sınavı ile Doğrudan atama Diğer
11. Mesleki kademeniz?
1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21-25 yıl 25 ve üzeri
12. Yönetici olarak kaç yıl görev alıyorsunuz?
Bir yıldan daha az 1 ila 2 yıl 3 ila 5 yıl 6 ila 10 yıl 10 ve üzeri
13. Mevcut okulda ne kadar süredir yönetici olarak çalışıyorsunuz?
Bir yıldan daha az 1 ila 2 yıl 3 ila 5 yıl 6 ila 10 yıl 10 ve üzeri
14. Okullarda kriz yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim programına katıldınız mı?
Hiç katılmadım 1-2 kez katıldım 3-4 kez katıldım 5 ve daha fazla kez katıldım
15. Daha önce ilk yardım, yangın, deprem ve doğal afetlerle mücadele eğitimine katıldınız mı?
Hiç katılmadım 1-2 kez katıldım 3-4 kez katıldım 5 ve daha fazla kez katıldım
16. Okul binasının yaklaşık yaş ne kadar?
0-5 yaş 6-15 yaş 16-30 yaş 31-50 yaş 50 yaş dan fazla
17. Okulun bulunduğu konum?
Merkez Şirazi Tosun Kalkık Kürtün Köse

No	2.AFET VE ACIL DURUMLARA YÖNELİK KRİZ HAZIRLIKLARINI DEĞERLENDİRME FORMU	Kesnikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyorum	Kesnikle Katılmıyorum
18	Kriz ortaya çıkmadan önce farklı kaynaklardan gelen kriz sinyallerini algılayabilirim.					
19	Krizne neden olabilecek her durumu dikkatle incelerim.					
20	Kriz yönetim ekibimin gerekli eğitimi almamasına öncelik ederim.					
21	Tüm çalışanları kriz yönetim planından haberdar ederim.					
22	Tüm çalışanları kapsayacak kriz yönetimi hakkında eğitimler düzenlerim.					
23	Çalışanların karar verme sürecine katılmalarını sağlarım.					
24	Kriz yaşanmadan önce kriz senaryoları oluştururum.					
25	Krizin olumsuz etkilerinden korunma stratejileri konusunda bilgi sahibiyimdir.					
26	Gerçekleştirilen kriz yönetimini değerlendirir ve eksiklikleri belirlerim.					

27	Çalışanlara yeni beceriler geliştirme ve bunları kullanma fırsatı veririm.					
28	Krizden korunmak amacıyla yazılı kriz yönetim planı hazırlanır.					
29	Okullarda afet ve acil durumlar için kriz planları yapılmaktadır.					
30	Okulun acil durum planı okul ortamı için özel olarak tasarlanmaktadır.					
31	Okulun acil durum planı bir tablodan veya bilgisayar yazılımından elde edilmektedir.					
32	Okullarda personel kriz öncesi, sırası ve sonrasında görevlerinin neler olduğuna ilişkin bilgilendirilmektedir.					
33	Okulun Afet ve Acil durum planı ve plandaki görevleri okul personeline yazılı olarak verilmektedir.					
34	Okulun Afet ve Acil durum planı ve plandaki görevleri okul personeline sözlü olarak anlatılmaktadır.					
35	Yerel yönetimde ve kurtarma ekiplerinde okulun mevcut planlarının bir kopyası bulunmaktadır.					
36	Okulun afet ve Acil durum planı yetkililer tarafından kontrol edilip onaylanmaktadır.					
37	Kriz müdahale planı tehlikelere karşı zarar azaltmayı içermektedir.					
38	Kriz müdahale planı tüm tehlikelere yönelik afet ve acil durum müdahalelerini içermektedir.					
39	Kriz müdahale planında, birincil ve ikincil tahliye yolları belirlenmektedir.					
40	Plan yılda en az bir kez tatbikat yaparak denetlenmektedir.					
41	Okulda, kriz yönetimi konusunda, eğitilmiş, kriz ekipleri bulunmaktadır.					
42	Plan kapsamında kriz durumlarında görev alacak kişilere ait görev tanımları yapılmaktadır.					
43	Okulun tüm personeli plandaki görevlerini bilmektedirler.					
44	Plan her eğitim-öğretim yılında güncellenmektedir.					
45	Planda okulumuzun afet veya acil durumdaki kullanılacak toplanma alanları ve geçici barınma alanları yer almaktadır.					
46	Okulun afet ve acil durum planında kat yerleşim planı ve acil çıkış şeması bulunmaktadır.					
47	Okulda olası bir afet ve acil durumunda kullanılacak güvenli alanlar (sığınaklar) tespit edilmiştir.					

48	Kriz müdahale planında tüm öğrencilerin yoklama çizelgesi bulunmaktadır.						
49	Planında özel gereksinimleri olan öğrenciler (hast, engelli, vb.) dikkate alınmıştır.						
50	Planında afet ve acil durumlara hazırlık ve müdahale aşamalarında ihtiyaç duyulacak mali desteğin temin edileceği bütçeye yer verilmiştir.						
51	Okulda acil çıkış levhaları uygun yerlere asılmıştır.						
52	Okulda acil kaçış merdiveni veya yangın merdiveni bulunmaktadır.						
53	Okulun sınıf kapıları ve acil çıkış kapıları doğrudan dışarı açılmaktadır.						
54	Okulun acil çıkış kapıları kilitli veya bir anahtarla kapatılmış durumdadır.						
55	Okulun acil çıkış kapıları güvenli alana ulaşmaktadır.						
56	Okulumuzda afet ve acil durumda kolay ve çabuk tahliye için kaçış yolları ve yangın çıkışları kesintisiz güç kaynağı (aydınlatma) ile beslenen çıkış levhalarıyla yönlendirilmektedir.						
57	Bir afet ve acil durumda öğrencileri 72 saate kadar barınması gerekebilir. Bu barınma ihtiyacının sağlanması için bir hazırlığımız bulunmaktadır.						
58	Okulumuzda acil durumlara karşılık hazırlık çalışmaları yapılmaktadır.						
59	Okulumuzda yapısal olmayan tehlikeleri azaltmaya yönelik sabitleme (mobilyaların, dolapların vb. duvarlara sabitlemesi) vb. çalışmalar yapılmaktadır.						
60	Öğrenciler afet ve acil durum anında, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri bilmektedirler.						
61	Okulumuzda görevlendirilmiş bir afet ve acil durum müdahale, ilk yardım, yangın ve tahliye ekipleri bulunmaktadır.						
62	Personelin görevleri onların uzmanlık alanlarına göre belirlenmektedir.						
63	Afet ve acil durumda okulda gaz, elektrik ve suyu otomatik olarak kesecek mekanizmalar bulunmaktadır.						
64	Okulumuzda afet ya da acil durumlarda haberleşmek için anons sistemi bulunmaktadır.						
65	Okulumuzda afet ve acil durumlarda yangın alarm sistemleri ve sprinkler(söndürme) sistemi bulunmaktadır.						
66	Okulumuzda afet ya da acil durumlara ilgili kısmi/yarım ya da tam zamanlı olarak çalışan bir uzman bulunmaktadır.						
67	Öğrenciler için aydınlatma, alarm, vb. düğmeler için yeterli mesafede bulunmaktadır.						
68	Okul yöneticilerine ve personele Temel Afet Bilinci konusunda eğitim verilmektedir.						
69	Okul yöneticilerine ve personele Acil Durum Yönetim Sistemi konusunda eğitim verilmektedir.						
70	Okul yöneticilerine ve personele Arama ve Kurtarma konusunda eğitim verilmektedir.						

71	Okul yöneticilerine ve personele Tahliye (boşaltma) konusunda eğitim verilmektedir.					
72	Okul yöneticilerine ve personele Yangın Söndürme konusunda eğitim verilmektedir.					
73	Okul yöneticilerine ve personele Yapısal Olmazyan Tehlikelerin Azaltılması (eşya sabitleme) konusunda eğitim verilmektedir.					
74	Okul yöneticilerine ve personele Temel İlk Yardım konusunda eğitim verilmektedir.					
75	Okul yöneticilerine ve personele Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Silahlar konusunda eğitim verilmektedir.					
76	Okulumuzda yılda en az iki kez yangın, deprem, ilk yardım ve arama kurtarma tatbikatı yapılmaktadır.					
77	Okulumuzda yapılan tatbikatlara ilgili kurumlar katılmaktadır.					
78	Okulumuzda yapılan tatbikatlar ilgili kurumlar tarafından değerlendirilmektedir.					
79	Okulumuzda yangın söndürme tipleri ve malzemeleri bulunmaktadır.					
80	Yangın söndürme ekipmanını (araçları/aletleri) düzenli olarak kontrol edilmektedir.					

81. Aşağıda listelenen kurumlardan hangileri okulun acil durum planının oluşturulmasında yardımcı olmuştur.

- İtfaiye Afad
 Polis Sağlık ekipleri
 Öğretmenler Aileler
 Öğrenciler Hiçbiri

82. Görev süreniz boyunca, okula kriz hazırlığı konusunda aşağıda listelenen gruplardan hangileriyle görüşünüz?

- İtfaiye Afad
 Polis Sağlık ekipleri
 Öğretmenler Aileler
 Öğrenciler Hiçbiri

83. Aşağıda listelenen gruplardan hangileri tatbikatlara katılmıştır.

- İtfaiye Afad
 Polis Sağlık ekipleri
 Öğretmenler Aileler
 Öğrenciler Hiçbiri

Ek.2 ENSTİTÜ DİLEKÇE ve İZİN YAZILARI

T.C.
GÜMÜŞHANE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 20055123-605.01-E.9219622
Konu : Lokman ODABAŞ' a Ait
Anket Çalışması

10.07.2020

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne)

İlgi : 02/07/2020 tarih ve 2782 sayılı yazı.

İlgi yazı gereği; fakülteniz Afet Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Lokman ODABAŞ' ın İl ve İlçelerimizde bulunan Müdürlüğümüze bağlı okul/kurumlarda görev yapan idarecilere yönelik **"Eğitim Kurumları İdarecilerinin Kriz Anında Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi: Gümüşhane İli Örneği"** konulu anket çalışması ile ilgili Valilik Makamından alınan 09/07/2020 tarih ve 9195801 sayılı olur ekiyle yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Seydi DOĞAN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Olur ve Eki (1 Adet, 2 Sayfa)

T.C.
GÜMÜŞHANE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 20055123-605.01-E.9195801
Konu : Lokman ODABAŞ' a Ait
Anket Çalışması

09.07.2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi

Akademik çalışmalar kapsamında Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Lokman ODABAŞ tarafından İl ve İlçelerimizde bulunan Müdürlüğümüze Bağlı tüm okul/kurumlarda görev yapan idarecilere "**Eğitim Kurumları İdarecilerinin Kriz Anında Afet ve Acil Durumlara Yönelik Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi**" konulu anket yapılması istenmektedir.

Söz konusu anket çalışmasının İlimiz ve İlçelerimizde bulunan müdürlüğümüze bağlı tüm okul/kurumlarda görev yapan idarecilere uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Murat ESKİCİOĞLU
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
09.07.2020

Seydi DOĞAN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Araştırma Değerlendirme Formu (1 Adet)

Karaer Mah. Sebahattin Ataç Cad. No:4
GÜMÜŞHANE
Tel. No: (0456) 213 10 77
Fax No: (0456) 213 10 17
E-Posta : stratejigelistirme29@meb.gov.tr
İnternet Adresi : www.gumushane.meb.gov.tr

Bilgi için : Hüseyin ERDEN Şube Müdürü Dahili (229)
Sevil BAĞ BAL Memur (125)
Sorumlu Öğrt. Pınar KALYON Ar-Ge (134)

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 66d2-6788-3670-9a92-168b kodu ile teyit edilebilir.

Ek.3 ETİK KURULU ONAY FORMU

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

(Proje Onay Formu)

TARİH :
YER :
KATILIMCILAR : Prof.Dr. GÜNAY ÇAKIR (Başkan)
Prof.Dr. BAHRİ BAYRAM (Üye)
Prof.Dr. MÜGE YILMAZ (Üye)
Prof.Dr. BAYRAM NAZIR (Üye)
Prof.Dr. EKREM CENGİZ (Üye)
Prof.Dr. SAİME ŞAHİNÖZ (Üye)
Prof.Dr. FERKAN SİPAHİ (Üye)

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU	
Projenin Adı:	Eğitim kurumları idarecilerinin kriz anında afet ve acil durumlara yönelik yeterliliklerinin değerlendirilmesi: Gümüşhane ili örneği
Projenin Niteliği:	Yüksek lisans tezi
Proje Araştırmacıları:	Dr. Öğr. Üyesi Sevil CENGİZ
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:	
Araştırmanın Amacı:	Bu araştırmanın genel amacı, okullarda bulunan yöneticilerin afet ve acil durumlara hazırlık konusunda yeterliliklerini belirlemek, afetin neden olduğu kriz durumunda, planlama, koordinasyon, iletişim yeterliliklerinin belirlenmesi ve bu yeterliklere ilişkin hazırlıkları bireysel değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılmasıdır.
Araştırmanın Gerekçesi:	Krizler insanların yaşamlarını ve amaçları doğrultusunda varlıklarını sürdürmelerini tehlikeye sokmaktadır. Söz konusu kriz, deprem gibi önceden sezilemeyen ve önlenemeyen bir krizse, kişiler hazırlıksız yakalandıkları için

	<p>amaçları doğrultusunda varlıklarını sürdürmeleri, daha da zorlaşmaktadır. Krizlerden en çok etkilenen örgütlerden biri olan okulların -varlıklarını, amaçları doğrultusunda sürdürmeleri ancak krize hazırlanmaları ile olanaklıdır. Okul acil durum hazırlığına karşı ilgi son yıllarda artmış olmasına rağmen; okulların sıkça karşılaştıkları olaylar, olası afetlere karşı hazırlıklı olma adına attıkları adımları ya da hazırlıkları konusunda okul yöneticilerinin görüşleri hakkında yeterli bilgi yoktur. Böyle bilgiler, afet hazırlıklarına ilişkin en iyi uygulama ve ihtiyaçları belirlemek için gereklidir.</p>
Araştırmanın Yöntemi:	<p>Araştırmada Gümüşhane ilinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı tüm okullarda ki yöneticilerin idarecilerinin kriz anında afet ve acil durumlara yönelik yeterliliklerinin değerlendirilmesi için nicel çalışma yöntemi kullanılacaktır. Araştırma için geliştirilen ölçme aracı olarak anket kullanılacaktır.</p>
Kullanılacak biyolojik, psikolojik ve teknik vb. tüm yöntemleri açıklayan etik ile ilgili özet:	<p>Araştırma da veri toplama yöntemi olarak anket kullanılacaktır. Bu anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci kısım tanıtıcı bilgiler ikinci kısım afet ve acil durumlara yönelik kriz hazırlıklarının değerlendirme formudur. Ölçekle elde edilecek veriler, akademik etik gereği, araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacaktır.</p>

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi öğretim üyelerinden Sayın Dr. Öğr. Üyesi Sevil CENGİZ'in "Eğitim kurumları idarecilerinin kriz anında afet ve acil durumlara yönelik yeterliliklerinin değerlendirilmesi: Gümüşhane ili örneği" adlı projesi değerlendirilmiştir.

- Proje etik açısından uygun bulunmuştur.
- Projenin etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.
- Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Lokman ODABAŞ

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gümüşhane Üniversitesi-Acil Yardım ve Afet Yönetimi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Gümüşhane Üniversitesi-Afet Yönetimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler :

İş Deneyimi

Stajlar : Trabzon Büyükşehir Belediyesi-İtfaiye Daire Başkanlığı

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar :

Tarih : 04/02/2021